

Latvijas Universitāte
Ekonomikas un vadības fakultāte
Grāmatvedības institūts

ES struktūrfondu līdzekļi un to izlietojums
Vidzemes reģionā

Maģistra darbs

Autore: **Anna Apsīte**

Stud.apl. EkFm 010092

Darba vadītājs Dr.oec., A.Ponomarjovs

Rīga 2007

Saturs

Anotācija.....	3
Annotation.....	4
Saīsinājumu un nosacīto apzīmējumu saraksts.....	5
Ievads	6
1.Eiropas Savienības reģionālās attīstības politika	9
1.1. Eiropas Savienības reģionālās attīstības politikas raksturojums	9
1.2. ES strukturālie instrumenti un struktūrpolitikas mērķi.....	16
1.3. Reģionālā klasifikācija	20
1.4. Ieviešanas mehānismi un atbalsta tiesiskā reglamentācija Latvijā ...	21
2. Eiropas Reģionālās attīstības fonds	26
2.1. ERAF prioritātes un atbalstāmie pasākumi.....	26
2.2. Struktūrfondu finansējuma institucionālā sistēma	32
2.3. ERAF līdzekļu apguves iespējas Latvijā	35
2.4. Reģiona raksturojums	37
2.5. Reģiona administratīvā struktūra	41
2.6. Vidzemes Reģiona Attīstības programma	43
3. ES struktūrfondu līdzekļu apguve Vidzemes plānošanas reģionā	45
3.1. Aktivitātes finansējuma saņemšanā	45
3.2. VPD līdzekļu pieejamība Vidzemes reģionā	46
3.2.1. 1.prioritāte – Ilgtspējīgas attīstības veicināšana	46
3.2.2. 2. prioritāte – Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana	55
3.2.3. 3. prioritāte – Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana	66
3.2.4. 4. prioritāte – Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana	76
3.2.5. 5 . prioritāte – Tehniskā palīdzība	83
3.2.6. ES struktūrfondu kopējais finansējums Vidzemes reģionam.....	84
Secinājumi un priekšlikumi	87
Izmantotās literatūras un avotu saraksts	91
Pielikumi.....	93
1. pielikums Finanšu plūsma Latvijā 2004.-2008. gados	94
2. pielikums Finansējuma sadalījums pa struktūrfondu Latvijā 2004.-2006. g.	94
3. pielikums Finansējuma sadalījums pa struktūrfondu % Latvijā 2004.-2006.g.	95
4. pielikums Plānotais kopējais un teritoriālais piešķirums VPD uz 01.01.2006.	96
5. pielikums Plānotais kopējais un teritoriālais piešķirums VPD uz 01.01.2006.	96

Anotācija

Annas Apsītes maģistra darbs „ES struktūrfondu līdzekļi un to izlietojums Vidzemes reģionā”.

Darbā autore apskatīs Vidzemes reģiona iespējas Eiropas Savienības strukturālo instrumentu apguvē. Eiropas Savienības Reģionālās politikas struktūrfonds – Eiropas Reģionālās attīstības fonds - Latvijai, kā Mērķa 1 reģionam, piedāvā visplašākās finansējuma apguves iespējas.

Autore darbā pēta gan Eiropas Savienības Reģionālās attīstības politiku, gan arī Latvijas Reģionālo politiku, gan Eiropas Savienības strukturālos instrumentus.

Darba teorētiskajā pamatojumā autore aplūko Vienoto programmdokumentu ar atbalstāmajiem pasākumiem un prioritātēm. Sīkāk tiek aplūkots Eiropas Reģionālās attīstības fonds.

Līdz ar Eiropas Savienības izveidošanos, nacionālās valsts valdības centušās koncentrēt savās rokās vairāk varas pār reģionālajām pārvaldes iestādēm, līdz ar to padarot konkurētspējīgu reģionālo attīstību grūti īstenojamu.

Maģistra darba vidusdaļa kalpo par ievadu un iepazīstināšanu ar Vidzemes plānošanas reģionu, arī par pamatu tālākai analīzei un secinājumu izdarīšanai. Tajā sniegts ieskats pašreiz aktuālajos procesos, pašvaldību un uzņēmēju iespējās apgūt Eiropas Savienības fondu finansējumu. Analīzes daļā tiek parādīts cik daudz līdzekļu ir saņēmis Vidzemes reģions, kas un cik ir saņēmis lielāko finansējumu. Rādītāji tiek salīdzināti ar citiem Latvijas reģioniem.

Pētījumu periods, kas attiecas uz Vidzemes reģiona attīstību, ir četri gadi - 2002. līdz 2006. gads, laika periods, kas tieši attiecas uz autores izvēlēto tēmu – Eiropas Savienības līdzekļi - 1999. līdz 2013. gads. Darbā ietvertajās tabulās un attēlos ir aplūkots un analizēts laika periods no 2001. līdz 2006. gadam.

Nobeigumā autore apkopo secinājumus, kā arī sniedz priekšlikumus problēmu risināšanai, kas izkristalizējušās darba gaitā.

Maģistra darbā ir 13 attēli un 6 tabulas. Norādīti izmantotie avoti, t.sk. tiesību akti, literatūra un interneta avoti.

Annotation

„The funds of EU and use of them in Vidzeme region” is the theme of master paper Anna Apsite.

In this master paper authoress looks at potentialities of Vidzeme region to attract the finances of European Union’s structural instrument. Structural fund of European Union Regional policy – European Regional Development Fund – offers widest facilities in acquirement of financing for Latvia as the region of Objective 1.

Authoress study regional development policy of European Union, both Regional policy of Latvia, and structural instruments of European Union.

Authoress discuss Single Programming Document together stated activities and priority in theory part. Authoress gives detailed description of European Regional Development Fund.

Until establishment of European Union, national government aspires to Concentrate more authority over regional administrative institution, werewith competitive regional development were hard to realize.

The middle part of master paper is a prelude and initiation with Vidzeme planning region, also as reason for further analyze and conclusions. It gives view actually topical proceses, local government and business facilities to uptake appropriations of European Union funds. In a part of analysis is listed how much finance gets Vidzeme region, who and how many is getting at most financing. Indices are compared with other regions of Latvia.

Period of study, which relate to Vidzeme region is four years – 2002. till 2006., but period, which ralates to theme of authoress – funds of European Union years– 1999. till 2013. In charts and images, which are in master paper, are appeared and analyzed period years since 2001. till 2006.

In conclusion authoress summary conclusions and also gives suggestions how to solve better probles which has appeared in the process of study.

There are 13 images and 6 tables in this master paper. There are given used literature – laws, books and internet resources.

Saīsinājumu un nosacīto apzīmējumu saraksts

APK	-	Atklātais projektu konkurss;
CFLA	-	Centrālā finanšu un līgumu aģentūra;
CSP	-	Centrālā statistikas pārvalde;
ERAF	-	Eiropas Reģionālās attīstības fonds;
EM	-	Ekonomikas ministrija;
GS	-	Grantu shēma;
IKP	-	Iekšzemes kopprodukts;
IZM	-	Izglītības un zinātnes ministrija;
ĪUMEPLS	-	Īpašu uzdevumu ministra elektroniskās pārvaldes lietās sekretariāts;
KM	-	Kultūras ministrija;
LAD	-	Lauku atbalsta dienests;
LIAA	-	Latvijas attīstības un investīciju aģentūra;
LM	-	Labklājības ministrija;
MVK	-	Mazās un vidējās komercsabiedrības
NAP	-	Nacionālais Attīstības plāns;
NP	-	Nacionāla programma;
NUTS	-	Statistikas teritoriju apzīmējumi;
NVA	-	Nodarbinātības valsts aģentūra;
PIAA	-	Profesionālās izglītības attīstības aģentūra;
RAPLM	-	Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija;
SIF	-	Sabiedrības integrācijas fonds;
SPP	-	Sociālās palīdzības pārvalde;
ViDM	-	Vides ministrija;
VPD	-	Vienotais programmdokuments;
VM	-	Veselības ministrija;
VSID	-	Valsts stratēģiskais ietvardokuments;
ZM	-	Zemkopības ministrija;
u.c.	-	un citi;
t.sk.	-	tai skaitā.

Ievads

Eiropas Savienība ir brīvprātīga valstu apvienība, kura izveidota kopīgu mērķu īstenošanai – iedzīvotāju ekonomiskās un sociālās labklājības nodrošināšanai, demokrātijas attīstībai, stabilitātes un drošības garantēšanai.

Līdz 2004. gada 1. maijam Eiropas Savienībā ietilpa piecpadsmit valstis: Austrija, Dānija, Francija, Grieķija, Itālija, Īrija, Luksemburga, Nīderlande, Portugāle, Beļģija, Spānija, Somija, Zviedrija, Lielbritānija. 1. maijā pievienojās vēl desmit valstis: Čehija, Igaunija, Kipra, Latvija, Lietuva, Malta, Polija, Slovākija, Slovēnija, Ungārija.

Eiropas Savienībā, vienlaicīgi ar iekšējā tirgus atvēršanu un vienotās valūtas ieviešanu, kā viena no svarīgākajām prioritātēm izvirzīta reģionālo atšķirību samazināšana un cilvēku dzīves kvalitātes uzlabošana. Eiropas vienotā tirgus un monetārās savienības izveidošana mazina robežu nozīmi un sekmē pastiprinātu preču, pakalpojumu, kapitāla un personu pārvietošanos Eiropas Savienības teritorijā. Taču vienlaicīgi, tirgus atvēršana palielina risku, ka spēcīgākās valstis varētu pastiprināt savu uzplaukumu uz vājāko dalībvalstu un mazāk attīstīto reģionu rēķina. Tieši šo iemeslu dēļ ir nepieciešama vienota politika, kas nodrošinātu atšķirību izlīdzināšanos un visas Eiropas Savienības līdzsvarotu attīstību. Eiropas Savienība šim mērķim attīsta Reģionālās attīstības politiku.

Paplašinoties un padziļinoties Eiropas integrācijas procesam, reģionālā politika, kas tradicionāli ir bijusi valsts atbildības jomā un ir kalpojusi kā valsts atbalsta instruments atpalikušajām valsts teritorijas daļām, pakāpeniski ir ieguvusi jaunu saturu un formu. Eiropas integrācijas process ietekmē ne vien to, kā politika tiek formulēta un īstenota, bet maina arī attiecības starp varas līmeņiem – pārnacionālo, nacionālo, reģionālo un vietējo, kas iesaistīti šajā procesā. Lai mazinātu reģionālās atšķirības un veicinātu strukturālo problēmu risināšanu ES, gadu gaitā ir izveidoti vairāki finansiālā atbalsta fondi. Viens no apjomīgākajiem ir Eiropas Reģionālās attīstības fonds.

No 2004.-2006. gadam bija paredzēts, ka no Eiropas Reģionālās attīstības fonda Latvija saņems 260 miljonus latu, taču uz 30.06.2006. neapgūtais finansējums bija gandrīz 75 milj. latu jeb 29 %.¹ No 2007. – 2013. gadam no Eiropas Reģionālās attīstības fonda plānots saņemt 2158 miljonus latu, kas ir 53% no visa Latvijai pieejamā finansējuma.

Lai sekmīgi piesaistītu struktūrfondu finansējumu, priekšnoteikums ir Attīstības plāna izstrāde visos līmeņos, sākot jau no nacionālā līdz pašvaldības līmenim. Vidzemes plānošanas reģiona attīstības aģentūra jau 2002. gada nogalē izstrādāja reģiona attīstības programmu,

¹ http://www.esfondi.lv/upload/prezentacijas/ES_finansu_apguve_27-07-06.pdf (resurss apskatīts 2007. gada 19. septembrī)

nosakot galvenās prioritātes reģiona attīstībā. Programmā paredzēta reģiona attīstība, aprakstīta tālākā stratēģija un rīcība, kas pašvaldībām, uzņēmējiem un iedzīvotājiem ļauj saskaņāt reģiona attīstības virzienus un aktīvi plānot savu līdzdarbošanos.

Paredzēts, ka Eiropas Savienības struktūrfondi sniegs Latvijai ļoti ievērojamu finansiālo atbalstu, ar kura palīdzību tiks veicināta daudz straujāka ekonomiskā attīstība un dzīves līmeņa uzlabošanās. Taču Latvijai jāmobilizē savi resursi, lai varētu piedalīties Eiropas Savienības strukturālo fondu līdzfinansēšanā, jo tā paredz normatīvie akti. 2005. gada piešķirums no Eiropas Savienības struktūrfondiem caur Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru bija aptuveni 15 miljoni latu. Jau kopš 2003. gada beigām sabiedrībā valdīja uztraukums, ka administratīvās struktūras tomēr nav pietiekami sagatavojušās un visa Latvija, tai skaitā Vidzemes reģions nespēs apgūt pieejamos finanšu līdzekļus, kuriem tiek paredzēta liela nozīme reģionu attīstībā.

Maģistra darba mērķis ir uz apkopotās informācijas pamata analizējot ES struktūrfondu izlietojumu, izstrādāt priekšlikumus ES fondu līdzekļu izmantošanas pilnveidošanai Vidzemes reģionā.

Lai sasniegtu darba mērķi, jārisina sekojoši uzdevumi:

- izpētīt Eiropas Savienības un Latvijas reģionālās attīstības politikas;
- raksturot struktūrfondus;
- izvērtēt Latvijas iespējas Eiropas līdzekļu apgūšanā;
- apkopot struktūrfondu regulējošo dokumentu prasības;
- speciālajā literatūrā izpētīt ES struktūrfondu līdzekļu apjomu un izlietojumu;
- noteikt pastāvošās problēmas līdzekļu apgūvē;
- veikt detalizētu situācijas analīzi par reģionālo attīstību un ES struktūrfondu

finansēto projektu īstenošanu Latvijas teritorijās;

- analizēt Vidzemes reģiona panākumus ES struktūrfondu līdzekļu apgūvē;
- raksturot situāciju pārējos Latvijas reģionos;
- uz analīzes pamata izstrādāt priekšlikumus situācijai Vidzemes reģionā ES struktūrfondu līdzekļu apgūvē uzlabošanai.

Lai sasniegtu darba mērķi, atrisinātu uzdevumus ir izveidota attiecīga maģistra darba struktūra.

Darba teorētiskajā daļā autore aplūko Eiropas Savienības reģionālo attīstības politiku – kā tā attīstījusies, kā arī tās iespējas, ko Latvija kā dalībvalsts var izmantot.

Struktūrfondi ir Reģionālās politikas strukturālais instruments. Ar tā palīdzību iespējams piesaistīt Eiropas Savienības finansējumu zemāk attīstītu reģionu attīstībai. Darbā analizēts Vidzemes reģions un tā attīstības iespējas, apgūstot finansējumu, kuru piešķir

Eiropas Savienība, norādot uz iespējām un ierobežojumiem ar kuriem saskaras gan reģions atsevišķi, gan valsts kopumā. Reģionālajā attīstībā vienlīdz lielu lomu spēlē arī pārējie strukturālie instrumenti, īpaši Eiropas Sociālais fonds, tomēr autore lielāku uzmanību pievērš Eiropas Reģionālās attīstības fondam, kā lielākā finansētāja, līdzekļu apguves iespēju izpēti.

Struktūrfondu finansējuma apgušana pašlaik ir valstī aktuāls jautājums, jo šobrīd noslēdzas Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļu apguve pirmajā plānošanas periodā, kas ilga no 2004. gada – 2006. gadam, tiek apkopoti rezultāti un no tiem vadoties turpinās izdevumu plānošana un dokumentu gatavošana periodam, kas ilgs no 2007. – 2013. gadam.

Darba pētījumi ir veikti ar monogrāfiskās pētīšanas metodes palīdzību, kā arī izmantotas faktoru analīzes, ekspertu metodes.

Pētījumu periods, kas attiecas uz Vidzemes reģiona attīstību ir 2002. - 2006. gads, bet savukārt kas tieši attiecas uz autores izvēlēto tēmu – Eiropas Savienības līdzekļi - 1999. - 2013. gads. 1999. - 2003. gads tiek aplūkoti tāpēc, ka šinī laika posmā notika līdzfinansējuma piesaiste no Eiropas Investīciju bankas un tika saņemti līdzekļi Eiropas Savienības pirmsiestāšanās programmā SAPARD. Darbā ietvertajās tabulās un attēlos ir aplūkots un analizēts laika periods no 2001. līdz 2006. gadam. Periods 2004. – 2006. gadi tiek aplūkots, jo šajā laikā Vidzemes reģions saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības fondiem un ir iespējams analizēt, cik liela daļa līdzekļu apgūta, kā arī salīdzināt visus Latvijas reģionus.

Autore izmantojusi tiesību aktus, speciālo literatūru (zinātniskos rakstus, mācību grāmatas, laikrakstus), statistikas datus, interneta mājas lapas. Šajā maģistra darbā ir apskatīta pašreizējā likumdošana un teorētiskā bāze, izmantojot arī iepriekšējos pētījumus.

1. EIROPAS SAVIENĪBAS REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS POLITIKA

1.1. Eiropas Savienības reģionālās attīstības politikas raksturojums

Eiropas Savienībā ietilpst ne tikai valstis, bet arī atsevišķi reģioni, kuriem ir savdabīga vēsturiska pieredze, kultūras mantojums un atšķirīgs labklājības līmenis. Starp reģioniem joprojām pastāv atšķirība gan ienākumos, gan iespējās.

Reģionālās politikas pamatā ir kompleksa dažādu jomu un sektoru vienoti plānota attīstības politika, lai mērķtiecīgi iedarbojoties ar katras jomas atsevišķu politiku kopīgi veicinātu sabalansētu un līdzsvarotu dažādu ES reģionu attīstību.¹

Reģionālās attīstības politikas veidošanos visbiežāk nosaka sekojoši apstākļi:

- Kultūrvēsturiskie (kādas nācijas vai etniskās grupas ir apdzīvojušas teritoriju). Piemērs šeit varētu būt Lielbritānija, Spānijas administratīvais sadalījums;
- Klimatiskie un ģeogrāfiskie apstākļi (Francijas, Austrijas un Vācijas kalnu apvidi, Grieķijas salas, piejūras apgabali, Somijas un Zviedrijas arktiskie apgabali);
- Nodarbinātība (rūpnieciski attīstītie reģioni Lielbritānijā, lauksaimniecības un vīnogu audzēšanas reģioni Francijā).²

Tādējādi gandrīz katrā valstī ir izveidojušies reģioni ar noteiktām vienojošām pazīmēm, vajadzībām un problēmām. Līdz ar to valstīs tiek veidotas reģionālās attīstības politikas ar noteiktu atbalstu atsevišķu teritoriju attīstībai.

Katrs reģions cenšas radīt saviem iedzīvotājiem salīdzinošās priekšrocības salīdzinājumā ar citiem reģioniem, līdz ar to pilnīgi saprotams ir fakts, ka reģioni savos attīstības centienos nonāk gan sadarbības, gan konkurences attiecībās. Autore kā piemēru min Tallinas un Stokholmas sadarbību prāmju satiksmē, precīzāk, maršutu un satiksmes intensitātes ziņā. Šeit konkurence valda cenu politikas jomā. Kā otru sadarbības piemēru autore min jaunās AES celšanu Lietuvas pierobežā, kad ir pieņemts lēmums par būvniecības uzsākšanu, taču valstis nespēj vienoties par jaunās spēkstacijas akciju sadali ar Poliju. ES enerģētikas komisārs Andris Piebalgs attiecībā par AES būvniecību ir izteicies: "Tiešs ES finansējums jaunu AES būvei kredītu veidā nebūtu pretrunā ar ES iekšējā elektroenerģijas

¹ El-Agraa, Ali M. The European Union. History, Institutions, Economics and Policies., Prentice Hall Europe, 1998., p.364.

² Kalniņa I, Strazda A. Eiropas Savienības reģionālā politika un strukturālie fondi. McĀbols, Rīga, 1999., 4.lpp.

tirgus aizsardzības prasībām”.¹ Līdz ar to autore secina, ka aptuveni 4 miljardu latu vērtais projekts ir izdevīgs pašai ES politikai, jo šāda veida projekti skaitās ļoti riskanti.

Pirmie soļi ES reģionālās politikas izstrādē tika sperti jau piecdesmito gadu otrajā pusē. Laika periodā no 1955. līdz 1975. gadam galvenais uzsvars tika likts uz kopēju problēmu risināšanu tādos būtiskos sektoros kā dzelzs, tērauda rūpniecība un lauksaimniecība. 1958. gadā tika izveidota Eiropas Investīciju Banka, kas līdz pat šai dienai sniedz aizdevumu projektiem problēmu reģionos.

Reģionālās politikas straujāka attīstība sākās ar pirmo ES paplašināšanās procesu 1973. gadā. Apvienotā Karaliste, Īrija un nedaudz mazākā mērā arī Dānija saskārās ar nopietnām reģionālām problēmām, un bija mazāk turīgas kā esošās dalībvalstis (izņemot Itāliju). Viena no pirmajām Apvienotās Karalistes prasībām bija, lai ES palīdzētu risināt sasāpējušās industriālo reģionu problēmas. Pārrunu procesā tā saņēma garantiju, ka tiks kompensēts iespējamais iestāšanās negatīvais efekts. Tā rezultātā 1975. gadā tika izveidots Eiropas Reģionālās attīstības fonds – svarīgākais ES reģionālās politikas finansu instruments.²

Autore uzskata, ka reģionālo atšķirību pastāvēšana pati par sevi vēl nav pietiekams iemesls reģionālās politikas īstenošanai Eiropas Kopienas līmenī. Patiesie un dziļākie iemesli integrētas reģionālās politikas īstenošanai ES līmenī meklējami vienotā tirgus un Eiropas ekonomiskās monetārās savienības izveidē. Lai gan vienotais tirgus dod dažādus pozitīvus ieguvumus, sākot papildus darbavietu nodrošināšanu un beidzot ar ES kopējās maksājumu bilances uzlabošanu un dalībvalstu budžeta deficīta ierobežošanu, tas galvenokārt notiek uz strukturālā rakstura izmaiņu rēķina. Līdz ar pieaugošo konkurenci reģionu starpā, atsevišķi reģioni saskaras ar ekonomiskajām grūtībām.³

Jāatzīst, ka reģionālās politikas problēmas nav mazinājušas savu aktualitāti arī šobrīd, jo, līdz ar jaunu dalībvalstu uzņemšanu, reģionālās atšķirības kļuvušas vēl būtiskākas, ņemot vērā faktu, ka lielākajai daļai jauno dalībvalstu attīstības līmenis krietni atpalika no ES vidējā attīstības līmeņa. Tagad Latvijas ekonomikai strauji cenšoties pietuvoties veco dalībvalstu līmenim, rodas sarežģījumi, ar kuriem politiķi nebija gatavi cīnīties – cenu līmenim valstu starpā izlīdzinoties, valsts gada inflācija 2007. gada augustā sasniedza 10,1 %. Autores viedokli apstiprina arī R. Karnītes teiktais intervijā: „Es skaidri redzu, ka, pašlaik Latvijā tiek īstenota mērķtiecīga mūsu valsts labklājības līmeņa izlīdzināšanas ar Eiropas līmeni politika,

¹ LETA „ES varētu atbalstīt AES”, *Dienas Bizness*, 2007. gada 22. oktobris, 10 lpp.

² El-Agraa, Ali M. *The European Union. History, Institutions, Economics and Policies.* Prentice Hall Europe, 1998., p.363.

³ Autoru kolektīvs „Latvijas integrācija ES” Rīga, 2000., SIA Talsu tipogrāfija, 123.lpp.

par ko liecina gan algu, gan administratīvi regulējamo cenu pieaugums.”¹ Tomēr šāda politika ir ļoti riskanta, viņa akcentēja.

Lai risinātu inflācijas radītos projektu sadārdzinājumus valsts pārvaldes iestādēs, Latvijas Pašvaldību savienība bija vērsusies pie Saeimas Budžeta komisijas, taču, lai novērstu neprecīzos finansējuma aprēķinus, šis priekšlikums tika noraidīts. Uz projektu sadārdzinājumu rēķina tiek norakstītas citas neprecizitātes, kā minēts Madaras Fridrihsones rakstā: „atsevišķos gadījumos svārstās no 80 %- 300 %”.²

Mūsdienu ES reģionālā politika savas pamatiezīmes ieguva 1989. gadā notikušajos strukturālo fondu reformu procesos, kas turpinājās līdz 1993. gadam.

Reģionālās politikas galvenais mērķis ir panākt, lai visi reģioni spētu sekmīgi attīstīties un tādējādi kopēji veicinātu ES ekonomisko attīstību. Šim nolūkam ES izstrādā un veic darbības, kas stiprina tās ekonomisko un sociālo kohēziju. Jo īpaši tiecas mazināt atšķirības starp dažādu reģionu attīstības līmeņiem, kā arī mazināt visvairāk novārtā pamesto reģionu atpalicību, lauku apvidus ieskaitot. Ekonomiskā un sociālā kohēzija nozīmē reģionu ekonomiskā un sociālā izlīdzināšana, jeb līdzsvarota un sabalansēta attīstība, kuras ietvaros reģionālā politika tiek apvienota ar transporta, konkurences, vides, sociālo, zinātnes, izglītības un izpētes politikām. Šo Eiropas Komisija dēvē par strukturālo politiku, lai norādītu, ka kohēzija ir kas vairāk nekā tikai reģionālā politika, jo reģionālās politikas īstenošanas rezultātā mainās reģionu un visas valsts ekonomiskā, kā arī sociālā struktūra.

Viens no struktūrpolitikas galvenajiem stūrakmeņiem ir solidaritātes politika, kas sastopama, kā ES reģionu savstarpēja solidaritāte palīdzot atpalikušajiem reģioniem veicināt to izaugsmi - vairāk attīstītākās valstis koncentrē daļu savu resursu, lai sniegtu palīdzību atpalikušajiem reģioniem. Laika periodā no 2000. līdz 2006. gadam viena trešdaļa no ES dalībvalstu maksājumiem ES budžetā tika novirzīti mazāk attīstītiem reģioniem. Atbalsts tiek piešķirts caur struktūrfondu un Kohēzijas fondu. ES šīs politikas īstenošanā vadās no šādām reģionālās politikas pamatnostādņēm:

- atbalsts tiek koncentrēts nevis uz valstīm, bet gan uz reģioniem;
- liela mēroga darba spēka kustība starp reģioniem nevar būt kā galvenais izlīdzināšanas un regulēšanas mehānisms;
- palīdzībai ir jābūt vērstai uz reģionu konkurētspējas attīstību, radot apstākļus ilgpējīgam ienākumu un nodarbinātības pieaugumam, nevis atpalikušo reģionu subsidēšanu;

¹ <http://www.db.lv/Default2.aspx?ArticleID=07eb57ed-515a-4b2b-a338-b7ab3c79203c> (resurss apskatīts 2007.gada 11.septembrī)

² M.Fridrihsone „Noraida projektu sadārdzinājumu kompensāciju”, Dienas Bizness, 2007. gada 07. februārī, 8.lpp.

- lai veicinātu stabilitāti, jābūt pieejamiem neatkarīgiem budžeta līdzekļiem gan ES līmenī, gan tās dalībvalstīs.¹

Šīs pamatnostādnes attiecas arī uz Latvijas reģioniem. Autore uzskata, ka, kopš iestāšanās ES, situācija Latvijas reģionos jūtami nav uzlabojusies, jo Latvijā ir grūti izpildīt punktu par nepieciešamību pēc neatkarīgiem budžeta līdzekļiem, kas nereti arī ir šķērslis veiksmīgai projektu realizācijai. Nabadzīgākās pašvaldības nespēj rast nepieciešamos līdzekļus līdzfinansējumam, jo lielākā daļa budžeta nepieciešams izglītības iestāžu uzturēšanai, administratīvo izmaksu segšanai un sociālajiem mērķiem. Arī 2008. gada budžetā šie līdzekļi tika samazināti par aptuveni 30 miljoniem LVL, tādā veidā rodot līdzekļus valsts iestāžu darbinieku algu palielināšanai.

Reģionālās attīstības likums paredz, ka reģionālā attīstība Latvijas Republikā tiek īstenota atbilstoši saskaņotiem reģionālās attīstības plānošanas dokumentiem. Šie dokumenti ir:

- reģionālās politikas pamatnostādnes;
- nacionālais plānojums;
- nacionālais attīstības plāns;
- nozaru attīstības programmas;
- plānošanas reģionu attīstības programmas un teritoriju plānojumi;
- rajonu attīstības programmas un teritoriju plānojumi;
- vietējo pašvaldību attīstības programmas un teritoriju plānojumi.²

Daļa no šiem dokumentiem tiek izstrādāta valdības līmenī, daļa pašvaldībās, daļēji piedaloties uzņēmējiem un dod iespēju izteikt savu viedokli arī iedzīvotājiem.

Kopumā, paplašinoties un padziļinoties Eiropas integrācijas procesam, reģionālā politika, kas tradicionāli ir bijusi valsts atbildības jomā un ir kalpojusi kā valsts atbalsta instruments atpalikušajām valsts teritorijas daļām, pakāpeniski ir ieguvusi jaunu saturu un formu. Principā jaunu valstu integrācijai Eiropas Savienībā ietekmē ne vien to, kā reģionālā politika tiek formulēta un īstenota, bet arī maina attiecības starp varas līmeņiem – pārnacionālo, nacionālo, reģionālo un vietējo, kas iesaistīti šajā procesā. Dalībvalstīm pašām jānodrošina finansējuma daļa projektiem, kuriem paredzēts ES strukturālais atbalsts. Tādēļ struktūrfondi kalpo tikai kā atbalsts nacionālo un reģionālo problēmu risināšanā, un pat vismazāk attīstītajās dalībvalstīs projektu izvēles un to vadības atbildība paliek nacionālajā vai reģionālajā līmenī ar noteikumu, ka tiek ievēroti zināmi pamatkritēriji, kuri balstās uz reģionu izvirzīšanu atbalsta saņemšanai.

¹<http://europa.eu.int/> (resurss apskatīts 2007. gada 10.septembrī)

² LR Likums „Reģionālās attīstības likums”, Publicēts "Latvijas Vēstnesis" 53 (2628), 09.04.2002. 9.lpp.

Latvijā no 2006. gada budžetā plānotajiem struktūrfondu līdzekļiem 168,23 milj. latu uz 2006. gada 31. decembri bija izlietoti 84,01 %, kas ir 141,31 milj. latu.¹ Latvijas iemaksa ES budžetā 2006. gadā bija 111,75 milj. latu.² Līdz ar to autore secina, ka šajā periodā Latvija vairāk līdzekļus saņem no ES nekā iemaksā budžetā. Šāda situācija ir jau kopš Latvijas iestāšanās ES un tiek plānota arī turpmākajos gados.

Kā noteikts Reģionālās attīstības likuma 1. pantā, ar reģionālo politiku Latvijā saprot valdības nostādnes un mērķtiecīgu rīcību reģionālās attīstības veicināšanai, koordinējot nozaru attīstību atbilstoši atsevišķu valsts teritorijas daļu attīstības prioritātēm un sniedzot tiešu atbalstu atsevišķu valsts teritorijas daļu attīstībai. Reģionālā attīstība ir labvēlīgas pārmaiņas sociālajā un ekonomiskajā situācijā visā valsts teritorijā un atsevišķās tās daļās.³

Latvijas reģionus visbiežāk definē administratīvi teritoriālajā aspektā. Taču par reģionu var uzskatīt arī noteiktu valsts daļu, kuru vieno kopīgas problēmas vai īpatnības.

Šobrīd spēkā esošā Reģionālās attīstības likuma mērķis ir veicināt un nodrošināt līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību, ievērojot visas valsts teritorijas un atsevišķu tās daļu īpatnības un iespējas, samazināt nelabvēlīgās atšķirības starp tām, kā arī saglabāt un attīstīt katras teritorijas dabai un kultūrvidei raksturīgās iezīmes.

Lai īstenotu šos izvirzītos mērķus, 2003. gada februārī tika izveidota Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, kas ir atbildīga par reģionālo politiku, bet 2003. gada jūlijā tika izveidota koleģiāla konsultatīvā institūcija – Nacionālā reģionālās attīstības padome, kura koordinē reģionālo attīstību un teritorijas plānošanu valstī.⁴

Latvijas nacionālā reģionālā politika tiek veidota valsts teritoriju attīstības līmeņu izlīdzināšanai, ņemot vērā Eiropas Savienības reģionālās politikas pamatnostādnes, kas nosaka vispārīgo ietvaru Kopienas reģionālās politikas veidošanai un īstenošanai.

2004. gada 2. aprīlī ar Ministru kabineta rīkojumu tika apstiprinātas Latvijas reģionālās politikas nostādnes nākamajiem 10 gadiem. Pamatnostādnes ir nepieciešamas, jo, pieaugot valsts attīstības līmeņiem, palielinās atšķirība starp atsevišķu reģionu attīstības līmeņiem. Autore maģistra darba 3. nodaļā ir apskatījusi iemeslus kāpēc situācija reģionos atšķiras un kā šīs atšķirības vērojamas ES līdzekļu apgūvē.

Lai veiksmīgi un ilgtspējīgi valstī attīstītos reģionālā politika, tad nepieciešama līdzsvarota valsts attīstība gan Latvijas plānošanas reģionos, gan arī atsevišķās valsts teritorijās. Reģionālajai politikai jābūt orientētai uz nelabvēlīgu atšķirību samazināšanu

¹ V. Dzene „Investīcijas aug uz kredītu rēķina”, *Dienas Bizness*, 2006. gada 13. aprīlī, 7.lpp.

² <http://www.esfondi.lv/page.php?id=300> (resurss apskatīts 2007. gada 22. oktobrī)

³ LR Likums „Reģionālās attīstības likums”, Publicēts "Latvijas Vēstnesis" 53 (2628), 09.04.2002., 3.lpp.

⁴ LR Likums „Reģionālās attīstības likums”, Publicēts "Latvijas Vēstnesis" 53 (2628), 09.04.2002., 3.lpp.

vienotu mērķu sasniegšanai. Kā noteikts Reģionālās politikas pamatnostādņēs, reģionālās politikas mērķi ir:

1. Latvijas un tās reģionu attīstības līmeņa tuvināšana Eiropas valstu līmenim. Latvijas un tās reģionu konkurētspējas pieaugums pārējo ES reģionu vidū.
2. Līdzvērtīgu dzīves, darba un vides apstākļu nodrošināšana valsts iedzīvotājiem visā Latvijā, lai sekmētu līdzsvarotu valsts teritorijas, reģionu un to daļu attīstību.
3. Līdzvērtīgu uzņēmējdarbības priekšnoteikumu radīšana visā Latvijā, lai sekmētu līdzsvarotu valsts teritorijas, reģionu un to daļu attīstību.
4. Rīgas, kā galvaspilsētas, starptautiskās konkurences palielināšana.¹

Autore uzskata, ka reģionālās politikas mērķi pakāpeniski arī tiek pildīti, taču līdz līdzvērtīgiem apstākļiem visās jomās, reģionos un ES līmenim vēl jāpaiet vairākiem gadiem, kā arī jāiegulda liels darbs un līdzekļi.

Ministru Kabinets ir arī definējis rīcības virzienus minēto mērķu sasniegšanai Reģionālā politikā un tie ir sekojoši:

1. Nodrošināt reģionālās attīstības plānošanas dokumentu izstrādi un īstenošanu.
2. Veidot un īstenot savstarpēji koordinētu nozaru politiku.
3. Veidojot nozaru politiku, ievērot visas valsts teritorijas un atsevišķu tās daļu īpatnības, un identificēt esošo un plānoto nozaru ietekmi uz teritoriju.
4. Īstenot administratīvi teritoriālo reformu.
5. Nodrošināt koordinētu atbalsta instrumentu pielietošanu reģionālās attīstības plānošanas dokumentos noteikto mērķu sasniegšanai.
6. Nodrošināt valsts atbalsta programmu un ES struktūrfondu finansējuma sadali starp plānošanas reģioniem atbilstoši plānošanas reģionu attīstības programmās noteiktajām prioritātēm.
7. Noteikt valsts atbalsta instrumentu teritoriālo diferenciāciju un paplašināt vietējo teritorijas attīstības atbalsta instrumentu klāstu.
8. Izveidot sadarbības mehānismus reģionālās attīstības jomā un sniegt atbalstu reģionālā un vietējā līmeņa institūcijām to kapacitātes paaugstināšanai.
9. Sakārtot Valsts pārvaldes reģionālās struktūras:
10. atbilstoši plānošanas reģionu teritorijām;
11. atbilstoši reģionālo pašvaldību teritorijām.

¹ Reģionālās politikas pamatnostādnes, apstiprinātas ar MK rīkojumu 02.04.2004. www.raplm.gov.lv (resurss apskatīts 2007. gada 12. septembrī).

12. Radīt priekšnoteikumus Rīgas, kā galvaspilsētas, starptautiskās nozīmes un konkurētspējas palielināšanai.¹

Izvērtējot reģionālās politikas pamatnostādnes rīcības virzienus, autorei uzmanību piesaistīja fakts, ka atsevišķa loma izdalīta Rīgai kā galvaspilsētai, bet bez ievēribas atstātas citas Latvijas lielākās pilsētas. Rīga jau šobrīd ir daudz attīstītāka par citām pilsētām un koncentrē sevī lielākos finanšu un cilvēkresursus, šī tendence pastiprinās katru gadu arvien vairāk. Šīs pamatnostādnes ir sagatavotas un apstiprinātas pirms vairāk kā 3 gadiem, taču joprojām daudzi no šiem mērķiem nav izpildīti – mērķi, kas attiecas uz reģioniem.

Ņemot vērā Reģionālās politikas pamatnostādnes izvirzītos mērķus un paredzētos rīcības virzienus, par ES struktūrfondu finansēto pasākumu, aktivitāšu atbilstību reģionālās politikas mērķiem varētu liecināt šādas pazīmes:

- 1) pasākuma, aktivitātes atbalsts sadalīts atbilstoši plānošanas reģionu attīstības programmās noteiktajām prioritātēm;
- 2) atbalsta instrumentu teritoriālo diferenciācija ar īpašu uzsvāru uz vietējo teritoriju attīstības atbalsta instrumentiem (pieņemot, ka lielāks atbalsts tiek piešķirts vairāk atpalikušām teritorijām);
- 3) līdzvērtīgs atbalsts visām teritorijām;
- 4) atbalsts paredzēts Rīgas starptautiskās konkurētspējas paaugstināšanai.

Ilgu laiku valdošais uzskats, ka reģionālā politika ir tikai atsevišķu reģionu vai mazāk attīstītu teritoriju atbalsts un attīstīšana. Reģionālās politikas pamatnostādnes izvirzītie mērķi, kā arī paredzētie rīcības virzieni, pamato to, ka salīdzinoši šaurais reģionālās politikas skatījums tiek paplašināts, paredzot to, ka reģionālā politika aptver visus valsts reģionus, meklējot efektīvākos attīstības instrumentus katram. Neskatoties uz to, ka Eiropas Savienība ir viens no pārtikušākajiem pasaules reģioniem, starp tās 250 reģioniem joprojām pastāv ievērojama atšķirība ienākumos un iespējās. Tas var būt sakarā ar dažu reģionu mazāku attīstību, ekonomisko lejupslīdi vai atrašanās vietu ES perifērijā.

Pakāpeniski veidojās priekšstats, ka reģionālās attīstības politika ir daļa no valsts attīstības politikas, ka nozaru (sektoru, jomu) attīstības plānošanā jāiekļauj teritoriālā dalījums un, ka nozaru plāni jāsavieno ar reģionu attīstības dokumentiem.

Autore piekrīt R.Šmites izteiktajam viedoklim, ka "ņemot vērā Latvijas iedzīvotāju skaita samazināšanos, dažādos nacionālos, kā arī atsevišķu reģionu attīstības plānošanas dokumentos attiecībā uz teritoriju attīstību var identificēt principu, kas paredz, ka attīstība

¹ Reģionālās politikas pamatnostādnes, apstiprinātas ar MK rīkojumu 02.04.2004. www.raplm.gov.lv (resurss apskatīts 2007. gada 12. septembrī).

jāsekmē tur, kur tam ir pamats, nevis no jauna”.¹ Attiecībā uz atsevišķiem reģionālās attīstības atbalsta instrumentiem tie būtu jāvirza tur, kur to atdeve visefektīvākā, bet teritoriju attīstības līmenis jāizlīdzina ar citiem izlīdzināšanas mehānismiem (piemēram, ar pašvaldības finanšu izlīdzināšanas sistēmu, ar diferencētām nodokļu likmēm, ar diferencētiem algu koeficientiem atsevišķām sabiedriski nozīmīgām profesijām, kā arī ar citām atbalsta programmām).

Izvērtējot Latvijas reģionālās attīstības politiku, autore uzskata, ka bez palīdzības no „ārpuses” reģioni nespēj būtiski samazināt reģionālās sociāli ekonomiskās atšķirības. Tāpēc nepieciešams valsts un arī starptautisko institūciju atbalsts sociāli ekonomiskās attīstības ziņā atpalikušām teritorijām. Latvijai labvēlīgi ir, ka 2005. gada 2. augustā valdības sēdē tika apstiprināts līgums ar Eiropas Investīciju banku, ka Latvija varēs aizņemties līdz 150 milj. EUR jeb 105 milj. LVL valsts līdzfinansējuma nodrošināšanai Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda projektu īstenošanai.

Eiropas Investīciju banka kopš Latvijas neatkarības atgūšanas jau piešķirusi 521 milj. EUR (ieskaitot augstāk minēto aizdevumu) dažādiem projektiem sākot ar transporta un enerģētikas sfēru, beidzot ar sabiedriskām organizācijām.²

Pēc autores domām pēdējā aizdevuma nosacījumi Latvijai ir izdevīgi vairāku iemeslu dēļ. Pirmkārt, to varēs atmaksāt 25 gadu laikā. Otrkārt, par aizņēmuma neizlietoto daļu Latvijai nebūs jāmaksā saistību maksa. Treškārt, Latvija katrai aizdevuma izmaksai varēs noteikt savu procentu likmes veidu, kā arī varēs izvēlēties periodiski pārskatāmu procentu likmi.

1.2. Eiropas Savienības strukturālie instrumenti un struktūrpolitikas mērķi

Vēsture liecina, ka ES paplašināšana un tās strukturālā politika vienmēr ir bijušas cieši saistītas savā starpā. ES paplašināšana 1973. gadā (Apvienotā Karaliste, Īrija, Dānija), 1981. gadā (Grieķija), 1986. gadā (Spānija, Portugāle), kā arī deviņdesmito gadu pirmajā pusē (Vācijas apvienošanās, Zviedrija, Somija, Austrija) bija cēlonis strukturālo fondu izveidošanai un strukturālās politikas attīstībai. Tieši reģionālo atšķirību palielināšanās Rietumeiropā septiņdesmitajos gados bija cēlonis ES reģionālās politikas izstrādāšanai, paredzot resursu pārdali, izmantojot vairākus strukturālos fondus.³ Vēl arvien ir valstis, kas ES budžetā

¹ R. Šmite „Aktīvi attīsta infrastruktūru”, *Dienas Bizness*, 2006. gada 04. augustā, 10. lpp.

² <http://www.eib.org/projects/press/2005/2005-088-eur-150-million-to-latvia-for-investments-co-financed-with-eu-funds-.htm> (resurss apskatīts 2007. gada 13. septembrī)

³ Veidenfelds V., Vesels V. „Eiropa no A līdz Z” Alberts XII, Rīga, 2000., 296.lpp.

iemaksā vairāk nekā saņem atpakaļ no tā, un ir valstis, kas salīdzinoši vairāk saņem, nekā samaksā budžetā. ES dalībvalstis sāka domāt par šo atšķirību līdzsvarošanu.

Atšķirības starp šiem apgabaliem traucē ne tikai veiksmīgai ekonomiskai sadarbībai, bet arī sadarbībai kultūras, izglītības, noziedzības apkarošanas un daudzās citās jomās. Tādēļ tika izveidoti ES strukturālie fondi, lai sekmētu mazāk attīstīto apgabalu izaugsmi.

ES strukturālie fondi ir finansu instrumenti ar kuru palīdzību tiek īstenoti strukturālie pasākumi reģionālās politikas ietvaros.¹

Strukturālo fondu pieejamību nosaka valsts vai reģiona ekonomiskais stāvoklis. Piešķirot strukturālo fondu līdzekļus, tiek ņemts vērā dažādu rādītāju kopums. Biežāk izmantotie rādītāji ir iedzīvotāju skaits, bezdarbs, iekšzemes kopprodukts (IKP) uz vienu iedzīvotāju. Tāpat tiek ņemtas vērā vēsturiski izveidojušās atšķirības. Iepriekš minētos rādītājus Vidzemes reģionā autore ir apkopojusi maģistra darba 2. nodaļā.

Līdz ar 1998. gada struktūrfondu reformām, kas tālāk tika attīstītas ar Padomes 1993. gada jūlijā pieņemto lēmumu, Eiropas Savienības struktūrpolitika tiek koncentrēta uz pieciem prioritāriem, no jauna definētiem mērķiem:

- Atpalikušo reģionu stimulēšana. Atpaliecība tiek konstatēta tad, ja IKP uz vienu iedzīvotāju nepārsniedz 75 % no vidējā EK līmeņa;
- Lejupslidošās rūpnieciskās attīstības ļoti skarto apgabalu pārorientācija. Šajos apgabalos sākotnēji dominējošā industriālā nodarbinātība jūtami samazinās un bezdarba līmenis ir augstāks nekā vidēji ES;
- Ilgtermiņa bezdarba apkarošana un jauniešu, kā arī personu, kurām draud izslēgšana no darba tirgus, iesaistīšana darba dzīvē atvieglošana;
- Darbaspēka pielāgošanās atvieglošana industriālo pārvērtību procesam un rūpnieciskās ražošanas sistēmas izmaiņām;

Lauku apgabalu attīstības veicināšana, paātrināti pielāgojot lauksaimniecības struktūras, un struktūru pielāgošanas atvieglošana, ieskaitot zvejniecības struktūru pielāgošanu. Svarīgs ir priekšnoteikums, ka apgabalam ir raksturīgs neliels iedzīvotāju blīvums, ka liela daļa no visiem reģionā nodarbinātajiem strādā lauksaimniecībā, ka lauksaimniecībā var iegūt tikai zemu ienākumu, un, ka visa reģiona ekonomiskā attīstība ir zemāka par vidējo EK līmeni.²

Struktūrfondu finansējums nav vienīgais Latvijā pieejamais Eiropas Savienības finansējums. Ļoti būtiski valsts attīstībai ir arī citi ES finansējumi, piemēram, publiskā finansējuma (valsts budžeta un ES) sadalījums pa reģioniem Kohēzijas fonda (t.sk. ISPA)

¹ Veidenfelds V., Vesels V. „Eiropa no A līdz Z” Alberts XII, Rīga, 2000., 383.lpp.

² Veidenfelds V., Vesels V. „Eiropa no A līdz Z” Alberts XII, Rīga, 2000., 383.lpp.

atbalstītajiem projektiem. Šī finansējuma kopsakarības ar Vienotā programmdokumenta prioritāšu ietvaros veikto finansējumu Vidzemes reģionā var aplūkot 3. nodaļā.

ES pirmsiestāšanās programmā SAPARD finansējums bija pieejams laika posmā no 2000. līdz 2006. gadam. Kopējais ES finansējums sastādīja 107 176 907 LVL. Latvijas un ES finansējums ir attiecīgi 25 % un 75 % no kopējā sabiedriskā finansējuma. SAPARD programmu administrētāja – Lauku atbalsta dienesta – informācija liecina, ka atbalsts vidēji vienam projektam izmaksāts 87 tūkst. LVL. 2007. gadā SAPARD programma Latvijā ir noslēgusies, bet programmas turpinājums ir Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds jeb ELVGF.

Struktūrfondu finansējuma saņēmēju loks ir plašs: valsts institūcijas un aģentūras, pašvaldības, pašvaldību iestādes un aģentūras, tūrisma asociācijas, nevalstiskās organizācijas, reliģiskās organizācijas, valsts pētniecības iestādes, augstskolas, izglītības iestādes, profesionālās asociācijas, sociālo partneru organizācijas, mazie un vidējie uzņēmumi, individuālie komersanti, zemes īpašnieki, lauksaimnieki, zivsaimnieki, u.c.¹

1998. gada 18. martā Eiropas Komisija nāca klajā ar strukturālo fondu noteikumu priekšlikumiem laika posmam no 2000. gada līdz 2006. gadam.² Jaunajos noteikumos tika detalizēti iestrādātas dokumentā „Agenda 2000” ierosinātās strukturālo fondu reformas prioritātes. Lai nodrošinātu lielāku palīdzības koncentrāciju programmēšanas periodam 2000. – 2006. gadam, Eiropas Komisija piedāvāja samazināt mērķu skaitu no septiņiem, kā bija iepriekšējā programmēšanas periodā (kas uz Latviju neattiecās), līdz trim.³

Mērķis 1 ir svarīgākais ES atbalsta mērķis un ir vērsts uz attīstības un strukturālo izmaiņu veicināšanu reģionos, kas atpaliek attīstībā. Mērķa 1 reģioni noteikti NUTS II (Nomenclature of territorial units of statistics) līmenī un atbalstu varēs saņemt tās teritorijas, kurās vidējais IKP rādītājs uz vienu iedzīvotāju ir zemāks nekā 75 % no vidējā ES rādītāja. Mērķa 1 atbalsts aptver aptuveni 20 % ES iedzīvotāju. Pasākumi, kas tiek finansēti Mērķa 1 ietvaros:

- Tiešās investīcijas ražošanā, kas sekmētu ilgstošu darba vietu radīšanu;
- Investīcijas infrastruktūrā, kas sekmētu reģiona ekonomisko attīstību, tai skaitā Trans – Eiropas (Transporta, komunikāciju, enerģētikas) tīklu veidošanā, kā arī vides aizsardzībā;
- Atbalsts maziem un vidējiem uzņēmumiem, kuros lielākoties tiek izmantots vietējais potenciāls, kā arī pētniecības pasākumiem;

¹ I. Vaidere, E. Vanags, I. Vanags, I. Vilka „Reģionālā politika un pašvaldību attīstība Eiropas Savienībā un Latvijā”, Lapa, Rīga, 2006., 83.lpp.

² <http://europa.eu.int/> (resurss apskatīts 2007. gada 08. septembrī).

³ Kalniņa I, Strazda A. „Eiropas Savienības reģionālā politika un strukturālie fondi” McĀbols, Rīga, 1999., 4.lpp.

- Investīcijas izglītības un veselības infrastruktūrā;
- Arodapmācībā, tai skaitā pasniedzēju, pētnieku un pārvaldes darbinieku apmācībai, pasākumi nodarbinātības jomā;
- Pasākumi lauku teritorijas attīstībai (nodarbinātības dažādošana laukos, tūrisma attīstība, lauku ciematu atjaunošana, u.t.t.).¹

Mērķis 2 atbalsta pasākumus reģionos, ko apdraud rūpniecības un lauksaimniecības lejupslīde. Šī mērķa ietvaros atbalstu saņem arī citi reģioni, kuros norisinās zivsaimniecības sektora lejupslīde, atsevišķas problēmpilsētas un problēmreģioni. Šajos reģionos sastopamas plašas sociālekonomiskas problēmas, kuru rezultātā strauji paaugstinās bezdarba līmenis.²

Mērķa 3 ietvaros nākotnē tiek atbalstīti pasākumi cīņoties ar ilgtermiņa bezdarbu, jauniešu un personu, kas izslēgtas no darba tirgus, integrāciju darba tirgū.

Mērķis 3 tiek izmantots kā politiskais ietvars dalībvalstu aktivitātēm izglītības, arodapmācības un nodarbinātības jomās. Šī mērķa uzdevumus pilda Eiropas Sociālais fonds.

Strukturālo pasākumu īstenošanai ES dalībvalstu rīcībā ir četri strukturālie fondi, kuru sadalījums atbilstoši mērķiem iespējams aplūkot 1.1. tabulā:

- Eiropas Reģionālās attīstības fonds ERAF (*European Regional Development Fund – ERDF*);
- Eiropas Sociālais fonds ESF – (*European Social Fund – ESF*);
- Eiropas Lauksaimniecības vadības un garantijas fonds ELVGF (*European Agriculture Guidance and Guarantee Fund – EAGGF*);
- Zivsaimniecības vadības finanšu instruments ZVFI (*Financial Instrument for Fisheries Guidance – FIFG*).

1.1. tabulā parādīti fondi, kurus var izmantot mērķu īstenošanai.

1.1. tabula

Fondi, kurus var izmantot ES mērķu īstenošanai³

Strukturālfondi	Mērķis 1	Mērķis 2	Mērķis 3
ERAF	X	X	
ESF	X	X	X
ELVGF	X		
ZVFI	X		

¹ <http://europa.eu.int/> (resurss apskatīts 2007. gada 09. septembrī).

² <http://europa.eu.int/> (resurss apskatīts 2007. gada 09. septembrī).

³ Autoru kolektīvs, „Eiropas Savienības reģionālā politika un strukturālie fondi”, McĀbols, Rīga, 2001., 12. lpp.

Palīdzība reģioniem no minētajiem fondiem ir nemitīgi palielinājusies un patlaban strukturālajiem fondiem atvēlētais budžets ir otra lielākā izdevumu kategorija ES kopbudžetā, ierindojoties uzreiz aiz dotācijām lauksaimniecībai.

Autore uzskata, ka svarīgi ir atzīmēt, ka katrā strukturālo fondu finansētajā projektā papildus ES finansējumam jābūt arī nodrošinātam dalībvalsts finansējumam. Tādējādi strukturālie fondi kalpo tikai kā atbalsts nacionālo un reģionālo problēmu risināšanai. Pat vismazāk attīstītajās dalībvalstīs atbildība par projekta izvēli un īstenošanu ir jāuzņemas pašai valstij. Nabadzīgākās valstis saņem arī papildus finansējumu no Kohēzijas fonda. Jāatzīmē, ka Latvija kopumā finansējumu no ES saņems kā NUTS I līmeņa reģions. Savukārt par tālāko finansējuma sadalījumu atbild Latvija, pati nosakot reģionu dalījumu.

Reģionu sadalījumu autore piedāvā nākamajā apakšnodaļā.

1.3. Reģionālā klasifikācija

ES regulā par NUTS (Nomenclature of territorial units of statistics) dalījumu ir noteikts, ka NUTS I līmeni veido teritorijas ar iedzīvotāju skaitu no 3 miljoniem līdz 7 miljoniem. NUTS II līmenī iedzīvotāju skaits ir no 800000 līdz 3 miljoniem, bet NUTS III līmenī – 150000 līdz 800000.¹

Ja valstī nav attiecīga mēroga administratīvo vienību, tad atbilstošo NUTS līmeni iegūst, apvienojot vairākas mazās administratīvās vienības. Ja iedzīvotāju skaits valstī ir mazāks par kāda līmeņa maksimumu, tad visu valsti attiecina uz šo līmeni. Statistiskā dalījuma izmaiņas veic ne biežāk kā reizi trīs gados.

Latvijā NUTS III līmenī Latvijas teritorija tika sadalīta sešos reģionos, kuriem par pamatu tika ņemti Saeimas vēlēšanu reģioni, iekļaujot Rīgas reģionā no Vidzemes, Rīgas rajonu un Jūrmalu, taču neilgi pirms Latvijas oficiālās pievienošanās ES, Reģionālās attīstības un pašvaldību ietu ministrija sadarbībā ar Centrālās statistikas pārvaldi izstrādāja Ministru kabineta rīkojuma projektu, kuru pieņēma 2004. gada 27. aprīlī „Par statistiskajiem reģioniem”. Tajā, ņemot vērā komplicētos apstākļus statistikas apkopošanā, kad vēl arvien statistika tika veidota gan par statistikas reģioniem, gan plānošanas reģioniem atsevišķi, noteikts citāds statistisko teritoriālo vienību nomenklatūras piemērojums Latvijas administratīvi teritoriālajam iedalījumam. Šāds risinājums rasts, lai nodrošinātu veiksmīgu informācijas apmaiņu starp Latvijas un Eiropas Savienības institūcijām. Tieši reģionālie dati,

¹ Kalniņa I, Strazda A. „Eiropas Savienības reģionālā politika un strukturālie fondi”, McĀbols, Rīga, 1999.,11.lpp.

nevis valstu statistiskie radītāji, tiek izmantoti, aprēķinot struktūrfondu piešķirumu. Autore 3. nodaļā apskata Vidzemes reģiona līdzekļu apguvi.

Tiek noteikts šāds sadalījums:

- NUTS I līmenis ir vienāds ar NUTS II līmeni un atbilst visai valsts teritorijai;
- NUTS III līmeni sastāda 6 reģioni – Rīgas (tikai Rīgas pilsēta, Pierīgas (Jūrmala un Limbažu, Ogres, Rīgas, Tukuma rajoni), Vidzemes (Alūksnes, Cēsu, Gulbenes, Madonas, Valkas, Valmieras rajoni), Kurzemes (Liepāja, Ventspils un Kuldīgas, Liepājas, Saldus, Talsu, Ventspils rajoni), Zemgales (Jelgava un Aizkraukles, Bauskas, Dobeles, Jelgavas, Jēkabpils rajoni, Latgales (Daugavpils, Rēzekne un Balvu, Daugavpils, Krāslavas, Ludzas, Preiļu, Rēzeknes rajoni.
- NUTS IV līmenī apkopoti 26 administratīvie rajoni un septiņas republikas pilsētas (33 vienības);
- NUTS V līmeni veido 459 pagasti, 16 novadi, 60 rajonu pilsētas un 7 republikas pilsētas (542 vienības).

1.4. Ieviešanas mehānismi un atbalsta tiesiskā reglamentācija Latvijā

Lai apgūtu ES struktūrfondu līdzekļus, bija un ir nepieciešams sagatavot un mainīt virkni dokumentu. Pirmajā plānošanas periodā Latvijas Attīstības plānā (2004. – 2006. gadam) jeb Vienotajā programmdokumentā bija noteiktas valsts attīstības prioritātes, to ietvaros veicamie pasākumi un aktivitātes, kuru īstenošanā paredzēts ES struktūrfondu līdzfinansējums.

Vienotais programmdokuments ir Eiropas Komisijas apstiprināts dokuments par struktūrfondu izmantošanu, kas ietver informāciju par rīcības stratēģiju un mērķiem struktūrfondu izmantošanā. Tajā noteiktas valsts attīstības prioritātes, to ietvaros veicamie pasākumi un aktivitātes, kuru īstenošanā paredzēts ES struktūrfondu līdzfinansējums. Programmas papildinājums izriet no Attīstības plāna un ir dokuments, kas detalizētākā pakāpē apraksta struktūrfondu izlietojuma pasākumus un aktivitātes, ieviešanas mehānismus, nosaka projektu atlases kritērijus, sagaidāmos rezultātus un to aizpildīšanas instrukcijas, kā arī informācija par to, kur iesniegt projektus un kā tos ieviest.

Sākoties jaunajam ES daudzgadu finanšu ietvaram 2007.-2013.gadā, tiek noteikti gan jauni SF un KF finansējuma apjomi, gan izstrādāts jauns to izmantošanas tiesiskais regulējums, gan arī sagatavoti plānošanas dokumenti atbalstāmajās teritorijās.

ES struktūrfondu atbalstu regulējošos dokumentus var iedalīt divās daļās:

1. Plānošanas dokumenti, kas nosaka mērķus, prioritātes, pasākumus, aktivitātes un sasniedzamos rezultātus Latvijai.
2. ES un LR tiesību akti, kas regulē struktūrfondu un valsts atbalsta pielietojumu, kā arī procedūras, kas jāievēro saņemot atbalstu.

Pie plānošanas dokumentiem pieder – Nacionālais Attīstības plāns, Latvijas Attīstības plāns, Programmas papildinājums un vadlīnijas projektu pieteicējiem. Attīstības plāns jeb vienotais programmdokuments, kas gala versijā divpusēji saskaņots ar Latvijas Republikas Ministru kabinetu un Eiropas Komisiju nosaka, kā Latvija paredzējusi lietot struktūrfondu atbalstu.

Nacionālais attīstības plāns ir vidēja termiņa stratēģiskais plānošanas dokuments 2007. - 2013.gadam, apstiprināts LR Ministru kabinetā 2006.gada 4.jūlijā, pieņemot noteikumus Nr.564. Plāns nosaka Latvijas galvenos attīstības virzienus un parāda valsts un sabiedrības svarīgākos uzdevumus ceļā uz tālāku mērķi politiķiem, ierēdņiem un ikvienam Latvijas iedzīvotājam, jo mērķi var sasniegt tikai vienota un par sevi pārliecināta sabiedrība.

Plāna mērķis ir sekmēt līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību un nodrošināt Latvijas konkurētspējas paaugstināšanu citu valstu vidū.¹

Plāns iezīmē vairākus pagriezienus:

- pagriezienu attieksmē, jo meklē atbildes uz visai Latvijas tautai nozīmīgiem jautājumiem: Kādam būt Latvijai? Kā nodrošināt valsts konkurētspēju? Kādam būt cilvēkam – Latvijas nākotnes veidotājam?
- pagriezienu plānošanā, jo pamatojas uz ilgtermiņa mērķi un nosaka vidēja termiņa stratēģiju šī mērķa sasniegšanai,
- pagriezienu sabiedrības līdzdalībā, jo veicina vienotas izpratnes veidošanos un visas sabiedrības iesaistīšanos.²

Nacionālā Attīstības plāna Stratēģiskais mērķis un prioritātes ir izglītība un zināšanas tautsaimniecības izaugsmei un tehnoloģiskai izcilībai, ko formulē šādi:

- Izglītots un radošs cilvēks;
- Uzņēmumu tehnoloģiskā izcilība un elastība;
- Zinātnes un pētniecības attīstība.³

Autore uzskata, ka izvirzītais mērķis ir ilgtermiņa izvēle un tas nav sasniedzams turpmākajos septiņos gados – NAP darbības laikā. Taču ir jāpanāk lūzums izglītībā, zinātnē

¹ Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013. www.raplm.gov.lv.lv (resurss apskatīts 2007.gada 25.septembrī)

² Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013. www.raplm.gov.lv.lv (resurss apskatīts 2007. gada 25.septembrī)

³ Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013. www.raplm.gov.lv.lv (resurss apskatīts 2007. gada 25.septembrī)

un ražošanā, lai veidotos stabils intelektuālais un materiālais pamats cilvēku dzīves kvalitātes, labklājības pakāpeniskam pieaugumam Latvijā, kā arī lai novērstu darbaspēka aizplūšanu no Latvijas.

Valsts stratēģiskais ietvardokuments (VSID) attiecas uz struktūrfondu un Kohēzijas fonda finansējumu, kas Latvijai kā Konverģences mērķa (1.mērķa) teritorijai ir pieejams 2007.-2013.gada finansēšanas periodam (ar izmantošanas periodu līdz 2015.gadam). Dokuments tika parakstīts 2007. gada 25. septembrī, Eiropas Komisiju pārstāvēt Reģionālās politikas komisārei Danutai Hībneri (Danuta Hübner) un Latviju - īpašu uzdevumu ministram Eiropas Savienības (ES) līdzekļu apguves lietās Normundam Brokam.¹

Valsts stratēģiskais ietvardokuments 2007.-2013. gadu periodam ir Latvijas līmeņa galvenais SF un KF plānošanas dokuments, kas nodrošina kohēzijas politikas sasaisti ar nacionālajam prioritātēm un pamato šo prioritāšu izvēli, kā arī nosaka fondu apguves stratēģiju, vadības ietvaru, nodrošina koordināciju starp darbības programmām un citiem finanšu instrumentiem.

VSID ir sagatavots, ņemot vērā Nacionālo attīstības plānu, par kura izstrādi atbild Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, kā arī Latvijas Nacionālo Lisabonas programmu, par kuras izstrādi atbildīga Ekonomikas ministrija, noteiktos mērķus un rīcības virzienus, kā arī, ievērojot Saeimas apstiprināto ilgtermiņa konceptuālajā dokumentā „Latvijas izaugsmes modelis: Cilvēks pirmajā vietā” noteikto.

VSID neattiecas uz Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansējumu, kas Latvijai ir pieejams saskaņā ar ES Kohēzijas politikas 3.mērķi „Teritoriālā sadarbība”.

VSID sastāv no divām principiālajām sadaļām:

- stratēģiskā daļa, kas pamato prioritāšu izvēli un
- operacionālā daļa, kas apraksta ieviešanas/ koordinācijas mehānismus, darbības programmas skaitu un saturu.

Par VSID ieviešanu atbildīgā institūcija noteikta Finanšu ministrija. Ministrijai reizi ceturksnī jāsniedz informatīvs ziņojums Ministru kabinetam par VSID ieviešanu.²

Tiesību akti ietver uz struktūrfondu attiecināmos ES normatīvos aktus un LR likumus. Savarīgākais no tiem - Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības likums. Tas nosaka ES fondu administrēšanas principus abos plānošanas periodos. Likums stājās spēkā 2006. gada 01. janvārī un otrajam plānošanas periodam likums stājās spēkā 2007. gada 01. martā.

¹ <http://www.esfondi.lv/events.php?id=1&action=event&category=45&eid=904> (resurss apskatīts 2007. gada 23. oktobrī)

² <http://www.esfondi.lv/page.php?id=789> (resurss apskatīts 2007. gada 09. septembrī)

Likums ietver ES fondu vadībā iesaistīto institūciju tiesības un pienākumus, ES fondu uzraudzības komitejā pieņemto lēmumu statusu, pilnvarojumu Ministru kabinetam noteikt, kā tiek nodrošināti ES fondu vadības posmi, kā arī ES fondu vadībā iesaistīto institūciju pieņemto lēmumu apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas kārtību.

Izmaiņas ir likumā definētajos 2007. – 2013.gadu projektu atlases veidos: atklāta projektu iesniegumu atlase jeb atklāti projektu konkursi un ierobežota projektu iesniegumu atlase, kas aizstās nacionālās programmas.¹ Grantu shēmas kā projektu atlases veids šajā plānošanas periodā vairs netiek paredzēts.

Salīdzinot ar iepriekšējo plānošanas periodu, 2007. –2013. gada periodā ES fondu likumā netiek paredzēta struktūrfondu vadības komiteju darbība: to līdzšinējā funkcija - atbalsta saņemšanas nosacījumu apstiprināšana - tiks nodota valdībai; savukārt projektu iesniegumus vērtēs un lēmumu par atbalstu 3 mēnešu ietvaros pieņems tikai 1 institūcija (nozares ministrija vai tās padotības iestāde), līdz ar ko projektu izvērtēšanu būs iespējams veikt pat līdz 4 reizēm ātrāk.²

Arī apstrīdot vai pārsūdzot iestādes pieņemtos lēmumus, augstāka valsts pārvaldes iestāde attiecībā uz struktūrfondu projektu, varēs pieņemt citāda rakstura lēmumu – t.i. atkārtoti izvērtēt projektu iesniegumu un pieņemt lēmumu vai arī norādīt padotībā esošai institūcijai, ka projekta iesniegums vērtējams atkārtoti.

Taču joprojām ir spēkā LR likums „Par iepirkumiem valsts vai pašvaldību vajadzībām”. Šis likums jāievēro neatkarīgi no tā vai struktūrfondu atbalsta gala saņēmējs ir publiskā vai privātā sektora pārstāvis, veicot jebkuru iepirkumu par precēm, pakalpojumiem vai būvdarbiem.

Arī šajā plānošanas periodā struktūrfondu atbalsts komercsabiedrībām tiks sniegts valsts atbalsta formā, ko regulē „Komersabiedrības atbalsta kontroles likums”. Šis LR likums ir spēkā kopš 2003. gada 01. janvāra un nosaka kādām komercsabiedrībām, kādām aktivitātēm un kādā apjomā un intensitātē var tikt piešķirts valsts atbalsts, lai netiktu ierobežota brīva konkurence.

Autore uzskata, ka strukturālo instrumentu ieviešana ir sarežģīts process, kas precīzi jāpielāgo katras atsevišķās dalībvalsts konstitucionālajai un institucionālajai uzbūvei. Katrā dalībvalstī Eiropas Komisijai, nacionālajai valdībai un zemākajam pārvaldes līmenim ir dažādi ietekmes līmeņi. Atšķirīgās situācijas sarežģī noteiktas, vienotas stratēģijas izveidošanu par struktūrfondu ieviešanu.

Tomēr galveno lomu strukturālo instrumentu ieviešanā spēlē valdība.

¹ <http://www.esfondi.lv/page.php?id=485> (resurss apskatīts 2007. gada 23. oktobrī)

² <http://www.esfondi.lv/page.php?id=789> (resurss apskatīts 2007. gada 24. oktobrī)

Viena no lielākajām problēmām ir tā, ka reģionālajā līmenī nav pietiekoši cilvēkresursi ar pieredzi reģionālo stratēģiju plānošanā. Konkrētu piemēru autore min Valmieras rajona Kauguru pagastu, kur visus šos pienākumus līdz 2007. gada jūnijam veica pagasts priekšsēdētāja Aina Saleniece, kaut gan tas neietilpst viņas pienākumos. Savukārt nacionālajā līmenī ierēdņi bieži vien neizprot jaunus reģionālās politikas mērķus, paredzētās prasības.

Kā atzinuši ierēdņi, viņiem nepieciešami 4-5 gadi, lai pilnībā apgūtu jauno sistēmu, izprastu terminoloģiju, procedurālās prasības un izveidotu uzraudzības sistēmas.¹ Tas ir, ieviešanas institūcijas joprojām nav gatavas strādāt ar jaunajiem dokumentiem, bieži vien neizprotot to pielietojumu. Piemēram, lauksaimnieku ilgi gaidītā finansējuma apguve kavējas, jo Eiropas Komisijai bijuši iebildumi pret Latvijas Lauku attīstības programmu: „Lielākā daļa datu ir diezgan veci un neatspoguļo reālo situāciju valstī”.² Šis finansējums Latvijai ir atvēlēts 2007.-2013. gados un rodas jautājums, kāpēc otrajā plānošanas periodā ir tik liela kavēšanās līdzekļu apgūvē.

Par pašreizējo plānošanas periodu savu viedokli un pamatojumu kavēšanai ES struktūrfondu līdzekļu apgūvē ir izteicis īpašu uzdevumu ministrs ES līdzekļu apguves lietās Normunds Broks: „Agrākais, kad finansējuma apgūšana varētu sākties, ir decembris, ja Ministru kabineta noteikumus par atbalstu maziem un vidējiem komersantiem īpaši atbalstāmajās teritorijās pieņems novembra vidū”.³

2004.-2006.gada plānošanas periodā lielākie finanšu instrumenti, kuru ietvaros Latvija saņēma finanšu palīdzību, bija ES struktūrfondi un Kohēzijas fonds. Papildus tam Latvija saņēma finanšu līdzekļus arī Eiropas Kopienas iniciatīvu *Equal* un *Interreg* ietvaros. Uz finansējumu no visiem minētajiem finanšu avotiem varēja pretendēt laika posmā no 2004. līdz 2006.gadam un izmantot tos līdz 2008.gadam, bet Kohēzijas fonda gadījumā – līdz 2010.gadam. Pirmā plānošanas finansējuma plūsmu pa gadiem 2004. – 2008. var aplūkot pielikumā Nr. 1.

Autore uzskata, ka 2007.-2013.gada plānotajam struktūrfondu atbalstam jābūt loģiskam turpinājumam investīcijām, kas jau ir veiktas pirmajā plānošanas periodā vai jau notika VSID sagatavošanas laikā, un jābalstās uz 2004.–2006.gada periodā iegūtās pieredzes un sasniegtajiem rezultātiem.

¹ Conference almanac.” Readiness of the Candidate Countries for the EU Regional policy” .3-5. NOV 2003. e. Benč 2003., Bratislava, p.15.

² R.Spakovska „Eiropa brāķē 1.36 mljrd. vērtu programmu” „Dienas Bizness” 2007. gada 07.augusts 4.-5. lpp.

³ R.Spakovska „Apgūta apmēram puse Eiropas Savienības naudas” „Dienas Bizness” 2007. gada 14.novembris 13. lpp

2. EIROPAS REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS FONDS

2.1. Eiropas Reģionālā attīstības fonda prioritātes un atbalstāmie pasākumi

Eiropas Reģionālais attīstības fonds tika izveidots 1975. gadā. Galvenais Eiropas Savienības reģionālās politikas instruments domāts infrastruktūras un investīciju atbalstam, samazinot reģionālās atšķirības, finansē reģionālās attīstības projektus.

Šī fonda ietvaros palīdzība tiek sniegta mazāk attīstītiem reģioniem, galvenokārt koncentrējoties uz produktīvām investīcijām, infrastruktūras uzlabošanu un vienotā tirgus attīstību. Principā šī fonda nodibināšana uzskatāms kā nozīmīgākais visaptverošais Eiropas Kopienas reģionālās politikas īstenošanas mēģinājums.

ERAF loma sākotnējā tā attīstības posmā bija pasīva, jo reģionālās politikas iniciatīvas tiesības palika dalībvalstu rīcībā, savukārt, Kopienas institūciju loma bija visai nosacīta. Arī līdzekļi sākotnējā posmā bija nelieli. Reģionālā palīdzība tika īstenota pēc stingri noteiktām kvotām.¹

Eiropas Komisijas regula 1783/1999 nosaka, ka ERAF fonds sniedz atbalstu šādiem pasākumiem:

- biznesa vides sakārtošanai un konkurētspējas paaugstināšanai, īpaši uzsverot palīdzību mazajiem un vidējiem uzņēmumiem;
- vietējās ekonomikas un nodarbinātības attīstībai, tai skaitā nodarbinātības veicināšanai tūrisma un kultūras jomās;
- izpētei un tehnoloģiju attīstībai; vietējo, reģionālo un trans-eiropas transporta, telekomunikāciju un enerģētikas tīklu un tiem piekļaujošās infrastruktūras attīstībai;
- vides aizsardzībai un attīstībai;
- līdztiesības nodrošināšanai starp sievietēm un vīriešiem nodarbinātības jomā.²

ERAF prioritātes ir līdzsvarotas attīstības veicināšana un uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana.³

Salīdzinot ERAF izmantošanas iespējas Latvijas reģionos, autore secina, ka neatkarīgi no tā, vai atbalsts Rīgā būs lielāks vai mazāks, visvairāk līdzekļus no šī fonda iegūs galvaspilsēta vai tās apkaime. ERAF ir vēlme veicināt uzņēmējdarbību reģionos, taču lielākā daļa uzņēmumu koncentrējušies Rīgā vai ap Rīgu. Problēma ir tāda, ka Vidzemes reģionā (arī

¹ Latvijas integrācija ES, red. R.Karnīte, Rīga, 2000., 125.lpp.

² Regulation (EC) No 1783/1999 of the council of 12.07.1999.p.17. un the Euroean Regional Development Fund.

³ Regulation (EC) No 1783/1999 of the council of 12.07.1999. p.17. un the Euroean Regional Development Fund.

pārējos Latvijas reģionos) ir mazāk uzņēmumi, kuri spēj izpildīt visus izvirzītos kritērijus un prasības ERAF līdzfinansējuma piesaistei. Latvijā šobrīd ir situācija, kad dažādas izmaksas strauji palielinās, inflācija palielinās un tas ir radījis situāciju, ka uzņēmēji atsakās no ERAF un citiem struktūrfondu projektiem. Izmaksu palielināšanās neļauj atpelnīt investēto un ievērojami palielina to projekta realizācijas izmaksu daļu, kas jāsedz pašam projekta realizētājam.

R.Spakovska secina: "Kopumā no struktūrfondu projektiem atteikušies vairāk par 20 uzņēmumiem, un kopējais finansējums, no kura atteikušies uzņēmumi tuvojās 1,5 milj. LVL".¹

Latvijas Attīstības plānā 2004. – 2006. gadam un Programmas papildinājumā jeb Vienotajā programmdokumentā tika noteiktas Latvijas attīstības prioritātes, to ietvaros veicamie pasākumi un aktivitātes, kā arī plānotais publiskais finansējums, tai skaitā Eiropas struktūrfondu līdzfinansējums šo pasākumu īstenošanai.

Latvijas attīstībai 2004. – 2006. gadam bija noteiktas šādas piecas prioritātes, uz kurām balstās tālākās 3. nodaļā ievietotās tabulas, grafiki un analīze:

1. Ilgtspējīgas attīstības veicināšana;
2. Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana;
3. Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana;
4. Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana.
5. Tehniskā palīdzība

2.1. tabulā ir parādīts finansējuma sadalījums pa Vienotā programmdokumenta prioritātēm.

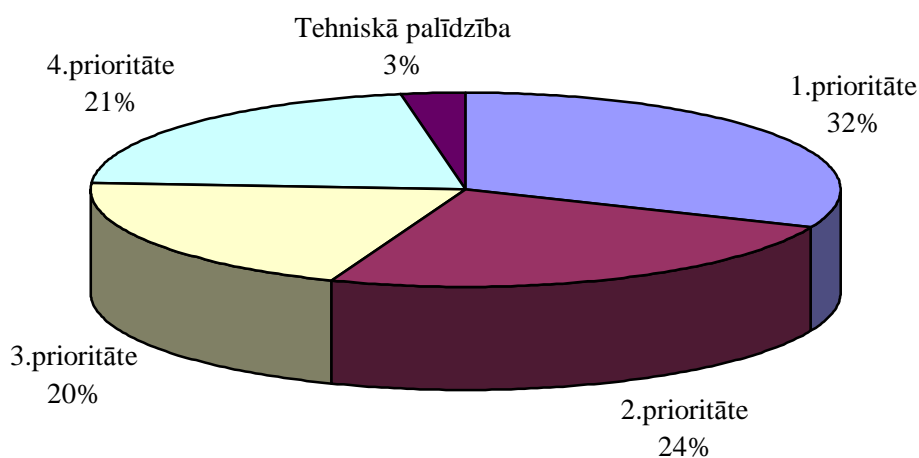
Periodā no 2004. gada līdz 2006. gadam VPD aktivitāšu finansēšanai ir pieejami 594 milj. latu, kas ietver ES finansējumu un Latvijas valsts finansējumu.

¹ R. Spakovska „Negrib daļu ES naudas”, Dienas Bizness, 2005. gada 16. augustā, 5.lpp.

**Līdzekļu piešķirums Vienotā programmdokumenta aktivitātēm
Latvijā 2004.-2006.gadam saskaņā ar finanšu plānu, EUR**

Vienotā programmdokumenta Prioritātes	Plānotais piešķirums, EUR
1. prioritāte	269 199 046
2. prioritāte	208 522 670
3. prioritāte	174 981 542
4. prioritāte	180 851 128
Tehniskā palīdzība	22 605 109
Kopā	856 069 495

Ja salīdzina finansējuma sadalījumu starp prioritātēm, tad 2.1. attēlā redzams, ka lielākais īpatsvars ir paredzēts pirmās prioritātes – Ilgtspējīgas attīstības veicināšana – īstenošanai, bet pārējām trīs prioritātēm atvēlētas salīdzinoši līdzīgas finansējuma daļas katrai.

2.1. att. Plānotā finansējuma sadalījums Latvijā starp Vienotā programmdokumenta četrām prioritātēm 2004. – 2006. gads

Autore uzskata, ka otrajai prioritātei „Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana” un trešajai prioritātei „Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana” vajadzētu piešķirt vairāk līdzekļu, proporcionāli samazinot ceturto prioritāti „Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana”. Jo šīs nozares nespēj konkurēt ar pārējo valstu attīstības līmeni. Ņemot vērā mūsu klimatiskos apstākļus un ģeogrāfisko stāvokli.

ES struktūrfondu līdzfinansētās aktivitātes Vienotā programmdokumenta ietvaros var sagrupēt divās grupās - viena grupa, kur aktivitāšu rezultātiem nacionāls mērogs un otra grupa, kur aktivitāšu tiešie darbības rezultāti izpaužas konkrētā teritorijā. Augstākais aktivitāšu īpatsvars ar tiešu teritoriālu ietekmi ir pirmajai un ceturtajai prioritātei, savukārt trešajai prioritātei tas ir zemākais.

Lielākā daļa *Tehniskās palīdzības* finansējuma ir paredzēta valsts institūcijām, taču no reģionālās attīstības viedokļa pozitīvi vērtējams fakts, ka tehniskās palīdzības ietvaros tiks īstenots atbalsts Reģionālo struktūrfondu informācijas centru izveidei un darbībai.

Pie finansējuma izvērtējuma pa prioritātēm autore atgriežas 3. nodaļā.

Valsts stratēģiskais ietvardokuments paredz, ka 2007.- 2013. gadu perioda svarīgākais uzdevums, kas veicams ar struktūrfondu palīdzību, ir radīt nepieciešamos priekšnoteikumus, kā arī tiešā veidā panākt izmaiņas, kas nodrošinātu zināšanu ietilpīgas ekonomikas veidošanos valstī. Latvijā lielākais uzsvars liekams uz tiem pasākumiem, kas attīsta zināšanas kā galveno izaugsmes resursu un veido labvēlīgus dzīves apstākļus cilvēkam kā šī resursa turētājam.

Lai sasniegtu šo mērķi SF un KF investīcijas tiek plānotas atbilstoši trim galvenajiem VPG mērķiem:

1. cilvēku resursu attīstība;
2. konkurētspējas un nodarbinātības veicināšana;
3. infrastruktūras attīstība.

Kā horizontālās prioritātes noteiktas teritorijas līdzsvarota attīstība, makroekonomiskā stabilitāte, vienādas iespējas, ilgtspējīga attīstība, informācijas sabiedrība.¹

Šeit autore par nozīmīgu apstākli min, ka jābūt stingri noteiktiem kritērijiem atbalsta piešķiršanai nozarēm. Jāņem vērā, ka prioritātēm jābūt saskaņotām un balstītām uz praktisko zinātnieku apsvērumiem.

Mērķu sasniegšanai līdzekļu investīcijas plānots vadīt ar trīs operacionālo programmu palīdzību:

1. „Cilvēkresursi un nodarbinātība”, Eiropas Sociālā fonda operacionālā programma;
2. „Uzņēmējdarbība un inovācijas”, Eiropas Reģionālās attīstības fonda operacionālā programma;
3. „Infrastruktūra un pakalpojumi”, Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Kohēzijas fonda operacionālā programma.²

Jau 2005. gada decembrī Eiropadome vienojās par ES finanšu ietvaru 2007. - 2013. gadu periodam. Pēc Finanšu ministrijas aprēķiniem, struktūrfondu un Kohēzijas fonda

¹ <http://www.lps.lv/komitejas/76d747956dNSID%202007.doc> (resurss apskatīts 2007. gada 23 oktobrī)

² <http://www.esfondi.lv/page.php?id=479> (resurss apskatīts 2007. gada 23. oktobrī)

finansējums Latvijai VSID ietvaros ir 4,53 miljardi eiro. Tam nodrošināms valsts budžeta līdzfinansējums.

Operacionālo programmu finansēšanas avoti ir Eiropas Reģionālās attīstības fonds – 53,86 % no kopējā līdzekļu piešķiruma, Eiropas Sociālais fonds – 12,15 % no kopējā piešķiruma, kā arī Kohēzijas fonds – 33,99 % no kopējā piešķiruma. Tam līdzās nodrošināms valsts budžeta, kā arī privātais līdzfinansējums.¹

Pirmajā plānošanas periodā bija 3 ES struktūrfondu līdzekļu ieviešanas veidi:

1. Atklāts konkurss ir plaši izplatīts un izteikti demokrātisks mehānisms naudas piesaistei no jebkura ES fonda. ERAF gadījumā konkursus organizē tā dēvētā 2.līmeņa starpniekinstitūcija – Centrālā finanšu un līgumu aģentūra, nozaru ministrijas. Projektus var iesniegt jebkura ieinteresēta, iepriekš zināmiem kritērijiem atbilstoša juridiska persona, un projektu atlase, apstiprināšana un ieviešana notiek katram projektam atsevišķi.
2. Nacionālās programmas ietvaros par konkrēto jomu atbildīgā ministrija izstrādā nozares politikas programmu, paredzot konkrētus projektu ar kuru palīdzību tiks sasniegti izvirzītie mērķi. Atšķirībā no atklāta konkursa, nacionālajām programmām projektus nevar pieteikt, tos izstrādā un īsteno ministrijas noteiktas valsts un pašvaldības institūcijas. Projekta ieviešanas stadijā būs nepieciešami darbu izpildītāji un pakalpojumu veicēji. Darbu izpildītājus noteiks saskaņā ar likumu „Par iepirkumu valsts un pašvaldību vajadzībām”.
3. Grantu shēmas pieeja paredz, ka kādas valsts institūcijas izstrādāta programma tiek ieviesta ar individuālu, savstarpēji papildinošu projektu palīdzību. Potenciālajiem projektu pieteicējiem darbības shēma ir tāda pati, kā atklāta konkursa gadījumā – viņi pēc konkursa izsludināšanas raksta projektus un iesniedz tos Ministru kabineta apstiprinātam grantu shēmas apsaimniekotājam. Viens no potenciālajiem grantu shēmas turētājiem ERAF gadījumā ir Sociālās palīdzības fonds.

Vienotā programmdokumenta piecu prioritāšu ietvaros aktivitātes paredzēts īstenot šādā veidā:

1. prioritāte – 4 pasākumi – 17 nacionālās programmas, 6 atklātie projektu konkursi, 1 grantu shēma;
2. prioritāte – 5 pasākumi – 4 nacionālās programmas, 1 atklātais projektu konkurss, 9 grantu shēmas;

¹<http://www.esfondi.lv/page.php?id=633> (resurss apskatīts 2007. gada 23. oktobrī)

3. prioritāte – 3 pasākumi – 10 nacionālās programmas, 12 atklātie projektu konkursi, 8 grantu shēmas;
4. prioritāte – 11 pasākumi – 4 nacionālās programmas, 18 atklātie projektu konkursi;
5. Tehniskā palīdzība – 6 pasākumi.¹

Pirmo četru prioritāšu ietvaros kopumā paredzēti 37 atklātie konkursi un 35 nacionālās programmas. Ņemot vērā situāciju Latvijā, kad valdība pēc politologes I.Ostrovskas domām „ir kļuvusi nekontrolējama un kārto lietas savā labā”², autore uzskata, ka pareizāk līdzekļus būtu sadalīt izmantojot atklātus konkursus, tas nodrošinātu, ka finansējums sasniedz mērķi un nenonāk politiķu „kabatās”. Līdzekļi tiktu piešķirti izstrādātiem projektiem un nauda netiktu dalīta tāpēc vien, ka tiek piešķirta. Kā piemēru autore min to, ka zemju īpašnieki realizē dažādas shēmas, tādējādi imitējot lauksaimnieciskās ražošanas veikšanu, un galvenais mērķis tam ir saņemt pēc iespējas vairāk naudas, pēc iespējas mazāk kaut ko darot lauksaimniecībā.

Struktūrfonda nacionālās programmas finansējums projektiem tiek piešķirts atbilstoši nozaru prioritātēm un apstiprinātajai struktūrfonda nacionālajai programmai. Palīdzības saņēmēji pamatā ir valsts un pašvaldības. Nozaru ministrija izstrādā nacionālo programmu un apstiprina projektu pieteikumus.

Struktūrfondu atbalsta uzdevums 2007. - 2013. gados ir veicināt ātrāku valsts ekonomisko izaugsmi un tuvošanos ES dalībvalstu vidējam labklājības līmenim. Šis mērķis ir mērāms, kā vēlme sasniegt ES dalībvalstu vidējo iekšzemes kopprodukta līmeni uz vienu iedzīvotāju. Lai šo rādītāju sasniegtu, Latvijai būtu 2007. - 2013. gados būtu jācenšas saglabāt stabils IKP pieauguma temps 6 - 8 % līmenī ikgadēji. Mērķa sasniegšanai jau 2005. – 2008. gadā jāpaaugstina nodarbinātības līmeni līdz 65 %, tajā skaitā, sieviešu – līdz 61 % un vecākiem cilvēkiem – līdz 48 %.

Lai Latvija varētu panākt pārējo ES attīstībā, ar fondu palīdzību ir jāīsteno valsts attīstības stratēģija, ko valdība noteikusi Nacionālajā attīstības plānā. Līdz ar to struktūrfondu atbalsts 2007. - 2013. gados primāri tiks virzīts uz iedzīvotāju izglītību, uzņēmumu tehnoloģisko izcilību un elastību, kā arī zinātnes un pētniecības attīstību, lai veicinātu zināšanu ietilpīgas ekonomikas veidošanos valstī.

Autore uzskata, ka līdztekus šim stratēģiskajam mērķim svarīgi ir nodrošināt arī to, ka ar ES atbalstu tiek radīti nepieciešamie priekšnoteikumi ilgtspējīgai ekonomiskai attīstībai un cilvēku dzīvei Latvijā kopumā.

¹ SIA „PKC” pētījums par ES struktūrfondiem un teritoriju attīstību Latvijā, 2005. gada augusts, 17. lpp.

² I.Ostrovka ”Viedokļi”, Jaunie laiki Latvijā, 2006. gada 02. maijā, 3.lpp.

Indikatīvais finansēšanas plāns 2007. – 2013. gada periodam Latvijā paredz sekojošu līdzekļu sadalījumu (% un absolūtos skaitļos):¹

Struktūrfondi kopā 66,01%= 2 641 000 000 EUR

Kohēzijas fonds kopā 33,99%= 1 360 000 000 EUR

NSID kopā 100,00% =4 001 000 000 EUR

Latvijas nacionālais finansējums nav iekļauts, tas var būt no 15% līdz 25%.

2.2. Struktūrfondu finansējuma institucionālā sistēma

Atbilstoši Ministru kabineta 2005. gada 18. oktobrī apstiprinātajai Konceptijai par Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda plānošanas un vadības sistēmu 2007.-2013. gadā struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadībai Latvijā 2007. - 2013. gada plānošanas periodā izvēlēts koncentrētais modelis. Tas paredz 2004.-2006.gada plānošanas perioda struktūrfondu vadības sistēmas pēctecību, saglabājot vienu vadošo iestādi, vienu maksājumu iestādi, vienu uzraudzības komiteju. Atšķirībā no 2004. - 2006. gada plānošanas perioda optimizēts starpniekinstitūciju skaits un to statuss, atsakoties no divu līmeņu starpniekinstitūcijām. Autore secina, ka 2007. - 2013. gada struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības institucionālais ietvars ietver sevī gan pēctecības elementus, kas ir bijuši veiksmīgi struktūrfondu ieviešanā, gan arī pilnveido 2004. - 2006. gada plānošanas perioda vadības sistēmas būtiskākās nepilnības.

Ministru Kabineta 30.03.2004. noteikumi Nr. 200 „Noteikumi par Eiropas Savienības struktūrfondu vadību” regulē kārtību, nosaka vadībā iesaistītās puses, to tiesības un pienākumus. Tai skaitā šie MK noteikumi paredz struktūrfondu līdzekļu izlietošanas uzraudzību un izvērtēšanu.

Vadošās iestādes funkcijas veic Finanšu ministrija, atbild par vienotu un iespējami vienvērtīgu struktūrfondu un Kohēzijas fonda ieviešanu, sadarbojoties ar starpniekinstitūcijām un konsultējoties ar partneriem, izstrādā Nacionālo stratēģisko ietvardokumentu un operacionālās programmas, nodrošina vienotas struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības informācijas sistēmas izveidošanu un uzturēšanu, balstoties uz 2004. - 2006. gada struktūrfondu vadības informācijas sistēmu.

Vadošajai iestādei ir tiesības pieprasīt citām Eiropas Savienības fondu vadībā iesaistītajām institūcijām informāciju par Eiropas Savienības fondu aktivitāšu ieviešanas gaitu un vadības un kontroles sistēmām.¹

¹ <http://www.esfondi.lv/page.php?id=789> (resurss apskatīts 2007. gada 24.oktobrī)

2.2. tabulā atspoguļotas citas iesaistītās institūcijas un to statuss.

2.2. tabula

**Vienotā programmdokumenta īstenošanas vadībā iesaistītās institūcijas
Latvijā 2005. gada augustā²**

Prioritāte	1. līmeņa starpniekinstitūcija	2. līmeņa starpniekinstitūcija	Grantu shēmas apsaimniekotājs
1. Ilgtspējīgas attīstības veicināšana	RAPLM, EM, LM, IZM, EM, ViDM, VM, KM, ĪUMEPLS	CFLA	SPP
2. Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana	EM, RAPLM, IZM	CFLA	LIAA, VRAA
3. Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana	LM, IZM	NVA, PIAA	LIAA, SIF, SPP
4. Lauksaimniecības un zvejniecības attīstība	ZM	LAD	

Vadošā iestāde sadarbībā ar pirmā līmeņa starpniekinstitūciju un otrā līmeņa starpniekinstitūciju sagatavo atklāta konkursa projekta pieteikuma veidlapu un iesniedz to apstiprināšanai vadības komitejā. Katram konkursam tiek izstrādātas konkursa vadlīnijas, kuras ietver arī projektu administratīvos, kvalitātes un specifiskos vērtēšanas kritērijus.

Starpniekinstitūcija var veikt vienu vai vairākas vadošās iestādes vai sertificējošās iestādes funkcijas, vadošajai iestādei un sertificējošajai iestādei paturot atbildību par minētajām funkcijām. Starpniekinstitūcija informē vadošo iestādi par tās izvēlēto funkciju deleģējumu. Starpniekinstitūcijas izvēlētais funkciju sadalījums atspoguļots operacionālajās programmās un tas var atšķirties vienas starpniekinstitūcijas ietvaros atkarībā no ieviešamā pasākuma.

Audita iestāde nodrošina operacionālo programmu vadības un kontroļu sistēmu efektivitātes atbilstības pārbaudes, šīs funkcijas veic Finanšu ministrijas Iekšējā audita departaments.

Maksājumu iestāde veic maksājumus finansējuma saņēmējam. Šīs funkcijas Latvijā veic Valsts Kase.

¹ MK 10.07.2007. noteikumi Nr. 483. „Eiropas Savienības fondu ieviešanas uzraudzības un izvērtēšanas kārtība”

² SIA „PKC” pētījums par ES struktūrfondiem un teritoriju attīstību Latvijā, 2005. gada augusts, 10. lpp.

Svarīga ES struktūrfondu vadības institucionālās sistēmas sastāvdaļa ir Uzraudzības komiteja, kura darbojas kā koleģiāla institūcija, kas nodrošina ES struktūrfondu programmas īstenošanas stratēģisko vadību un uzraudzību.

Struktūrfondu uzraudzību īsteno, analizējot struktūrfonda finansēto pasākumu ieviešanu un izpildi, izvērtējot pasākumam piešķirto finanšu līdzekļu efektivitāti atbilstoši programmdokumentam un izstrādājot priekšlikumus pasākuma īstenošanas laikā. Struktūrfondus izvērtē, lai noskaidrotu struktūrfondu finansējuma izlietojumu saskaņā ar programmdokumentu, kā arī struktūrfondu vadības efektivitāti.¹

Vadošā iestāde sagatavo gadskārtējo ziņojumu un noslēguma ziņojumu par struktūrfondu ieviešanu un iesniedz tos uzraudzības komitejā apstiprināšanai. Ziņojumu par 2005. gadu Finanšu ministrija iesniegusi komitejā 2006. gada vasarā. Ziņojumā ietverta informācija par situāciju struktūrfondu līdzekļu apguvē kopumā, bet tas neietver nekādu informāciju, kas ietver teritoriālo komponenti.

Struktūrfondu īstenošanas darbs galvenokārt gulstas uz ieviešanas institūcijām un nozaru ministrijām, kas atbild par praktisku struktūrfondu līdzekļu apguvi.

Ministru Kabineta noteikumi paredz, ka, lai nodrošinātu no struktūrfondiem piešķirtā finansējuma efektīvu izmantošanu, tiek veikta sākotnējā izvērtēšana, starposmu izvērtēšana un noslēguma izvērtēšana. Tā kā 2004. – 2006. gada plānošanas periods nav pilns ES programmēšanas periods (7 gadi), tad starposma izvērtēšana Latvijā netiks veikta.²

Lai nodrošinātu ES struktūrfondu tematisko izvērtēšanu, ir izveidota tematiskās izvērtēšanas konsultatīvā darba grupa, kuras sastāvā ir pārstāvji no vadošās iestādes un pirmā līmeņa starpniekinstitūcijām. Šī darba grupa definē tematiskās izvērtēšanas tēmas, mērķus un jautājumus izvērtēšanai, kā arī nodrošina šī procesa uzraudzību.

2005. gada pavasarī tika veikta pirmā tematiskā izvērtēšana – Vienotā programmdokumenta apakšaktivitātes „Atbalsts ieguldījumiem uzņēmumu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās” ieviešanai izstrādāto grantu shēmas vadlīniju un projektu vērtēšanas procesa atbilstības izvērtēšana Vienotajam programmdokumentam un Programmas papildinājumam. Kā redzams, šīs tematiskās izvērtēšanas tēma ir ļoti šaura - tikai viena apakšaktivitāte. Nākotnē tāda izvērtēšana katrai aktivitātei vai apakšaktivitātei nav paredzēta.³

Nākamās izvērtēšanas tika paredzētas ievērojami plašākas, 2005. gadā tika izsludināts konkurss par izvērtēšanu, par visu attīstības plānu kopumā. Šajā izvērtēšanas posmā sagaidāma arī ietekmes uz reģionālo attīstību izvērtēšana, kas ekspresanalīzes veidā tika veikta

¹ SIA „PKC” pētījums par ES struktūrfondiem un teritoriju attīstību Latvijā, 2005. gada augusts, 11. lpp.

² SIA „PKC” pētījums par ES struktūrfondiem un teritoriju attīstību Latvijā, 2005. gada augusts, 11. lpp.

³ SIA „PKC” pētījums par ES struktūrfondiem un teritoriju attīstību Latvijā, 2005. gada augusts, 12. lpp.

SIA "PKC" 2005. gada augustā veiktajā pētījumā, kuru pasūtīja LR Finanšu ministrija, ANO AP Latvijā.

Lai aktivizētu visu institūciju sadarbību ar struktūrfondu finansējuma saņēmējiem un nodrošinātu finansējuma saņēmējiem izpildāmu procedūru ieviešanu, 2004.gadā tika izveidota konsultatīvā darba grupa. Tās mērķis ir apzināt potenciālo finansējuma saņēmēju problēmas ES struktūrfondu sekmīgā apgūvē un operatīvi meklēt tām atbilstošus risinājumus. Darba grupā piedalās arī ES struktūrfondu vadībā iesaistīto institūciju pārstāvji.

2.3. Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzekļu apguves iespējas Latvijā

Kļuvusi par ES dalībvalsti, Latvija saņem līdzekļus no četriem ES struktūrfondu. Laikā no 2004. – 2006. gadam paredzētais finansējums ir 625,5 miljoni EUR, Latvijas līdzfinansējums 230,5 miljoni EUR. Latvijas valdības stratēģija un prioritātes, kurām novirza līdzekļus, ir noteikti Attīstības plānā, kas no 2004. gada 1. maija kļuva par Vienoto programmdokumentu.

Finansējuma sadalījums pa strukturālajiem fondiem redzams 2.3. tabulā. Sadalījums pa struktūrfondu un Latvijas finansējums latos redzams pielikumā Nr. 2, bet procentuālās proporcijas starp struktūrfondu redzamas pielikumā Nr. 3.

2.3. tabula

ES struktūrfondi Latvijā 2004. – 2006. gadā (EUR)¹

Struktūrfonds	ES	Latvijas līdzfinansējums	Latvija līdzfin. % pret kopsummu	Kopā
ERAF	369 202 826	120 519 994	24,61	489 722 820
ESF	138 698 000	44 130 878	24,13	182 828 878
ELVGF	93 333 000	47 290 004	33,63	140 623 004
ZVFI	24 335 000	18 559 793*	43,27	42 894 793
<i>Kopā</i>	<i>625 568 826</i>	<i>230 500 669</i>	<i>26,92</i>	<i>856 069 495</i>

*ieskaitot privāto finansējumu – EUR 10 707 403

Ja salīdzina finansējuma sadalījumu starp Latvijas līdzfinansējumu un ES finansējumu, tad 2.3. tabulā redzams, ka Zivsaimniecības vadības finanšu instrumentam Latvijas līdzfinansējums sastāda vislielāko daļu – gandrīz pusi no visa finansējuma. Kopumā Latvijas līdzfinansējums ir 26,92 %, kas ir mazliet vairāk par obligāto noteikto (15 %-25 %).

¹<http://www.esfondi.lv/events.php?id1=1&arhivs=all&action=event&category=45&eid=835> (resurss apskatīts 2007. gada 20.augustā).

Tas nozīmē, ka Latvijā finansējuma saņēmējiem pieejami lielāki līdzekļu apjomi un tiks panākti labāki rezultāti.

ES struktūrfondu Latvijā finansējuma struktūra ir sekojoša:

2.4. tabula

ES struktūrfondu Latvijā 2004. – 2006. gadam finansējuma struktūra.

Struktūrfonds	ES	Latvijas līdzfinansējums	Kopā
ERAF	59,02 %	52,29 %	57,21 %
ESF	22,17 %	19,15 %	21,35 %
ELVGF	14,92 %	20,51 %	16,43 %
ZVFI	3,89 %	8,05 %	5,01 %
<i>Kopā</i>	<i>100 %</i>	<i>100 %</i>	<i>100 %</i>

Kā redzams 2.4. tabulā, ERAF finansējums sastāda mazliet vairāk kā pusi no kopējā ES finansējuma, pārējiem struktūrfondiem ir salīdzinoši mazāka daļa un ZVFI finansējums ir tikai nepilni 4 %, taču šim struktūrfondam ir salīdzinoši lielāks Latvijas līdzfinansējums. No ESF un ELVGF Latvija gandrīz līdzīgu līdzekļu apjomu no katra (22 un 15 %) un nodrošina līdzfinansējumu tuvu 20 % apmērā katram.

Šī ERAF summa tiks sadalīta gandrīz līdzīgās daļās starp divām prioritātēm: līdzsvarotas attīstības un uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšanai. Neliela daļa līdzekļu atvēlēti prioritātei *Tehniskā palīdzība*.

ERAF apgūvē kā instruments teritoriālo atšķirību mazināšanai ir noteikta koordinācija starp nacionāla un reģionāla līmeņa prioritātēm, tomēr autore uzskata, ka nav tikusi izvirzīta prasība panākt finansējuma vienmērīgu sadalījumu starp dažādām teritorijas daļām, vai noteikta finansējuma apjoma iezīmēšanu priekš specifiskām problēmu teritorijām.

Autore informācijai sniedz jaunāko informāciju visu ES struktūrfondu apgūvē, situācija ir sekojoša: līdz šā gada 30. septembrim Latvijā, uzņemoties virssaistības, apstiprināti projekti kopumā par 452 milj. LVL jeb 102,8 % no pieejamā struktūrfondu finansējuma. 226,7 milj. LVL jeb 51,6 % no pieejamajiem līdzekļiem jau izmaksāti projektu pieteicējiem. Un kā atzīst īpašu uzdevumu ministrs ES līdzekļu apgūves lietās Normunds Broks, Eiropas valstu vidū Latvija atmaksāto līdzekļu ziņā esot drīzāk „saraksta lejasgalā”. Tomēr vairs neesot pamata bažām par iespēju neatgūt turpat 40 milj. LVL 2005. gada ERAF un ESF finansējuma, kas jādeklarē līdz 2007. gada beigām.¹

¹ R.Spakovska „Apgūta apmēram puse Eiropas Savienības naudas” „Dienas Bizness” 2007. gada 14.novembris 13. lpp

Autorei kritiska informācija pieejama par SAPARD līdzekļu apguvi. Patvaļīgas SAPARD naudas izmaksas dēļ Latvijai draudēja samazināt ES maksājumus nākamajos gados, kā rezultātā ciestu lauku uzņēmēji. Ņemot vērā, ka šie līdzekļi principā vairs nav pieejami, Eiropas Revīzijas palāta veikusi revīziju un nav guvusi apliecinājumu, ka Eiropas Komisija apstiprinājusi būtiskas izmaiņas Lauku attīstības plānā, kur izmaiņas radījušas šaubas vai izmaksātie līdzekļi ir atzīstami par tādiem, kurus ES apmaksā. SAPARD ietvaros realizēti 1702 projekti. Un summa, ko Latvija varētu zaudēt pašreizējā plānošanas periodā par iespējamajiem pārkāpumiem ir vairāki miljoni eiro. Taču tik bargs lēmums netika pieņemts.

2.4. Reģiona raksturojums

Latvijas valsts Eiropas Savienības izpratnē tiek uztverta kā viens reģions. Visā valstī kopumā un arī katrā tās reģionā problēmas ir līdzīgas, tomēr Latvijas teritorijas atsevišķu daļu jeb reģionu attīstības līmenis un attīstības iespējas ievērojami atšķiras. Tas saistīts ar katra reģiona vēsturi, ģeogrāfisko novietojumu, dabas un vides daudzveidību, kā arī sociālās un ekonomiskās attīstības līmeni un tendencēm. Tiek izdalīti 5 plānošanas reģioni – Rīgas, Zemgales, Kurzemes, Latgales un Vidzemes reģions.

Teritoriālo atšķirību izpratne ir būtiska, izstrādājot un realizējot tādu reģionālās attīstības politiku, kas veicinātu dzīves kvalitātes paaugstināšanos un līdzsvarotu visas valsts teritorijas attīstību.

Vidzemes reģions atrodas valsts ziemeļaustrumu daļā un tas robežojas ar Igauniju un Krieviju. Vidzemes plānošanas reģionā ietilpst seši rajoni – Alūksnes, Cēsu, Gulbenes, Madonas, Valkas, Valmieras.¹ Vidzemes reģions ir vienīgais, kurā neatrodas neviena republikas nozīmes pilsēta. Autore uzskata, ka Vidzeme ir viens no aktīvākajiem saimnieciskajiem reģioniem. Te attīstās uzņēmējdarbība, cilvēkiem ir darbs, Vidzeme aktīvi seko līdzī pasaulē progresam, reģiona cilvēku ikdienas dzīvē ieviešot modernās komunikāciju tehnoloģijas, pārņemot mūsdienīgas saimniekošanas veidus.

Vēsturiski un funkcionāli Vidzemes novadā iekļaujas arī Limbažu un Ogres rajoni. Ja Ogres rajona ģeogrāfiskais novietojums un funkcionālās sasaistes to loģiski iekļauj Rīgas plānošanas reģionā, tad Limbažu rajona vidus un ziemeļdaļas attīstības zonas un infrastruktūra, t.sk. Salacgrīvas osta, ir vistiešākajā veidā saistīta ar Vidzemes plānošanas

¹ Reģionu attīstība Latvijā, red. A.Bauere, 2003., „Reģionu attīstība”, 7.lpp.

reģiona attīstību, tādējādi veicinot funkcionāli vienotu, loģisku teritoriālu sistēmu rietumu – austrumu virzienā, ieskaitot sasaisti ar Krievijas rietumdaļu.¹

Līdzīgi kā citur Latvijā, arī Vidzemē vispārējā ceļu infrastruktūra ir nodrošināta un labāk uzturēta virzienā uz Rīgu, savukārt pārvietošanos no vienas reģiona teritorijas uz otru apgrūtina sliktais ceļu stāvoklis, jo īpaši ziemas periodā. Šobrīd arī ceļa segums no Valmieras uz Rīgu ir ļoti sliktā stāvoklī un, kā autore secina no pieejamās informācijas, 2007. gada kohēzijas fonda līdzekļi nav paredzēti situācijas uzlabošanai.

Vidzemes reģions teritorijas ziņā ir lielākais plānošanas reģions. Tā platība ir 15 346,4 km², kas sastāda 23,8 % no kopējās valsts teritorijas.² Iedzīvotāju skaita ziņā Vidzemes reģions ir tuvu līdzīgs Zemgales reģionam, mazliet vairāk iedzīvotāju ir Latgales un Kurzemes reģionos, taču Rīgas iedzīvotāju skaita ziņā ir izteikti lielāks – 48 % no Latvijas kopējā iedzīvotāju skaita. Reģionu veidojošo rajonu salīdzinājumu iespējams aplūkot 2.5. tabulā.

2.5.tabula

Vidzemes plānošanas reģiona administratīvo rajonu raksturojums.³

Rajons	Platība (km ²)	Iedzīvotāju skaits uz 2006.g sākumu	Īpatsvars reģionā, %	Iedzīvotāju skaits uz 1 km ²
Alūksnes	2245	24 746	10,18	12
Cēsu	3062	57 228	23,55	20
Gulbenes	1876	26 681	10,98	15
Madonas	3349	43 543	17,92	14
Valkas	2441	32 126	13,22	14
Valmieras	2373	58 715	24,16	25
kopā:	15346	243 039	100,0	17

Vidzeme piesaista lielu daļu tūristu. Reģions ir vienīgais, kur vairāk nekā puse iedzīvotāju dzīvo lauku apvidos – 59 %, attiecīgi reģions ir mazākais atbilstoši iedzīvotāju skaitam un to blīvumam uz 1 km². Vidzemes reģionā dzīvo 243039 iedzīvotāji, kas ir 11 % no kopējā iedzīvotāju skaita. Rīgas reģionā dzīvo gandrīz puse (48 %) Laika posmā no 2002. līdz 2006.gada sākumam Vidzemes plānošanas reģionā iedzīvotāju skaita samazinājums bija par 9

¹ http://www.vidzemes-regions.lv/index.php?sadala=1&lapa=17;1_dalla (resurss apskatīts 2007. gada 23. oktobrī)

² http://www.rapl.gov.lv/lat/nacionalais_attistibas_plans/ (resurss apskatīts 2007. gada 20. oktobrī).

³ http://www.vidzemes-regions.lv/docs/Ronija/Attistibas_programma_I_dala.doc (resurss apskatīts 2007. gada 23. oktobrī)

tūkst. Piecu gadu laikā no 2002. līdz 2006.gadam iedzīvotāju skaits Vidzemes plānošanas reģionā sarucis par 3,6%.¹ Autore to skaidro ar to, ka iedzīvotāji (lielākoties jaunāki cilvēki) dodas darba meklējumos uz Rīgu un ārpus Latvijas, gan arī ar to, ka reģionā (visā Latvijā) kopumā mirstība ir augstāka kā dzimstība.

Lielākās Vidzemes pilsētas ir Cēsis un Valmiera, kā arī Valka. Tās vienlaikus pieskaitāmas arī pie ekonomiski aktīvākajām pilsētām. Pēc 2005.gada datiem Valmierai vienīgajai no reģiona pilsētām ir bijis pozitīvs attīstības indekss - 0,278 (14.vieta starp Latvijas pilsētām). Vidzemes plānošanas reģiona attīstības indekss bija -0,877, zemāks bija tikai Latgales reģionam (-1,346). Pozitīvs attīstības indekss bija tikai Rīgas plānošanas reģionam 1,003.²

Atšķirīgs ir arī iedzīvotāju nacionālais sastāvs reģionos. Vidzemes reģions izceļas ar ļoti augstu latviešu īpatsvaru – 85 % no kopējā iedzīvotāju skaita reģionā.³ Arī bezdarba situācijas reģionos ir būtiski atšķirīgas. Vidzemes reģionā bezdarba līmeņa svārstības nav bijušas lielas.

Bezdarbs saglabājas no 5,9 % Valmieras rajonā līdz 11,1 % Madonas rajonā. Reģionā vidējais bezdarba līmenis 2006. gadā bija 8,0 %, kad valstī vidējais bezdarba līmenis bija 7,5%.

Viens no būtiskākajiem reģionālo atšķirību rādītājiem ir iekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju. Tas raksturo uzņēmējdarbības aktivitāti reģionos. Sakarā ar sarežģītājiem un darbietilpīgajiem aprēķiniem jaunākā informācija par reģionu IKP, kas pieejama 2007. gada oktobrī ir par 2004. gadu. Vidzemes reģionā IKP uz vienu iedzīvotāju bija 1919 lati. Šobrīd šis rādītājs Latvijai būtu labāks, jo IKP katru gadu pieaug.

Vidzemes reģionā situācija nav viendabīga. Valmieras un Valkas rajonā IKP uz vienu iedzīvotāju ir krietni lielāks nekā pārējos reģiona rajonos (2396 un 2118 LVL). Vismazākais tas ir Alūksnes rajonā (1307 LVL). Salīdzinot reģiona administratīvās teritorijas, pēc apjoma vislielākais devums kopējā reģiona IKP veidošanā ir Valmieras rajonam. Šī rajona produkcijas izlaide veido gandrīz 1/3 no reģiona kopējā ražošanas apjoma. 2004. gadā IKP uz vienu iedzīvotāju vidēji Latvijā bija 3214 lati.⁴

Salīdzinot ar pārējiem reģioniem, Vidzemes plānošanas reģionā vērojama vidēji augsta ekonomiskā aktivitāte, ko var raksturot ar ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaitu uz 1000 iedzīvotājiem. 2005.gadā Vidzemes plānošanas reģionā bija 16 ekonomiski aktīvi

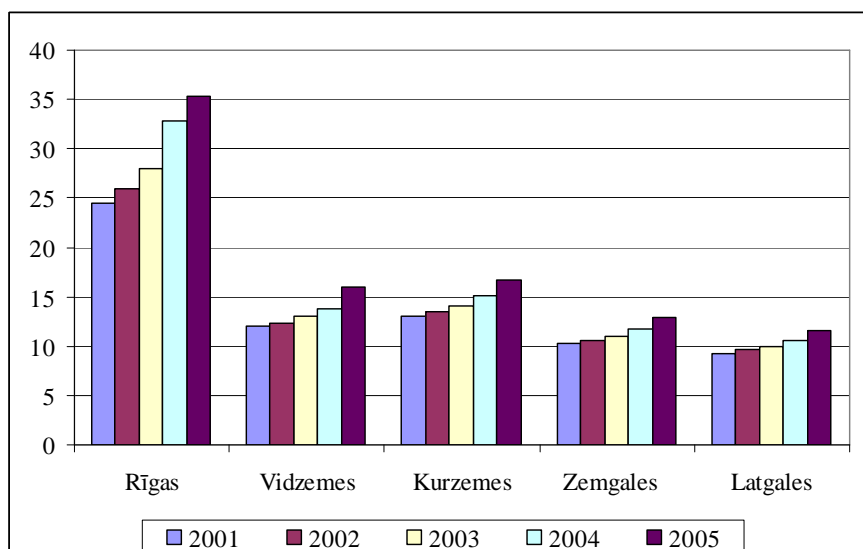
¹ http://www.vidzemes-regions.lv/docs/Ronija/Attistibas_programma_I_dala.doc (resurss apskatīts 2007. gada 23.oktobrī)

² http://www.vidzemes-regions.lv/docs/Ronija/Attistibas_programma_I_dala.doc (resurss apskatīts 2007. gada 23.oktobrī)

³ Statistisko datu krājums „Latvijas reģioni skaitļos 2004”, LRCSP, Rīga, 2004., 16.lpp.

⁴ http://www.nva.lv/esf/docs/16_46addef5e14d52.03987183.pdf (resurss apskatīts 2007. gada 23. oktobrī)

uzņēmumi uz 1000 iedzīvotājiem, kamēr Rīgas reģionā šis rādītājs bija 35 aktīvi uzņēmumi uz 1000 iedzīvotājiem, savukārt Latgales reģionā viszemākais – 12 ekonomiski aktīvi uzņēmumi uz 1000 iedzīvotājiem (skatīt 2.2.attēlu).

2.2.att. Ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem¹

Vidzemes reģionā 2005. un 2006. gadā nemainīgi četri lielākie uzņēmumi pēc neto apgrozījuma bija sekojoši:

1. A/S Valmieras stikla šķiedra (34.986 milj.LVL 2006.g);
2. A/S Valmieras Piens (32.477 milj.LVL 2006.g);
3. A/S Stora Enso Timber (25.444 milj.LVL 2006.g);
4. SIA Biko-Lat (22.757 milj.LVL 2006.g).²

Tikpat atšķirīgi norit infrastruktūras uzturēšana un attīstība. Piemēram, autoceļu jomā var identificēt divus galvenos problēmu lokus:

1. autoceļu un tiltu straujo nolietojanos un neatbilstību satiksmes drošības prasībām,
2. ceļu ierobežotās caurlaides spējas intensīvākajos satiksmes posmos.

Nepietiekamais finansējums kopš deviņdesmito gadu sākuma ir iemesls tam, ka ceļi ir nolietojušies un liels skaits tiltu ir kritiskā stāvoklī. Šis piemērs parāda kopējo situāciju ar visa veida komunikācijām, kuras neveicina reģionu attīstību. Autoceļu kvalitāte katru gadu pasliktinās - neapmierinošs ir brauktuvju un ceļu aprīkojuma tehniskais stāvoklis un nozīmīgāko ceļu brauktuvju gabarītu neatbilstība prasībām, kas izvirzītas atbilstošās kategorijas ceļiem.

¹ http://www.nva.lv/esf/docs/16_46addef5e14d52.03987183.pdf (resurss apskatīts 2007. gada 23. oktobrī)

² Laikraksta Dienas Bizness pielikums „Top 500”, Poligrāfijas grupa „Mūkusalā”, Rīga, 2007., 164. lpp.

Autoceļu ziņā starp reģioniem nav vērojamas disproporcijas. Vidzemes plānošanas reģionā ir lielākais valsts autoceļu garums pārējo reģionu vidū. 2006.gada beigās reģiona teritorijā esošo valsts ceļu kopgarums bija 4881 km jeb 24,2% no kopējā valsts autoceļu kopgaruma.¹

Kohēzijas fonda piešķirtie 92 milj. EUR autoceļu remontam laikā no 2004. līdz 2006. gadam ļāvuši paveikt vien nelielu daļu no iecerētajiem darbiem.² Lielākā daļa naudas iztērēti Via Baltica projektam, Rīga – Maskava, Rīga - Inčukalns, Rīga – Tukums ceļiem. Vidzemes plānošanas reģiona projektus nav paredzēts atbalstīt.

Valmieras pašvaldība 2006. un 2007. gadā veica centrālo ielu kapitālos remontus, šim nolūkam ņemot ilgtermiņa aizņēmumu 1,806 miljonu latu apmērā, taču šiem darbiem netika piesaistīti ES līdzekļi.

2.5. Reģiona administratīvā struktūra

Vidzemes plānošanas reģions ir brīvprātīga pašvaldību sadarbības apvienība, kas darbojas pamatojoties uz LR likumiem: „Par pašvaldībām”, „Teritorijas attīstības plānošanas likums” un līguma pamata, ko paraksta Alūksnes, Cēsu, Gulbenes, Limbažu, Madonas, Valkas, Valmieras rajona padomes, lai apvienotu Vidzemes reģiona pašvaldības, valsts un citas institūcijas kopīga darba koordinēšanai jautājumos, kas skar reģiona attīstību.³

Plānošanas reģiona augstākā lēmējvara ir Vidzemes plānošanas reģiona padome, kuras saīsinātais nosaukums ir Vidzemes attīstības padome. Tā izveido izpildu un rīcības institūcijas, plānošanas reģiona tehnisko un darba grupas, Vidzemes Attīstības aģentūru, kura veic plānošanas darbu reģionā. Padomes darbības uzdevumi ir:

- Plānošanas reģiona attīstības programmas un plānu izstrāde, apstiprināšana;
- Sekmēt sadarbību starp plānošanas reģiona pašvaldībām, lai risinātu kopējās problēmas;
- Nodrošināt finanšu resursus attīstības plānu izstrādes procesam, noteikt un izglīt cilvēkresursus, sagatavot kadrus un iesaistīt plānošanas procesā;
- Rerezentēt plānošanas reģionu Latvijā un starptautiskā mērogā, organizēt sabiedriskās apspriešanas;
- Veicināt sadarbību ar citiem plānošanas reģioniem;

¹ http://www.vidzemes-regions.lv/docs/Ronija/Attistibas_programma_I_dala.doc (resurss apskatīts 2007. gada 23. oktobrī)

² D. Preisa „Līdzekļi ceļiem ir par īsu...”, Dienas Bizness, 2006. gada 10. februārī, 2.lpp.

³ http://www.vidzemes-regions.lv/index.php?sadala=1&lapa=17;1_dalla (resurss apskatīts 2007. gada 23. oktobrī)

- Apstiprināt plānošanas reģiona budžetu.¹

1999. gadā vēsturiskā Vidzemes reģiona teritorijas rajonu padomju vadītāji paraksta vienošanos par Vidzemes Attīstības Plānošanas Reģiona izveidi un 2000. gada 15. maijā tiek izveidota Vidzemes Attīstības aģentūra. Vidzemes Attīstības aģentūra darbojas saskaņā ar Publisko aģentūru likumu un pilda Publisko aģentūru likumā noteiktās aģentūras padomes funkcijas.

Vidzemes Attīstības aģentūras izveides mērķis ir ilgtermiņa attīstības plānošana, veicināšana un realizēšana Vidzemes reģionā.

Vidzemes Attīstības aģentūra ir atbildīga par attīstības plānošanu reģionālā līmenī un tās galvenās funkcijas ir:

- Sagatavot attīstības programmu un telpisko plānojumu plānošanas rajonam, sadarbībā ar lokālo un rajonu valdību, teritoriālajiem valsts institūciju birojiem, tādējādi nodrošinot atbalstu un piekrišanu Nacionālajam Telpiskajam plānojumam, Nacionālajam Attīstības Plānam, nacionālajām vai sektoriālajām attīstības programmām, kā arī nodrošinot šo programmu realizēšanu;
- Veicināt saskaņu starp nacionālā attīstības līmeņa plānošanas dokumentiem un plānošanas reģionu attīstības programmām un telpiskajiem plānojumiem;
- Reģiona attīstības veicinošo aktivitāšu formulēšanas, īstenošanas, evolūcijas un uzraudzības koordinēšana un uzlabošana;
- Sniegt atzinumu projekta kandidātam (pašvaldībām, juridiskai vai fiziskai personai) atbalsta saņemšanai no valdības;
- Citu uzdevumu realizēšana, ko deleģējusi Reģionālā Attīstības padome vai citas līdzīgas institūcijas.

Autore uzskata, ka plānošanas reģioniem ir būtiska loma konsultatīvās institūcijas – Nacionālās reģionālās attīstības padomes darbā. Kā viens no svarīgākajiem plānošanas reģionu attīstības aģentūru uzdevumiem ir sadarbība ar pašvaldībām un valsts institūciju teritoriālajām iestādēm, izstrādājot plānošanas reģiona attīstības programmu un teritorijas plānojumu. Attīstības aģentūra nodrošina plānu saskaņotību ar nacionālo plānojumu, nacionālo attīstības plānu un nacionālajām vai nozaru attīstības programmām.

Nacionālais Attīstības plāns nosaka, ka reģionu līdzsvarotas un ilgtspējīgas attīstības prioritāte saistīta ar pašu reģionu noteiktajiem stratēģiskajiem mērķiem un attīstības perspektīvām.² Katra reģiona ilgtspējīgas attīstības pamatā ir mērķtiecīgi veidota reģionālās

¹ http://www.vidzemes-regions.lv/index.php?sadala=1&lapa=17;1_dalla (resurss apskatīts 2007. gada 23. oktobrī)

² http://www.rapl.m.gov.lv/lat/nacionalais_attistibas_plans (resurss apskatīts 2007. gada 20. oktobrī).

attīstības politika, reģiona attīstības plānošana un mērķtiecīga virzība stratēģisko mērķu sasniegšanai.

Reģionu attīstības aģentūru loma Eiropas Reģionālās attīstības fonda apguvē ir sekojoša. Attīstības aģentūras koordinē reģionālo projektu sagatavošanu. Tā deleģē pārstāvi Eiropas Reģionālās attīstības fonda apakškomitejā, sniedz informāciju par projektu atbalsta iespējām ERAF ietvaros. Projektu pieteicējiem ir iespēja griezties Vidzemes Attīstības aģentūrā, lai saņemtu konsultācijas par projekta pieteikuma sagatavošanu, vienlaicīgi noskaidrojot arī par iespējamo partnerību. Tā kā viena no aģentūras funkcijām ir projektu pieņemšana un iesniegšana partnerinstitūcijā, tad aģentūra ir atbildīga arī par reģionā sagatavoto projektu datu bāzes uzturēšanu.

Lai veicinātu pasīvāko reģionu, pašvaldību un nozaru aktivitāti ES struktūrfondu izmantošanā, 2005. gada jūnijā Eiropas Savienības struktūrfondu Uzraudzības komitejā tika pieņemts lēmums par papildus finansējuma piešķiršanu informatīvu aktivitāšu nodrošināšanai. Finansējums piešķirts mazākajām pašvaldībām un pasīvākajiem reģioniem, lai organizētu informatīvus seminārus par iespējām apgūt ES naudu. Vidzemes Attīstības aģentūrā tika izveidots informācijas centrs, lai labāk informētu par ES struktūrfondu.¹ Sīkāk par šo projektu autore turpina 3.2.5. apakšnodaļā.

2.6. Vidzemes reģiona Attīstības programma

Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programma tika apstiprināta 2002.gada 6.novembrī. Tajā sniegts ieskats par Vidzemes reģionu un tā īpatnībām.

Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programma nosaka vairākas attīstības mērķus reģionam. Daudzi no tiem ir aktuāli visai Latvijas teritorijai, bet īpaši reģionam aktuālie, kuros paredzama Vispārējie Vidzemes reģiona attīstības virzieni:

Lai sasniegtu vīziju, reģiona attīstības virzieni ir formulēti, ievērojot līdzsvaru starp resursus radošajām un resursus patērējošajām jomām:

- ekonomikas attīstība un konkurētspējas veicināšana;
- cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana;
- infrastruktūras attīstība;
- vides kvalitātes uzlabošana un kultūrvides saglabāšana.

Izvirzītās prioritātes:

- reģiona konkurētspējas paaugstināšana;

¹ D. Preisa „Fondus apgūst sekmīgi”, Dienas Bizness, 2005. gada 16. jūnijā, 6.lpp.

- uzņēmējdarbības aktivitātes palielināšana;
- rūpniecības, lauksaimniecības un pakalpojumu nozaru produktivitātes palielināšana;
- cilvēkresursu piesaistīšana reģionam;
- izglītības iespēju uzlabošana, pielāgojot to darba tirgus prasībām;
- ar uzņēmējdarbību saistītas infrastruktūras attīstība;
- kultūrvēsturiskā mantojuma, dabas daudzveidības un raksturīgo ainavu saglabāšana.¹

Autore uzskata, ka ņemot vērā Vidzemes reģiona ģeogrāfisko un teritoriālo specifiku, Vidzemei aktuālo jautājumu risināšana ir cieši saistīta ar tūrisma nozares attīstību reģionā.

Tā kā Vidzemes Attīstības aģentūrai viens no centrālajiem uzdevumiem pašlaik ir atzinumu sniegšana par vietējo pašvaldību un juridisko, fizisko personu sagatavotajiem projektu pieteikumiem, tad viens no aģentūras devumiem ir arī datu bāzes veidošana.

¹ http://www.vidzemes-regions.lv/index.php?sadala=1&lapa=17;1_dalla (resurss apskatīts 2007. gada 23. oktobrī)

3. ES STRUKTŪRFONDU LĪDZEKĻU APGUVE VIDZEMES REĢIONĀ

3.1. Aktivitātes finansējuma saņemšanā

ES līdzekļu pieejamība, kopš Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā 2004. gada 01. maijā, ir ietekmējusi ne tikai visas valsts attīstību, bet arī atsevišķu teritoriju attīstību. Šie līdzekļi, īstenojot Latvijas attīstības plānu, ieviešot Kohēzijas fonda projektus un citas ES programmas nonāks konkrētās teritorijās un līdz ar to ietekmēs to attīstību.

Šajā nodaļā autore analizē ES struktūrfondu finansēto projektu īstenošanu Vidzemes reģionā. Pieejamā informācija un dati ir par laiku kopš iestāšanās brīža 2004. gada 01. maijā līdz 2007. gada 17. septembrim, taču attēlos dati ir par laiku no 2004. gada 01. maija līdz 2006. gada 01. janvārim, jo par visām aktivitātēm jaunākā informācija nav apkopota.

3.nodaļā analizētās Vienotā programmdokumenta piecas prioritātes, no kopīgā finansējuma, kas sadalās pa prioritātēm (856 069 495 EUR) 87,9 % paredzēts aktivitātēm, kuru darbības rezultāti izpaužas konkrētās teritorijās. Visaugstākais teritoriālo aktivitāšu finansējuma īpatsvars ir 4. prioritātei „Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana” (95,8%) un 1.prioritātei „Ilgtspējīgas attīstības veicināšana” (92,5 %). 2.prioritātei „Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana” tas ir 77 %, bet salīdzinoši zems tas ir 3. prioritātei „Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana” – 52,7 %.¹ Tas parādīts tabulā pielikumā Nr. 4 un attēlā pielikumā Nr. 5. Tehniskās palīdzības ietvaros paredzētas 2 aktivitātes ar izteiktu reģionālu raksturu, kas kopā sastāda 761 000 LVL.

Autore salīdzinājumam dod 2004. gada konsolidētā kopbudžeta izdevumus – 2599,6 milj. LVL. Ja 2,5 gadu periodā Vienotā programmdokumenta vidējais finansējums gadā ir 240,7 miljoni LVL, tad vidējais VPD finansējums gadā veido 9,26 % no tiem un tikai mazliet mazāk kā valdība piešķirā kapitālizdevumiem – 248,8 milj. LVL. Pašvaldību budžetu izdevumi 2004. gadā bija 687,6 milj. LVL, no tiem kapitālieguldījumiem piešķirā 113,1 milj. latu, savukārt no tiem izdevumiem investīcijām veidoja 38 miljonus latu.²

Pēc autores viedokļa, tik lielu finansējuma apjomu tautsaimniecības un reģionu attīstībai pamatoti var uzskatīt par ļoti nozīmīgu un uzmanības vērtu.

Šobrīd tiek analizēta tikai piesaistes aktivitāte un resursu sadalījums, taču nākotnē svarīgāka būs rezultātu un resursu efektivitātes analīze Vidzemes reģionā.

No reģionālā attīstības viedokļa pozitīvi vērtējama kārtība, ko paredz MK 2004. gada 2. marta noteikumi Nr. 124 „Noteikumi par Kritērijiem valsts budžeta dotācijas piešķiršanai

¹ SIA „PKC” pētījums par ES struktūrfondu un teritoriju attīstību Latvijā, 2005. gada augusts, 27. lpp.

² A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums ”Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums” 2006. gada maijs, 40 lpp.

pašvaldībām Eiropas Savienības struktūrfondu līdzfinansēto projektu īstenošanai”. Lai noteiktu valsts finansējuma daļu ES struktūrfondu līdzfinansētos pašvaldību projektos, izmanto teritorijas attīstības indeksu. Saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 124 (03.03.2004.) pašvaldība, īstenojot ES struktūrfondu līdzfinansētos projektus, saņem valsts budžeta dotāciju līdz 60 % no nepieciešamā nacionālā finansējuma. Pašvaldības sadalās piecās grupās, un jo augstāks teritorijas attīstības indekss, jo mazāka finansējuma daļa no valsts budžeta. Šāda kārtība sniedz iespēju mazāk attīstītām pašvaldībām konkurēt ar citām, spēcīgākām pašvaldībām projektu īstenošanā un līdz ar to pastarpināti vērsta uz teritoriālo atšķirību mazināšanu.¹

3.2. VPD prioritāšu līdzekļu pieejamība Vidzemes reģionā

3.2.1. 1. prioritāte - Ilgtspējīgas attīstības veicināšana

Vienotā programmdokumenta pirmās prioritātes „Ilgtspējīgas attīstības veicināšana” publiskais finansējums ir 189 193 090 LVL, no tā 143 237 668 LVL ir ERAF finansējums un 945 955 422 ir Latvijas publiskais finansējums. Šīs prioritātes vadošā iestāde ir Finanšu ministrija. 1. prioritātes ietvaros paredzēti 4 pasākumi:

- 1.1.pasākums. Vides infrastruktūras uzlabošana un tūrisma veicināšana;
- 1.2.pasākums. Pieejamības un transporta sistēmas uzlabošana;
- 1.3.pasākums. Informācijas un sakaru tehnoloģiju attīstība;
- 1.4.pasākums. Izglītības, veselības aprūpes un sociālās infrastruktūras attīstība.²

Vidzemes reģions sekmīgi apgūst 1.1.1. aktivitātes NP “Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar cilvēku ekvivalentu līdz 2000” finansējumu – lielākais projektu skaits un finansējums - 39 %. Īpaši izceļas Valmieras rajons, kur īstenots 21 projekts un piesaistīti 22 % no kopējā finansējuma. Valmieras rajona augstā aktivitāte skaidrojama ar to, ka Valmieras rajonā PHARE programmas ietvaros tika izstrādāts projektu tehniski ekonomiskais pamatojums visa rajona pašvaldībām. Sākotnēji iesniegts kā kopīgs projekts, tas tika sadalīts vairākās vienībās, jo saņēmējs var būt vietējā pašvaldība.

Šajā situācijā arī finansējums aktivitātē uz 1000 iedzīvotājiem Vidzemes reģionā ir ievērojami lielāks nekā pārējos reģionos.

Projektu izvēlē ņemtas vērā kopš 1990.gada veiktās investīcijas, notika konsultācijas ar plānošanas reģioniem. Šī perioda projektus var uzskatīt par vienu posmu sistēmas

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums “Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums” 2006. gada maijs, 42 lpp.

² Turpat, 46.lpp

sakārtošanā, jo saskaņā ar Vides ministrijas sniegto informāciju šādas aktivitātes īstenošana paredzēta arī nākošajā plānošanas periodā. Līdz ar to šī aktivitāte ir vērsta uz reģionālās politikas mērķi, kas paredz līdzvērtīgu dzīves, darba un vides apstākļu nodrošināšanu valsts iedzīvotājiem visā Latvijā, lai sekmētu līdzsvarotu valsts teritorijas, reģionu un to daļu attīstību.¹

Kopumā Vidzemes reģionā līdz 2006. gadam ERAF finansējums apstiprināts 36 projektiem 50 apdzīvotās vietās 6,406 milj. latu apmērā.²

Autore vēlas izcelt divus lielākos šo līdzekļu apguvėjus, kuru piesaistītais finansējums ir vairāk kā divas reizes lielāks kā pārējiem projektiem. Lielākais projekts ir Līgatnes pagasta Augšlīgatnes ciema ūdenssaimniecības attīstībai ar attiecināmajām izmaksām 1 126 773 LVL, no tā ERAF līdzfinansējums 845 079 LVL. Projekta realizācija beigusies 30.09.2007. Šī projekta ietvaros lielākā daļa objektu un cauruļu izbūvētas no jauna.

Otrs lielākais projekts tiek realizēts Kocēnu pagasta Kocēnu un Rubenes ciemos. Projektu plānots pabeigt 31.12.2007., kopējās izmaksas 764 508 LVL, ERAF līdzfinansējums 573 380 LVL. Šī projekta ietvaros objektos veiktas rekonstrukcijas.

1.1.2.aktivitāte APK „Dalītās atkritumu vākšanas punktu izveide” un 1.1.3.aktivitāte NP “Likumdošanas prasībām neatbilstošu atkritumu izgāztuvju rekultivācija” līdzekļus piešķir no ES ISPA un ES KF. 16 apstiprinātie Vidzemes reģiona projekti piesaistījuši 34 % no finansējuma, taču autore šīs aktivitātes neanalizē, jo šie nav struktūrfondu līdzekļi.

1.1.4.1.aktivitātē NP “Siltumapgādes sistēmu uzlabošana, samazinot sēra saturu kurināmajā” Vidzemes reģiona uzņēmumi nav pieteikušies.

1.1.4.2.aktivitātē APK “Siltumapgādes sistēmu modernizācija atbilstoši vides prasībām un energoefektivitātes paaugstināšana gan siltumapgādes sistēmas ražošanas un sadales pusē, gan gala patērētāja pusē” Vidzemes reģionam 17 projektu pieteikumi. Šajā aktivitātē nevar īpaši izcelt kādu reģionu, sadalījums pa reģioniem ir līdzīgs. Līgumi noslēgti 2006. gada beigās.

Vidzemes reģions 1.1.5.aktivitātes APK „Tūrisma infrastruktūras uzlabošana, jaunu tūrisma produktu radīšana, kultūras un vēstures mantojuma efektīva izmantošana tūrisma attīstībā” apgūšanā uzrādījis labu rezultātu – no 113 iesniegtajiem pieteikumiem 22 projekti ir Vidzemes reģionā. 2006. gada notika projektu vērtēšana un līgumu slēgšana. Latvijā ir izveidojusies situācija, ka reti kura pašvaldība, kā savu attīstības prioritāti nemin tūrisma attīstību savā teritorijā. Tāpēc šai aktivitātei ir liela nozīme teritoriju attīstības sekmēšanā Latvijā.

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums “Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums” 2006. gada maijs, 47 lpp.

² <http://www.vidm.gov.lv/files/text/ProjektuKatalogs2006.pdf> (resurss apskatīts 2007. gada 07. novembrī)

1.1.6. aktivitātes NP “Ekotūrisma infrastruktūras attīstība potenciālajās Natura 2000 teritorijās” vadlīnijās minēts, ka aizsargājamās teritorijas ar ekotūrisma potenciālu izvietotas samērā vienmērīgi visā Latvijas teritorijā. Programmas ietvaros ir paredzēts finansējums 7 projektiem un tikai viens no tiem Vidzemes reģionam. Vislielākais finansējuma apjoms (gandrīz puse no kopējā) ir paredzēts Rīgas reģionā. Rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, lielākais finansējums ir Vidzemes reģionam. Vidzemes reģionā realizēts lielākais šīs aktivitātes projekts „Ekotūrisma bāzes infrastruktūras izveide Gaujas senlejā – NATURA 2000 teritorijā I kārtā Murjāņi – Līgatne” par kopējo summu 1 020 225 LVL un ERAF finansējumu 765 168 LVL.

1.2.pasākuma „Pieejamības un transporta sistēmas attīstība” ietvaros plānotas 5 aktivitātes (apakšaktivitātes), no tām 4 Satiksmes ministrijas Nacionālās programmas un viens Satiksmes ministrijas Atklāto projektu konkurss.

Autore uzskata, ka šeit teritoriālais sadalījums ir nosacīts, jo, piemēram, ceļa būvniecība vai sakārtošana nodrošina ne tikai konkrētās vietas situācijas uzlabošanu, bet uzlabo arī pārējo vietu, kas ar šo ceļu saistītas pieejamību un līdz ar to sekmē arī to attīstību.

1.2.1.aktivitāte NP “Valsts 1.šķiras autoceļu infrastruktūras, kas savieno galvenos ekonomiskos centrus un veido to pieslēgumus TEN-T tīklam, rekonstrukcija”. Šīs Nacionālās programmas ietvaros no 29 projektiem tikai 2 ir plānoti Vidzemes reģionā un tas sastāda 12 % no finansējuma apjoma. Arī rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem Vidzemes reģionam šis rādītājs ir zems.

Autore šo pasākumu komentē kā ļoti svarīgu reģiona konkurētspējas attīstībā. Svarīga šī programma ir, lai savienotu reģionu ar citiem attīstības centriem, piemēram, Rīga, Igaunija. Šobrīd kritiska situācija ir izveidojusies Valkā, kur ar šī pasākuma atbalstu situācija uzlabosies.

1.2.2.1. aktivitāte APK “Transporta sistēmas organizācijas optimizācija un satiksmes drošības uzlabojumi apdzīvotās teritorijās”. Uz 2006.gada 1.janvāri Atklātā projekta konkursa ietvaros ir apstiprināts 31 projekts par kopējo summu 3,1 miljons LVL, kas veido tikai 46,5 % no plānotā finansējuma.

Pavisam projektu konkursam tika iesniegti 84 projekti. Visvairāk iesniegti no Rīgas reģionā (26), bet no pārējiem četriem reģioniem iesniegts salīdzinoši līdzīgs skaits (13-15 projektu pieteikumi), tas ir ievērojami mazāk kā no Rīgas reģiona. Pavisam atbalstīts 31 projekts jeb tikai 37 % no iesniegtajiem projektiem. Vidzemes reģionā atbalstīti 7 projekti.

Šīs aktivitātes ietvaros ir ļoti augsts neatbalstīto projektu pieteikumu skaits, jo liela daļa sagatavoto projektu pieteikumu netika atbalstīti zemā kvalitātes kritēriju novērtējuma dēļ.

Otrajā konkursa kārtā ir paredzēts pilnveidot vadlīnijas un precizēt kritērijus projektu atlasei. Vidzemes reģionam piešķirti 20,8 % no finansējuma.

1.2.2.2.aktivitāte NP "Rīgas pilsētas satiksmes un sabiedriskā transporta uzlabošana" Jau pēc Nacionālās programmas nosaukuma redzams, ka šī aktivitāte uz Vidzemes reģionu neattiecas.

1.2.3.aktivitāte NP „Jūras ostu infrastruktūras un jūras pieejamības uzlabošana” Tā kā šī Nacionālā programma vērsta uz jūras ostu attīstību, tad arī šīs Nacionālās programmas ietvaros plānots atbalsts tiem reģioniem, kur ir jūras ostas – Kurzemes reģionam un Rīgas reģionam. Vidzemes plānošanas reģionā ostas nav.

1.2.4.aktivitāte NP „Rīgas piepilsētas dzelzceļa pasažieru pārvadājumu ritošā sastāva modernizācija” Līdzīgi kā dažas iepriekšējās aktivitātes šī Nacionālā programma arī šī vērsta uz Rīgas pilsētas un tās tuvākās apkārtnes attīstību.

Taču autores viedoklis ir, ka no šīm aktivitātēm ieguvēji būs arī Vidzemes reģiona iedzīvotāji, jo labuma guvējs būs pakalpojuma saņēmējs neatkarīgi no reģionālās piederības.

1.3.pasākuma „Informācijas un sakaru tehnoloģiju attīstība” ietvaros plānotas 3 aktivitātes, no tām 1 Nacionālā programma un 2 Atklāto projektu konkursi.

1.3.1. aktivitāte NP „Sabiedrisko informācijas un elektroniskas pārvaldes sistēmu attīstība” Nacionālās programmas plānotais finansējums uz 2006.gada 1.janvāri ir 11,5 miljoni latu, apstiprināto projektu finansējums 11 miljonu latu apjomā veido 95,7 % no kopējā plānotā finansējuma. Programmas ietvaros ir apstiprināti 19 projekti, lielākā daļa projektu ir nacionāla mēroga projekti (11). Vidzemes reģionā ir 1 reģionāla mēroga projekts. Vidzemes reģionam ir lielākais finansējums starp reģioniem - 831 tūkstotis LVL.

Autore uzsver, ka šis ir vienīgais tik liela mēroga Eiropas Savienības struktūrfondu finansēts projekts informāciju tehnoloģiju jomā, kas tiek īstenots vienā reģionā. Un tā ir Vidzeme ar projektu „E-Vidzeme”, kuru pieteikusi Vidzemes Attīstības aģentūra. Projektam kopējais finansējums ir 830 698 LVL, struktūrfondu (precīzāk ERAF) finansējums Vienotā programmdokumenta ietvaros 623 023 LVL, valsts finansējums 83 070 un pašvaldības 124 605 LVL. Projekta īstenošanas laiks ir 31 mēnesis.¹ Galvenais projekta ieguvums ir tas, ka 109 skolas un 97 bibliotēkas saņēmušas kvalitatīvu internetu un daļa arī datortehniku. Galvenā uzmanība projektā vērsta uz mazo lauku pašvaldību un no lielajiem centriem attālāk esošo apdzīvoto vietu apgādāšanai ar piekļuvi internetam. Īpašs šajā projektā ir tas, ka skolu un bibliotēku uzturētājiem – pašvaldībām – projekta laikā nav jārūpējas par „E-Vidzemes” pieslēgumu abonēšanas maksu, jo to sedz no projekta līdzekļiem.

¹ <http://www.eps.gov.lv/files/projekti/np/NP.doc> (resurss apskatīts 2007. gada 08. novembrī)

Šīs Nacionālās programmas mērķis ir pilnveidot esošās un attīstīt jaunas valsts informatīvās sistēmas, integrējot tās vienotā valsts sistēmā, nodrošināt publisko piekļuvi un publiskos pakalpojumus, veicināt e-pārvaldes ieviešanu un valsts un pašvaldību pārvaldes darba optimizāciju.

1.3.2. aktivitātei APK „Publisko interneta pieejas punktu attīstība” publiskais finansējums uz 2006.gada 1.janvāri ir 1,9 miljoni LVL.

Atklātā projektu konkursa ietvaros no Vidzemes reģiona iesniegti tikai vietēja mēroga projekti, bet ievērojams ir to skaits – 11. Lielākie no tiem ir Publisko interneta pieejas punktu attīstība Valmieras un Madonas rajonos.

Autore atzīst, ka šīs aktivitātes kritēriju kopums sekmē vairākas pēc iespējas lielākas teritorijas aptverošu projektu sagatavošanu. Kā arī, lai nodrošinātu aktivitātes līdzsvarotu teritoriālo izklājumu, iespējams, ka šo aktivitāti lietderīgāk bija organizēt kā Nacionālo programmu.

1.4. pasākuma „Izglītības, veselības aprūpes un sociālās infrastruktūras attīstība” 1.4. pasākuma ietvaros plānotas 9 aktivitātes (apakšaktivitātes), no tām 8 Nacionālās programmas.

1.4.1.aktivitāte NP “Primārās veselības aprūpes infrastruktūras (PVA) un aprīkojuma uzlabošana” un 1.4.2.aktivitāte NP „Neatliekamās medicīniskās palīdzības (NMP) sistēmas infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošana”. Šīs aktivitātes sākotnēji tika plānotas divās aktivitātēs, bet šobrīd abu aktivitāšu atbalstāmie projekti ir saplānoti vienas Nacionālās programmas ietvaros.

Veselības ministrijas pārstāvju paustais liecina, ka ne pirmā perioda aktivitātes, ne arī nākošajā plānošanas periodā plānotais finansējums veselības aprūpes infrastruktūras attīstībai nenodrošina struktūrplāna īstenošanai nepieciešamo finansējumu. Aktivitātei plānotais finansējums ir 10,7 miljoni LVL.

1.4.1. nacionālās programmas ietvaros (primārā veselības aprūpe) plānots finansējums kopumā 3 projektiem, 1 Vidzemes reģionā. Projektu finansējuma apjoma sadalījums starp 3 reģioniem arī ir līdzīgs. Vidzemes reģions saņems 31%. Vidzemes reģiona iedzīvotāji ir saņēmuši lielāko atbalstu uz 1000 iedzīvotājiem - 367 lati.

Šīs aktivitātes Vidzemes reģiona lielākais projekts „Primārās veselības aprūpes pieejamības nodrošināšana Cēsu veselības aprūpes centrā” ir par kopējo summu 90 000 LVL, kas ir mazākā finansējuma summa šajā aktivitātē uz 01.01.2006.

Autore paskaidro, ka 1.4.1.aktivitātes „Primārās veselības aprūpes infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošana” projekti tika izvēlēti saskaņā ar reģionālās slimokases noteiktajām prioritātēm. Kā arī tika ņemts vērā, ka 1.4.2.aktivitātes „Neatliekamās medicīniskās palīdzības

sistēmas infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošana” projekti ir ar augstāku prioritāti, jo labumu saņēmēju loks ir plašāks nekā 1.4.1. aktivitātes ietvaros.

1.4.2. nacionālās programmas ietvaros plānots finansējums kopumā 12 projektiem. No tiem tikai viens Vidzemes reģionā, kā arī viens nacionāla mēroga projekts.

Vidzemes reģionam izdevies piesaistīt vien 5% no kopējā finansējuma apjoma. Rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem arī šis rādītājs ir stipri viduvējs.

Vidzemes reģionā 2006. gada 11. septembrī svinīgā pasākumā tika atklāta Valmieras slimnīcas neatliekamās medicīniskās palīdzības nodaļa, kas izremontēta pateicoties šai Nacionālajai programmai. Valmieras slimnīcā, piesaistot ERAF līdzfinansējumu 336 498 latu apmērā ir izdevās sakārtot un rekonstruēt neatliekamo medicīniskās palīdzības nodaļu, rekonstruēta nodaļas operāciju zāle un iegādātas nepieciešamās medicīniskās iekārtas. Valsts šajā projektā līdztekus ERAF finansējumam ir ieguldījusi vairāk nekā 40 000 latu, savukārt Valmieras pašvaldība vairāk nekā 84 000 latu. Arī pati slimnīca projekta īstenošanā ir ieguldījusi ievērojamus finanšu līdzekļus.¹

Autore uzskata, ka Rīgas reģions šajā aktivitātē pelnīti saņem lielāko finansējuma daļu (57 %), jo apkalpo pacientus no visas Latvijas.

1.4.3. aktivitātei NP „Vienotās asins donoru drošības un informācijas sistēmas izveide” ir nacionāla mēroga darbības rezultāts.

1.4.4. aktivitātes NP „Profesionālās izglītības iestāžu renovācija un mācību aprīkojuma modernizācija” ietvaros paredzēts finansēt 28 projektus, no kuriem 4 Vidzemes reģionā. Rīgas reģionā ir visvairāk profesionālās izglītības iestādes, tāpēc atkal vislielākais finansējums. Vidzemes reģionam 16 % no ERAF finansējuma, t.i. 498 900 LVL.

Interesanti ir dati uz 1000 iedzīvotājiem - lielākais finansējums ir Vidzemes reģionam, bet mazākais – Rīgas reģionam.

Vidzemes reģionā kopumā ir 15 profesionālās izglītības iestādes ar 4421 audzēkņiem 2002./ 2003. gadā. Lielākais projekts ir Valsts Priekuļu lauksaimniecības tehnikuma iesniegtais „Automehānikas materiālu tehniskās un tehnoloģiskās bāzes modernizācija”, kam kopumā paredzēti 172 000 LVL, no tā 34580 LVL ir valsts dotācijas. Šis projekts pabeigts 2006. gadā un bija lielākais līdzekļu piesaistītājs.

1.4.5. aktivitātes NP „Augstākās izglītības iestāžu telpu un iekārtu uzlabošana/modernizēšana” ietvaros paredzēts finansēt 9 projektus. Atbalstu saņem visi reģioni. Ņemot vērā augstāko izglītības iestāžu izvietojumu Latvijā, loģisks ir arī projektu skaita un finansējuma sadalījums pa reģioniem. Gan apskatot absolūto finansējuma sadalījumu, gan

¹ http://www.valmiera.lv/index.php?option=com_content&task=view&id=2211&Itemid=27 (resurss apskatīts 2007. gada 09. novembrī)

rēķinot to uz 1000 iedzīvotājiem, lielāko atbalstu saņem Rīgas reģions (60 %), kurā atrodas lielākā daļa Latvijas augstskolu. Vidzemes reģionā ir viena augstskola, līdz ar to arī viena Nacionālā programma, kura saņem tikai 3,85 % no kopējā finansējuma.

Valmierā tiek realizēts projekts „Renovācijas pasākumu īstenošana studiju vietu modernizācijai informācijas tehnoloģijās Vidzemes augstskolā”. Kopējās projekta izmaksas, kas tiek finansētas no ERAF, ir 201 000 LVL, no kuriem 42 000 LVL ir budžeta dotācija. Projekts pabeigts 2005. gada beigās. Šīs investīcijas deva iespēju sekmīgi uzsākt projektu īstenošanu, tomēr ierobežota finansējuma apmēra dēļ infrastruktūras pilnveide, modernizēšana un atjaunošana veikta tikai 8 – 10 % apmērā. Tāpēc šajā plānošanas periodā līdzekļi nacionālās programmas turpināšanai ir paredzēti šīm pašām augstskolām.

1.4.6.1. aktivitāte NP „Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošana”

Šajā programmā ar sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām tiek saprasti valsts sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas centri pieaugušām personām ar garīga rakstura traucējumiem. Attiecībā uz šo pakalpojumu Latvijā pieprasījums ir ievērojami lielāks nekā piedāvājums. Taču pieprasījumu var nodrošināt arī ar alternatīviem sociāliem pakalpojumiem. Tam atbalsts paredzēts 1.4.6.2.aktivitātes grantu shēmā.

Vidzemes reģionā ir 22 veco ļaužu un personu ar fiziska un garīga rakstura traucējumiem pensionāti un specializētie sociālās aprūpes un rehabilitācijas valsts centri.

No visiem reģioniem mazākais finansējums piešķirts Vidzemes reģionam – 13 %. Savukārt, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, Vidzemes reģionam ir vidēji liels finansējums.

Vidzemes reģionā tika realizēts nozīmīgs projekts „Alternatīvo aprūpes formu ieviešana un attīstība personām ar garīga rakstura traucējumiem uz SVSAC „Rūja” bāzes”. Projektu koordinē Valmieras rajona padomes darbinieki, jo SVSAC „Rūja” darbiniekiem trūka prasmes un kapacitāte. Kopējās izmaksas 550 000 LVL, no tā 440 000 LVL ES Sociālā fonda finansējums un 55 000 LVL Valmieras rajona padomes finansējums. Projekts realizēts 2004.-2006. gados un tā rezultātā attīstīta klientu rehabilitācija, pakāpeniska un efektīva integrācija sabiedrībā un darba tirgū. Projekta rezultātā „Rūjas” iemītnieki, kuriem atļauts centru atstāt tiek dota iespēja sākt patstāvīgu dzīvi atsevišķā ēkā, tiek dota iespēja apgūt nepieciešamajās elektroierīces, mācīties plānot savu laiku un līdzekļus, taču saglabājas speciālistu pārraudzība. Autore uzskata, ka šādiem mērķiem iztērēti līdzekļi noteikti attaisnojas, jo lai integrētos sabiedrībā pēc vairākiem nošķirtībā un pilnīgā aprūpē pavadītiem gadiem, nepieciešams atbalsts.

1.4.6.2. aktivitāte GS „Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošana”

Šīs aktivitātes ietvaros kopumā tika iesniegti 42 projektu pieteikumi, taču atbalstīti tikai 38 % no tiem. Kopīgais publiskais piešķirums atbalstītajiem projektiem ir 1,5 miljoni LVL. Aktīvākais projektu iesniegšanā ir bijis Rīgas reģions (13 projektu pieteikumi), bet Vidzemes reģions ar 5 projektu pieteikumiem bijis vismazāk aktīvais, atbalstīti 3 projekti.

Vidzemes reģionam ir lielākais finansējuma īpatsvars-27,0 %, no kopīgā piešķirtā finansējuma. Veicot piešķirtā finansējuma salīdzinājumu uz 1000 iedzīvotājiem, autore secina, ka ievērojami augstāks nekā citos reģionos tas ir Vidzemes reģionā -1661 lati uz 1000 iedzīvotājiem. Atbalstu guvuši visi reģionāla mēroga projekti, bet starp mazāka mēroga projektiem nevienā no 33 administratīvajām teritorijām atbalstu nav guvis vairāk kā viens projekts. No šāda mēroga projektiem lielākais finansējuma apjoms ir Cēsu rajonam -156 250 LVL. Savukārt, rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, lielāko atbalstu guvis Valkas rajons - 3818 lati uz 1000 iedzīvotājiem.

Autore kā pozitīvu faktu atzīmē, ka vērtējot šos projektus tika izvirzīta prasība sniegt plānošanas reģiona atzinums par projektu un tā atbilstību prioritātēm. Lai arī pamats domāt, ka šobrīd plānošanas reģionu aģentūras sniedz pozitīvu atzinumu visiem pieteikumiem, kam tas nepieciešams, šāda prasība sekmē plānošanas reģionu informētību par reģionā notiekošo attiecībā uz ES struktūrfondu līdzekļu piesaisti.

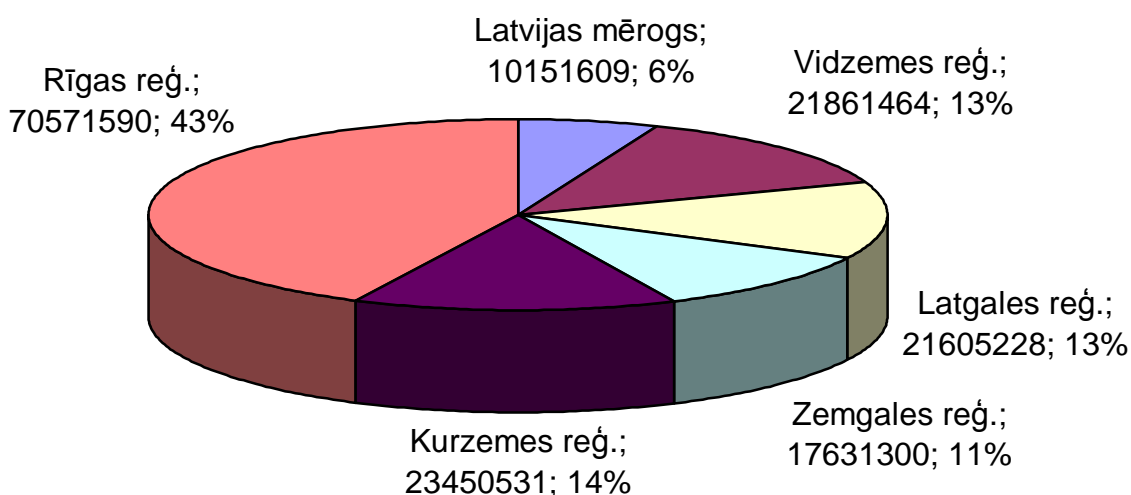
1.4.7.aktivitāte NP “Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju atbalsts sociālo pakalpojumu sistēmas administratīvajām institūcijām vienotas datu bāzes par invalīdiem izveidošanai”. Labklājības ministrijas nacionālā programma vērtējama kā nacionāla mēroga aktivitāte.

1.4.8. aktivitāte NP “Darba tirgus institūciju pilnveidošana”. Šī nacionālā programma arī vērtējama kā nacionāla mēroga aktivitāte.

Apkopojot pieejamo informāciju par 1. prioritāti uz 2006.g. 1.janvāri, plānotais finansējums aktivitāšu īstenošanai ir 189 194 166 LVL, no tā aktivitātēm ar teritoriālu darbības rezultātu plānotais finansējums veido 186 322 991 LVL jeb 98,5 % no kopējā prioritātei plānotā. Ir analizēta informācija par teritoriālajām aktivitātēm, kuru kopējais finansējums ir 165 271 722 LVL. Tas ir 88,7 % no plānotā teritoriālo aktivitāšu finansējuma jeb 87,4 % no kopējā prioritātes plānotā finansējuma. Vidzemes reģionam 21 861 464 LVL no šīs summas.¹

3.1. attēlā redzams 1. prioritātes finansējuma sadalījums pa reģioniem.

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums “Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums” 2006. gada maijs, 57 lpp.

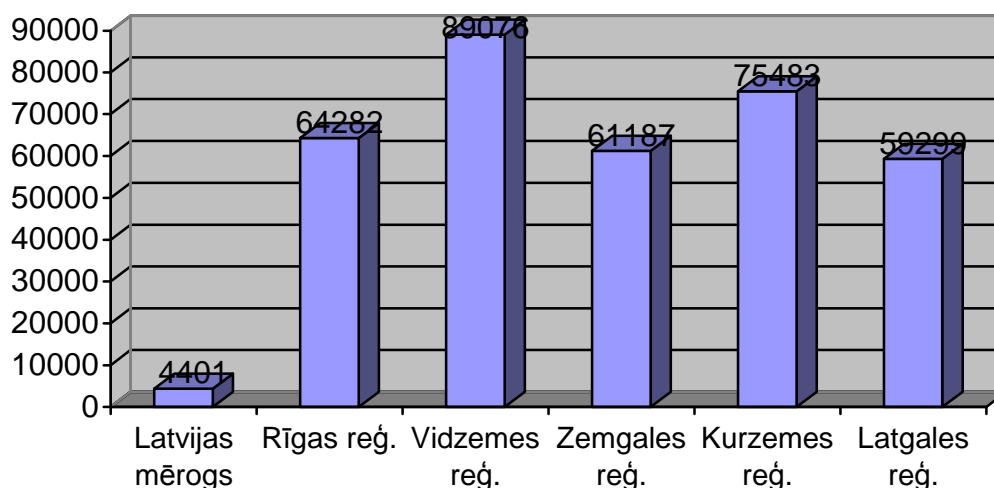
3.1. att. Apstiprināto 1. prioritātes– Ilgtspējīgas attīstības veicināšana - teritoriālo aktivitāšu finansējuma sadalījums latos un % Latvijā starp reģioniem uz 01.01.2006. ¹

Finansējuma sadalījums pa reģioniem parāda, ka Vidzemes plānošanas reģionam izdevies apgūt 13 % no kopējā, taču ievērojami lielākus līdzekļus apguvis Rīgas reģions. Autore uzskata, ka tik liela atšķirība vērojama, jo Rīgas reģionā ir daudz lielāks uzņēmumu skaits, lielāks iedzīvotāju blīvums un arī lielāks iedzīvotāju skaits ar augstāku izglītību. Arī medicīnas un izglītības iestādes, kas ir šīs prioritātes līdzekļu apguvējas. Visi šie faktori veicina augstāku projektu iesniedzēju iniciatīvu.

Autore uzsver, ka joprojām ir jāstrādā pie potenciālo projektu iesniedzēju informēšanas un izglītošanas par projektu izstrādi, termiņiem un kritērijiem, ieviešot izglītības programmās atbilstošus priekšmetus, rīkojot seminārus, darba grupas un kursus.

Otrs veids, kā salīdzinoši parādīt aktivitāti pa reģioniem līdzekļu apgūšanā, ir situācija uz 1000 iedzīvotājiem. Tas attēlots 3.2. attēlā.

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums "Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums" 2006. gada maijs, 58 lpp.

3.2. att. Apstiprināto 1. prioritātes– Ilgtspējīgas attīstības veicināšana - teritoriālo aktivitāšu finansējuma sadalījums latos uz 1000 iedzīvotājiem Latvijā starp reģioniem uz 01.01.2006.¹

Vidzemes reģionā bijis lielākais 1. prioritātes finansējums uz 1000 iedzīvotājiem, - 89 tūkstoši latu, bet mazākais – Latgales reģionā. Vidzemes reģions kā lielākais līdzekļu apguvējs ir piesaistījis par 2/3 vairāk līdzekļu kā Latgales reģions, kur apgūti vismazāk līdzekļi.

Autore tam iemeslu atrod arī jau senākā pagātne - Vidzemes reģions jau kopš seniem laikiem bijis ekonomiski aktīvs, ar blīviem mežiem, lielām rūpnīcām, lielām saimniecībām. Reģionā ir 2 lieli MRS (Strenči, Mazsalaca), gaļas kombināts, piena kombināts, papīra fabrika, ugunsdzēsamo aparātu rūpnīca, mēbeļu kombināts, Sedas kūdras apstrāde, Lodes ķieģeļu fabrika, Valmieras stikla šķiedra, u.c. Kā arī lieli vietējie celtniecības uzņēmumi (a/s SCO Centrs, SIA Nelss, u.c.) Nesenos gados izveidotas jaunas ražotnes – SIA „Cobold eksports” putu polistirola plātņu ražotne, AGA gāzes pildīšanas ražotne, tiek plānota stikla šķiedras pārstrādes ražotne, alus ražotne, vairāki ar kokapstrādi un celtniecības materiāliem saistīti uzņēmumi. Liela nozīme ir attīstītam sakaru mezglam, dzelzceļa mezglam, tai skaitā arī ar Krieviju. Pie it kā vienādiem noteikumiem tomēr Vidzeme spēj izvirzīties. Un kā redzams nākamajās aktivitātēs, daļa šo uzņēmumu arī ir lielākie līdzekļu apguvēji.

3.2.2. 2. prioritāte – Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana

2.prioritātes „Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana” ietvaros paredzēti 5 pasākumi:

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums "Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums" 2006. gada maijs, 58 lpp.

- 2.1.pasākums. Atbalsts inovāciju attīstībai;
- 2.2.pasākums. Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība;
- 2.3.pasākums. Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai;
- 2.4.pasākums. Pieeja finansējumam maziem un vidējiem uzņēmumiem;
- 2.5.pasākums. Atbalsts lietišķās zinātnes attīstībai valsts zinātniskajās institūcijās.¹

Kopējais 2.prioritātei plānotais publiskais finansējums bija 208 522 670 EUR (146 549 732 LVL), no tiem 156 392 000 EUR ir Eiropas Reģionālās attīstības fonda finansējums un 52 130 670 EUR Latvijas publiskais finansējums. Saskaņā Plānotais publiskais finansējums uz 2006.gada 1.janvāri ir 146 550 567 LVL.²

2.1.pasākums „Atbalsts inovāciju attīstībai”. Pasākuma ietvaros plānotas 2 aktivitātes un abas no tām ir Ekonomikas ministrijas Grantu shēmas.

2.1.1. aktivitāte GS „Tehniski ekonomisko pamatojumu izstrāde”. Saskaņā ar Vienoto programmdokumentu 2.prioritātes 2.1.pasākuma „Atbalsts inovāciju attīstības veicināšanai” ietvaros ir plānota aktivitāte 2.1.1. LIAA administrētā grantu shēma „Atbalsts tehniskā un ekonomiskā pamatojuma izstrādāšanai”. Sākotnēji aktivitātei bija plānots publiskais finansējums 8,4 miljonu LVL apjomā, taču uz 2006.gada 1.janvāri aktivitāte pievienota otrai 2.1.pasākuma aktivitātei 2.1.2. grantu shēmai „Atbalsts paraugu un izmēģinājuma modeļu izstrādāšanai”.

2.1.2.aktivitāte. GS „Atbalsts paraugu un pilotmodeļu izstrādāšanai”.

2.prioritātes 2.1.pasākuma „Atbalsts inovāciju attīstības veicināšanai” ietvaros īstenotā aktivitāte 2.1.2. „Atbalsts paraugu un izmēģinājuma modeļu izstrādāšanai” ir LIAA administrētā grantu shēma. Sākotnējais aktivitātei plānotā publiskā finansējuma apjoms bija 10,6 miljoni LVL, bet uz 2006.gada 1.janvāri aktivitāte apvienota ar otru 2.1.pasākuma aktivitāti un tās plānotais publiskais finansējums ir 12,7 miljoni LVL. Uz 2006.gada 1.janvāri šīs aktivitātes ietvaros ir iesniegti 29 projektu pieteikumi un 15 no tiem ir atbalstīti. Autore uzskata, ka atbalstīto projektu īpatsvars ir salīdzinoši zems. No Vidzemes reģiona iesniegti 2 pieteikumi, taču tie nav guvuši atbalstu.

Autore uzskata, ka lielāks uzsvars būtu jāliek uz īstenošanas uzraudzību, nevis uz stingriem kritērijiem atbalsta piešķiršanā. Uzņēmējiem problēmas sagādā arī pieprasītā iepirkuma metodika, kas ievērojami apgrūtina gan pieteikuma sagatavošanu, gan arī projekta īstenošanu.

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums "Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums" 2006. gada maijs, 60. lpp.

² Turpat 60.lpp

2.2.pasākuma GS „Uzņēmējdarbības veicinošas infrastruktūras attīstība”ietvaros plānotas 4 aktivitātes (apakšaktivitātes), no tām 3 ir Ekonomikas ministrijas Grantu shēmas un 1 Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas Grantu shēma.

2.2.1.1. aktivitāte GS „Investīcijas privātajā infrastruktūrā ražošanas procesu un produkcijas modernizēšanai” ir viena no vispieprasītākajām LIAA administrētajām grantu shēmām, ko ļoti spilgti apstiprināja 2006.gada martā uzsāktās projektu pieteikumu iesniegšanas jaunās kārtas process.

Sākotnēji aktivitātei bija plānots publiskais finansējums 37,7 miljonu LVL apjomā, taču, ņemot vērā lielo pieprasījumu šajā aktivitātē un mazāku pieprasījumu citās 2.prioritātes aktivitātēs, finansējuma apjoms ir palielināts un uz 2006.gada 1.janvāri aktivitātei plānotais publiskā finansējuma apjoms bija 65,3 miljoni LVL. Maksimālais atbalsta apjoms šajā aktivitātē ir 1 miljons LVL un 8 no apstiprinātajiem projektiem tāds arī ir piešķirts. Ņemot vērā to, ka šajā aktivitātē paredzēts lielākais pieejamais finansējums, aktīva ir biznesa konsultantu darbība projektu pieteikumu sagatavošanā. Biznesa konsultantiem šī ir vispievilcīgākā aktivitāte, jo konsultāciju pakalpojumu maksa par projekta pieteikuma sagatavošanu ir 5-12 % no saņemtā atbalsta apjoma.

Uz 2006.gada 1.janvāri aktivitātes ietvaros bija iesniegti 82 projekti un 73 no tiem ir atbalstīti. Atbalstīto projektu īpatsvars vērtējams kā salīdzinoši augsts, galvenie nedaudzo noraidījumu iemesli bija administratīvo kritēriju neatbilstība.

Lielākais iesniegto projektu skaits ir no Rīgas reģionā (35), bet no Vidzemes reģiona iesniegti 12 un apstiprināti 10 projekti. Aktivitātes sadalījums liecina, ka piesaistītā finansējuma apjoms cieši saistīts ar teritorijas ekonomiskās attīstības līmeni un uzņēmumu skaitu reģionos. Lielākā daļa projektu tiek īstenoti pilsētās.

Kopējā aktivitātes ietvaros īstenoto projektu summa ir 84,4 miljoni LVL, no tiem 36 miljoni LVL ir publiskais finansējums, bet 48,4 miljoni ir privātais finansējums. Publiskā finansējuma sadalījums starp plānošanas reģioniem līdzīgs kā projektu sadalījums – Vidzemes reģionam 4 437 220 LVL jeb 12 %. Rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem Vidzemes reģionā 18 080 LVL, kas ir otrais lielākais rādītājs aiz Kurzemes reģiona, bet ir virs vidējā rādītāja valstī. Publiskais finansējums uz 1 komercsabiedrību Vidzemes reģionā 1567 LVL, kas ir trešais reģionālais rādītājs, taču ir divas reizes vairāk kā vidēji Latvijā. Tas skaidrojams ar to, ka Latgales reģionā uz vienu komercsabiedrību ir 388 LVL un Rīgas reģionā 451 LVL. Taču privātais finansējums uz 1000 LVL publiskā finansējuma Vidzemes reģionā gan ir bijis zem vidējā rādītāja – 1134 LVL.¹

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums "Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums" 2006. gada maijs, 63 lpp.

Uz atbalstu 2.2.1.1. aktivitātes ietvaros varēja pretendēt komercsabiedrības, kurās vismaz 75 % ir privātais kapitāls. Vadlīnijas paredzēja, ka lieliem uzņēmumiem saņēmjā līdzfinansējums ir 50 %, maziem un vidējiem uzņēmumiem – 35 %.

Autore kā divus lielākos realizētos (par kuriem jau nauda izmaksāta) projektus šajā aktivitātē izceļ SIA V.L.T. projektu „Olu transportēšanas kastīšu un transportēšanas paliktņu ražotnes modernizācija un paplašināšana”, kur ERAF finansējums aktivitātes ietvaros ir 733 071,94 LVL un līdzfinansējums 257 183,68 LVL. Jaunā uzstādītā tehnoloģiskā iekārta otrreizējo izejvielu pārstrādes apjomu ļaus palielināt līdz 7,5 tūkst. tonnām gadā, kas ir uz pusi vairāk kā iepriekš. Līgums ar LIAA ir noslēgts arī SIA V.L.T. PLUS izlietotā papīra iepakojuma pārstrādes un putnu olu, industriālā, sadzīves iepakojuma ražošanas līnijas izveidei. Abi šie uzņēmumi savstarpēji saistīti un atzīstami par lielākajiem līdzekļu apguvējiem šajā programmā Vidzemes reģionā.

Otrs lielais projekts, kas saņēmis finansējumu ir SIA "Lodes Ķieģelis" ražotnes modernizācijai atbilstoši darba drošības prasībām. Projekta finansējums aktivitātes ietvaros no ERAF ir 266 907,79 LVL, bet līdzfinansējums 38 129,69 LVL.

Ir noslēgti līgumi ar vairākiem uzņēmumiem par aptuveni 600 000 LVL, taču nauda vēl nav izmaksāta un autore šos konkrētāk nepieminēs, jo nereti nauda par projektu netiek izmaksāta pārkāpumu vai termiņu nokavējuma dēļ.

Autore ir dzirdējusi viedokli, ka tās investīcijas, kas veiktas Rīgas reģionā un jo īpaši Rīgā, ir privāto investīciju aizvietotājas un būtu tikušas veiktas arī bez šīs aktivitātes, tāpēc 2006. gadā tika veikti grozījumi vadlīnijās – atbalsta intensitātes diferenciācija. To paredz MK 2006.gada 24.janvārī apstiprinātie noteikumi „Noteikumi par komercdarbības atbalsta sniegšanas nosacījumiem valsts atbalsta programmai „Atbalsts komercdarbības infrastruktūras modernizācijai,„. Tiek paredzēts punkts atbalsta intensitātes diferencēšanai pēc teritorijas, kas līdz tam 2.prioritātē netika izmantota. Kas attiecas uz autores darba sfēru, kas saistīta ar nekustamajiem īpašumiem, šeit iepriekš minētie noteikumi ir visstingrākie – attīstījumiem atbalsta intensitāte noteikta 35 % un to nevar saņemt Rīgas rajonā.

Autore šeit kā negatīvu faktoru min to, ka ar šiem noteikumiem tiek pasliktināti nosacījumi atsevišķām grupām, nevis veicināta grupu iekļaušanās un tiekšanās uz mērķi, kurš tiktu atbalstīts. Pozitīvi, ka šie noteikumi paredz lielāku atbalstu mazāk attīstītām teritorijām.

2.2.1.2. apakšaktivitāte Valsts reģionālās attīstības aģentūras administrētā grantu shēma „Atbalsts ieguldījumiem uzņēmumu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās” ir turpinājums 1997.gadā uzsāktajai Īpaši atbalstāmo reģionu attīstības programmai, ko var uzskatīt par vienu no pirmajiem Latvijā pielietotajiem mērķtiecīgajiem reģionālās attīstības instrumentiem. Šo programmu administrē Valsts reģionālās attīstības aģentūra.

Līdzīgi kā Īpaši atbalstāmo reģionu programma, īstenota laikā no 1998. līdz 2004.gadam, arī 2.2.1.2. grantu shēma ir vērsta uz uzņēmējdarbības sekmēšanu īpaši atbalstāmās teritorijās. Šis fakts arī liecina, par VPD lielo nozīmi reģionālās attīstības ietekmē. Pie tam VPD vidējais finansējums gadā ir ievērojami lielāks nekā tas bija iepriekš no Reģionālā fonda.

Īpaši atbalstāmās teritorijas (ĪAT) statuss tiek piešķirts pašvaldībām. Iedzīvotāju skaits īpaši atbalstāmajās teritorijās Latvijā kopā nedrīkst pārsniegt 25 %. Īpaši atbalstāmo teritoriju iedzīvotāju skaita sadalījums starp reģioniem, ir balstīts uz katrā reģionā ietilpstošo pašvaldību attīstības indeksiem (pilsētu un pagastu grupās). Pastāv sakarība, ka reģionā ar augstāko reģiona indeksu ir mazākais īpaši atbalstāmo teritoriju iedzīvotāju skaits un attiecīgi reģionā ar zemāko reģiona attīstības indeksu ir lielākais iedzīvotāju skaits īpaši atbalstāmajās teritorijās. Kopumā 2004.gadā īpaši atbalstāmās teritorijas statuss tika piešķirts 337 pašvaldībām (šobrīd šis skaits ir nedaudz mazāks, jo notikusi vairāku pašvaldību apvienošanās). Uz 2005.gada sākumu Latvijā kopumā īpaši atbalstāmajās teritorijās dzīvo 571,2 tūkstoši iedzīvotāju jeb 24,8 % valsts iedzīvotāju, no tiem vairāk kā trešā daļa dzīvo Latgales reģionā. Vidzemes reģionā ĪAT dzīvo 154 743 iedzīvotāji 2005. gada sākumā un tas ir 27,1 % no visiem iedzīvotājiem.¹

Uz 2.2.1.2. grantu shēmas līdzekļiem var pretendēt tikai komercsabiedrības, kas reģistrētas un savu darbību veic īpaši atbalstāmajās teritorijās. Sākotnējais plānotais publiskais finansējums grantu shēmai bija 3 miljoni LVL. Plāna īstenošanas gaitā finansējums ir palielināts, iekļaujot iepriekš 2.4.4. aktivitātē paredzētos līdzekļus, kas arī bija vērsti tikai uz īpaši atbalstāmajām teritorijām. Uz 2006.gada 1.janvāri plānotais publiskā finansējuma apjoms apakšaktivitātei ir 6,9 miljoni LVL. Taču kopējais pieejamais publiskais finansējums šai aktivitātei visā plānošanas periodā būs 10,3 miljoni LVL.

Uz 2007. gada 28. jūniju kopējā parakstīto līgumu summa (ES struktūrfondu un nacionālais finansējums) ir 8 980 249,98 LVL.

Uz 2007.gada 1.februāri 2.2.1.2.aktivitātes ietvaros tika noslēgti 173 līgumi finansējuma piešķiršanai. Visaktīvākais projektu sagatavošanā ir bijis Vidzemes reģions, līdz ar to arī lielākais parakstīto līgumu skaits arī ir Vidzemes reģionā - 74, bet mazākais projektu skaits ir Rīgas reģionā - 1.

Starp rajoniem aktivitātes ziņā sevišķi izceļas Madonas rajons – 14 pieteikumi, bet jāatzīmē, ka ne visi apmierinošas kvalitātes, jo no tiem apstiprināti tikai 8, tomēr tas ir lielākais skaits starp rajoniem.

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums "Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums" 2006. gada maijs, 65 lpp.

Līdzīgi kā ar projektu skaitu, arī kopējais lielākais publiskais finansējums aktivitātē ir Vidzemes reģionā - 39 %. Rēķinot publiskā finansējuma apjomu uz 1000 iedzīvotājiem, Vidzemes reģionā tas ir ievērojami lielāks par pārējiem - 3909 LVL uz 1000 iedzīvotājiem. Līdz ar to var secināt, ka augstākā aktivitātes funkcionālā efektivitāte ir Vidzemes reģionā.

Projektu ietvaros paredzēts, ka tiks radītas 246 jaunas darba vietas un saglabātas 1142 darba vietas. Arī pēc šiem rezultātu rādītājiem Vidzemes reģions apsteidz pārējos.

Lielākā daļa apstiprināto projektu - 29 % un piešķirtais finansējums (24 %) ir saistīts ar apstrādes rūpniecību, tam seko restorānu un viesnīcu uzņēmējdarbību (19 % skaita un 20 % finansējuma).

Maksimālais pieļautais publiskā finansējuma apjoms, kas noteikts vadlīnijās ir 80 000 LVL, taču projekti pēc to finanšu apjomiem ir atšķirīgi. Tā, piemēram, mazākā līguma summa ir Valkas raj. A/s Seda 4568,22 LVL. Vidzemes reģionā ir 4 uzņēmumi, kas saņēmuši maksimālo atbalstu un vēl 3, kam līdz tam pietrūkst vien pāris latu.

Autore dod informāciju par diviem interesantākajiem projektiem, kur abiem uzņēmumiem piešķirts maksimālais līdzekļu apjoms – 80 000 LVL. Viens no tiem ir SIA Pilskalna HES Gulbenes rajonā realizējamais Rankas HES elektroenerģijas izstrādes palielināšana un otrs SIA ABF+ Valkas rajonā triecienizturīgās burbuļplēves ražotnes izveidošana. Pārējie projekti paredz tūrisma un ražošanas attīstīšanu.

2.2.2. aktivitāte GS „Atbalsts privātās infrastruktūras investīcijām koplietošanas iekārtās”. Ņemot vērā šīs programmas saturu un to, ka attiecīgās investīcijas atmaksājas gadījumos, ja iekārtu izmantošanu var piedāvāt kā pakalpojumu, šādu projektu īstenošana iespējama tajos reģionos, kur pastāv tirgus – pieprasījums pēc attiecīgajiem pakalpojumiem.

Pavisam līdz 2006.gada 1.janvārim šajā aktivitātē ir iesniegti 7 projektu pieteikumi un 5 no tiem guvuši atbalstu. No Vidzemes reģiona nav bijis neviens pieteikums.

2.2.3.aktivitātei GS „Atbalsts privātās infrastruktūras investīcijām sabiedriskās lietošanas tīklu (ceļi, elektrība, ūdens u.tml.) pieejamības nodrošināšanai” sākotnējais plānotais publiskais finansējums grantu shēmai bija 17,1 miljons LVL.

Saskaņā ar LIAA sniegto informāciju līdz 2007.gada 17.septembrim 2.2.3.aktivitātē jau nauda izmaksāta 15 projektiem, kopumā 1 288 861 LVL (neskaitot līdzfinansējumu 790 109 LVL), un viens no tiem ir no Vidzemes reģiona. Visiem izmaksātajiem līdzekļiem raksturīgs salīdzinoši liels līdzfinansējums – 35 līdz 86 %. SIA Amberway realizētais projekts Cēsu rajonā no ERAF tiek līdzfinansēts 74 167, 95 LVL apmērā un līdzfinansējums ir

63 572,52 LVL. Projekta ietvaros izveidots ceļa pievads un izbūvēts pieslēgums servisa kompleksa izveidošanai.¹

Ir noslēgti līgumi vēl par 5 miljoniem latu par 27 projektiem. No tiem 2 projekti Vidzemes reģionā. Lielākais paredz Vecgulbenes pils kompleksa pievedceļu un parka rekonstrukciju – 500 000 LVL, otrs pieslēgumu izbūvi SIA „Valmieras alus” alus ražotnei – 213 074 LVL.²

Autore uzskata, ka šī ir aktivitāte, kurā lietderīgi būtu ietvert reģionālo kritēriju stimulējot atbalstu mazāk attīstītās teritorijās. Lietderīgi būtu pie pieteicējiem iekļaut arī pašvaldības.

Apkopojot informāciju par 2.2. pasākumu, autore secina, ka lielu aktivitāti ES struktūrfondu līdzekļu apgūvē izrāda SIA Valmieras alus, šis uzņēmums ar LIAA ir noslēdzis vairākus līgumus par finansējumu. Taču uzņēmums nav piesaistījis vislielāko līdzekļu apjomu.

Finansējuma apgūvē lielāko iniciatīvu izrāda Madonas un Valmieras rajoni, tāpēc autore secina, ka pārējos Vidzemes reģiona rajonos trūkst informācijas par aktualitātēm programmās, nav nepieciešamo zināšanu un prasmju struktūrfondu līdzekļu apgūvei. Kā arī nav tik attīstīta uzņēmējdarbība.

2.3.pasākuma „Atbalsts mazās un vidējās uzņēmējdarbības veicināšanai” ietvaros plānotas 2 aktivitātes un abas no tām ir Ekonomikas ministrijas Grantu shēmas.

2.3.1.aktivitāte GS „Atbalsts uzņēmumu līdzdalībai starptautiskos gadatirgos un pasākumos”

Uz 2007. gada 17. septembri izmaksāti 779 978,49 LVL 125 projektiem. Līdzfinansējums sastāda 930 440,43 LVL.³

Noslēgti vēl 111 līgumi par 1 512 650 LVL. No tiem tikai 5 Vidzemes reģionā par kopējo summu 48 917 LVL, kas ir tikai 3,23 % no kopējā finansējuma. Šajā aktivitātē lielāko daļu finansējuma apguvis Rīgas reģions, kas skaidrojams ar lielāko uzņēmumu skaitu.

Lielākā summa, kas izmaksāta, ir 12 127,50 LVL SIA Gulbenes baltā pils, kas nodarbojas ar Baltās pils apsaimniekošanu, izstādei „ITB Berlin 2007”. Projekta līdzfinansējums 5198 LVL.

Autore šajā aktivitātē kā īpaši aktīvu uzņēmumu uzskata SIA VARIS Toys, kas līdzekļus saņēmusi diviem projektiem: dalībai starptautiskajā rotaļlietu izstādē Spielwariemese 2007 un ekoloģisko produktu izstādē BioFach 2007 Nirnbergā (7902 LVL+

¹ http://www.liaa.gov.lv/uploaded_files/maksajumi_17.09.xls (resurss apskatīts 2007. gada 20. novembrī)

² http://www.liaa.gov.lv/uploaded_files/Noslegtie_ligumi_28_06_2007.xls (resurss apskatīts 2007. gada 20. novembrī)

³ http://www.liaa.gov.lv/uploaded_files/maksajumi_17.09.xls (resurss apskatīts 2007. gada 20. novembrī)

līdzfinansējums 3387 LVL); kā arī starptautiskajai rotaļlietu izstādei SUISSE TOY (1178 LVL+ līdzfinansējums 505 LVL).

Pēc autores viedokļa, šajā pasākumā tiek atbalstīti salīdzinoši nelieli projekti, līdz ar to varētu būt vienkāršotāks projektu pieteikumu sagatavošanas un vērtēšanas modelis. Varētu arī iesaistīt nozaru asociācijas vērtēšanā. Šī ir aktivitāte, kur jūtams, ka papildus informācija un veicināšanas aktivitātes (tai skaitā projektu pieteikumu iesniegšanas iespējas) būtu nepieciešamas ārpus Rīgas.

2.3.2.aktivitāte GS „Finansiālais atbalsts MVU ārējo konsultāciju pakalpojumu izmantošanai un pieredzes apmaiņai”.

Uz 2006.gada 1.janvāri plānotais publiskā finansējuma apjoms 2.3.2. aktivitātē ir 2,8 miljoni LVL un uz 2007. gada 28. jūniju noslēgti līgumi par 2 807 735 LVL, bet uz 17. septembri jau izmaksāti gandrīz 2,6 miljoni LVL, no tiem publiskais finansējums ir 760 tūkstoši latu jeb 30 % no kopējās projektu summas. Kopumā noslēgti 301 projektu līgumi.¹ Līdz ar to autore secina, ka šī aktivitāte apgūta savlaicīgi un pilnā apmērā.

Autore uzskata, ka projektu vērtēšanas vadlīnijās ietvertie ar reģionālo attīstību saistītie kritēriji līdzīgi kā citās LIAA grantu shēmās ir formāli. Nekāda reģionālā diferencācija nepastāv, līdz ar to likumsakarīgs ir projektu skaita un finansējuma sadalījums starp reģioniem, kas lielākais finansējums ir Rīgas reģionā, bet mazākais – Latgales reģionā.

Apkopojot rādītājus par 2.3.pasākumu, autore secina, ka šim pasākumam par iznākuma rādītāju ir izvēlēts universālais rādītājs - atbalstīto uzņēmumu skaits.

VPD šī rādītāja sasniedzamais mērķis ir noteikts 2 000 uzņēmumu līmenī. Savukārt ņemot vērā sagaidāmo vidējo projekta izmēru, šī rādītāja vērtība tika noteikta 870 uzņēmumi.

Autore secina, ka rādītāju izvēlētais vērtības ir izrādījušās pārāk optimistiskas un situācijā, kad programmas jau slēgtas, kad pēdējie līgumi noslēgti līdz 2007. gada 28. jūnijam, redzams, ka rādītāji netiks sasniegti. Uzņēmumu interese nav bijusi tik liela, lai sasniegtu sākotnēji nospraustos rādītājus un noslēgto līgumu skaits liecina, ka rādītāji tikai nedaudz pārsniedz pusi no izvēlēta mērķa.

Tā kā pasākuma aktivitātes vērstas uz konkrētu pakalpojumu saņemšanas atbalstu, nevis uz atbalsta sistēmas radīšanu vai pilnveidošanu, tās vērtējamas kā aktivitātes, kam nav izteikta ilgtermiņa attīstības sekmēšana.

2.4.pasākum „Pieeja finansējumam maziem un vidējiem uzņēmumiem” ietvaros plānotas 4 aktivitātes:

2.4.1. nacionālā programma „Aizdevumi (t.sk.mikrokredīti)”;

¹ http://www.liaa.gov.lv/uploaded_files/Noslegtie_ligumi_28_06_2007.xls (resurss apskatīts 2007. gada 21. novembrī)

2.4.2. nacionālā programma „Aizdevumu garantiju sistēmas attīstība”;

2.4.3. nacionālā programma „Riska kapitāla finansējums”;

2.4.4. grantu shēma „Procentu likmju subsīdijas īpaši atbalstāmajās teritorijās”.¹

No šīm aktivitātēm aktivitātes 2.4.1. „Aizdevumi (t.sk.mikrokredīti) un 2.4.3.„Riska kapitāla finansējums” un 2.4.4. „Procentu likmju subsīdijas īpaši atbalstāmajās teritorijās” tiek vērtētas kā teritoriālas ietekmes aktivitātes, bet 2.4.2. „Aizdevumu garantiju sistēmas attīstība” kā nacionāla mēroga aktivitāte.

2.4.4. pasākuma finansējums trūkstošā pieprasījuma dēļ tika pārcelts uz otru ĪAT domāto aktivitāti – 2.2.1.2., par kuru uzņēmējiem bija liela interese, ko apliecināja arī ažiotaža ar 2.kārtas pieteikumiem 2006.gada martā.

2.4.1.programmas „Aizdevumi (t.sk.mikrokredīti)” mērķis ir palielināt VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka” pašu kapitālu. Hipotēku banka Programmas ietvaros nodrošinās iespēju komercdarbības uzsācējiem saņemt aizdevumus, t.sk. mikrokredītus komercdarbības uzsākšanas nodrošināšanai. Programmas realizācija ir paredzēta visā Latvijas teritorijā, dalījums pa reģioniem nav paredzēts. Programmas īstenošanai piesaistītie resursi sastāda 20,99 miljonus latu laika posmam no 2005.gada līdz 2006.gadam.

Aizdevumu t.sk. mikrokredītu nacionālā programma ir ilgtermiņa programma, kuras īstenošanā tiks izmantoti sekojoši finanšu avoti:

- ERAF struktūrfonda finansējums 37%;
- Valsts finansējums 14%;
- VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka” finansējums 49%.²

Programmas ietvaros tiks īstenots viens projekts „Komerccarbības uzsācēju kredīšanas sistēmas attīstība.” Projekta ieviešanas funkcijas veiks valsts akciju sabiedrība „Latvijas Hipotēku un zemes banka”, kas saņemot finansējumu un piesaistot pašu resursus, kopā 20,99 miljonu latu apmērā, sniegs aizdevumus, t.sk. mikrokredītus, komercdarbības uzsācējiem. Projektu paredzēts ieviest pakāpeniski līdz 2008. gada 31. augustam. No paredzētajiem līdzekļiem 7,7 miljoni latu ir ES struktūrfondu finansētā daļa, 2,6 miljoni valsts nacionālais līdzfinansējums.

2.4.3. aktivitātes „Riska kapitāla finansējums” kopējais plānotais finansējums sastāda 10,6 miljonus latu, sasākti apgūt 2005. gadā, no tā ERAF finansējums 7,7 miljoni un valsts

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums ”Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums” 2006. gada maijs, 71. lpp.

² http://www.em.gov.lv/em/images/modules/items/item_file_11767_aizdevumu_np_apst._150905.doc (resurss apskatīts 2007. gada 21. novembrī)

budžeta līdzfinansējums 2,9 miljoni latu. Projektu paredzēts īstenot pakāpeniski līdz 2008. gada 31. augustam.¹

Šī aktivitāte nozīmīga, lai veicinātu finansējuma pieejamību mazajām un vidējām komercsabiedrībām. Latvijā no visām Baltijas valstīm ir zemākais skaits riska kapitāla atbalstīto investīciju projektu, tāpēc nepieciešams sekmēt jaunu riska kapitāla tirgus dalībnieku veidošanu. Šīs aktivitātes mērķis ir nodrošināt efektīvu publiskā sektora līdzfinansētu instrumentu izveidi un funkcionēšanu, kas veicinātu riska kapitāla pieejamību un sekmētu komercdarbību Latvijā. Programmas ieviešanas rezultātā nodrošinātais riska kapitāla finansējums būs pieejams visā Latvijas teritorijā.

Autore uzskata, ka 2.4.1., 2.4.2. un 2.4.3. nacionālās programmas vērtējamās kā aktivitātes, kas izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību, jo to ietvaros tiek izveidota MVK finanšu atbalsta sistēma, kas dos ieguvumu ilgtermiņā.

2.5. pasākuma „Atbalsts valsts pētījumiem” ietvaros plānotas 2 Izglītības un zinātnes ministrijas aktivitātes, no tām 1 Nacionālā programma un 1 Atklāto projektu konkurss.

2.5.1. aktivitātes APK „Atbalsts lietišķajiem pētījumiem valsts zinātniskajās institūcijās”.

Projekta pieteikumu sadalījums starp reģioniem ir likumsakarīgi atbilstošs valsts zinātnisko iestāžu izvietojumam Latvijā- lielākā daļa projektu pieteikumu ir no Rīgas reģiona, bet no Vidzemes reģiona nav apstiprināts neviens projekts.

2.5.2. aktivitātes NP „Moderna aprīkojuma un infrastruktūras nodrošināšana valsts pētniecības iestādēs” plānotais un apstiprinātais publiskais finansējums ir 11,221 miljons LVL. Taču šajā aktivitātē nav neviens projekta pieteikums no Vidzemes reģiona.

Apkopojot 2.5. pasākuma rezultātus, autore secina, ka šīs aktivitātes izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību. Šīs aktivitātes ir Latvijai nozīmīgas, jo veicinās produktiem pievienoto vērtību un sekmē jaunus ražošanas un tehnoloģiju procesus.

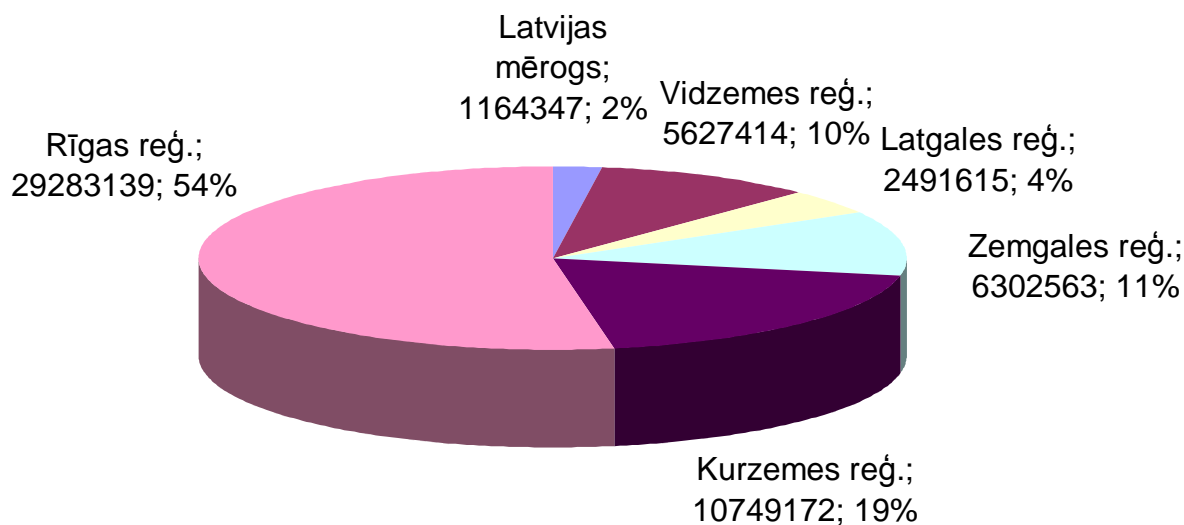
Apkopojot pieejamo informāciju, 2. prioritātes ietvaros uz 2006.gada 1.janvāri plānotais finansējums aktivitāšu īstenošanai ir 146 550 567 LVL, no tā aktivitātēm ar teritoriālu darbības rezultātu plānotais finansējums veido 136 265 826 LVL jeb 93,0 % no kopējā prioritātei.

Vienotā programmdokumenta 2.prioritātes finansējuma sadalījumā lielākais līdzekļu apguvējs ir Rīgas reģions, bet šāda situācija ir likumsakarīga, jo saistīta ar uzņēmumu skaitu un ekonomiskās attīstības līmeni teritorijās un arī to, ka vadlīnijās nepastāv ar reģionālo

¹http://www.em.gov.lv/em/images/modules/items/item_file_11770_riska_kapitala_nacionala_programma_apst.020605.doc (resurss apskatīts 2007. gada 21. novembrī)

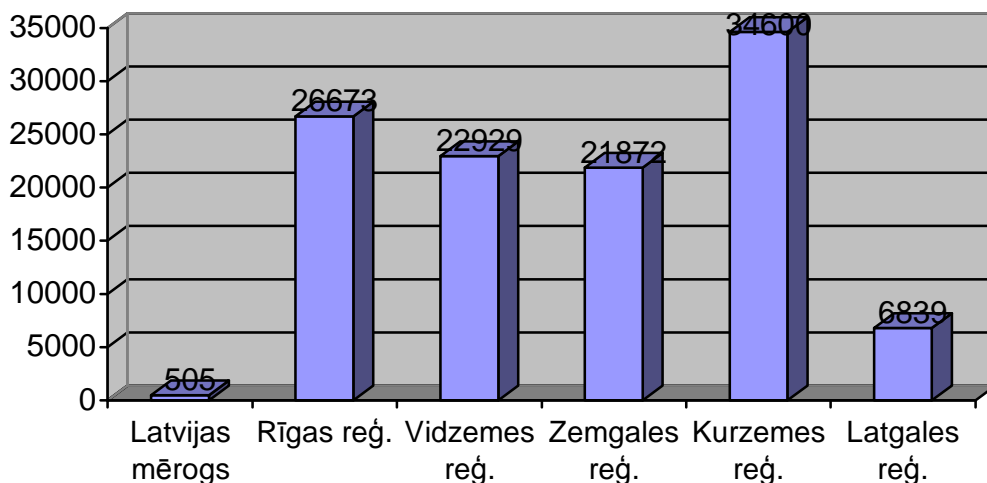
attīstību saistītu kritēriju, bet Īpaši atbalstāmo reģionu programmas finansējums šajā apjomā veido apmēram 4 %.¹

3.3. attēlā redzams 2. prioritātes finansējuma sadalījums pa reģioniem.

3.3. att. Apstiprināto 2. prioritātes– Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana-teritoriālo aktivitāšu finansējuma sadalījums latos un % Latvijā starp reģioniem uz 01.01.2006.²

Lai parādītu finansējuma sadalījumu uz 1000 iedzīvotājiem reģionā, izveidota 3.4.tabula.

3.4. att. Apstiprināto 2. prioritātes– Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana -teritoriālo aktivitāšu finansējuma sadalījums latos uz 1000 iedzīvotājiem Latvijā starp reģioniem uz 01.01.2006.¹

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums "Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums" 2006. gada maijs, 73. lpp.

² A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums "Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums" 2006. gada maijs, 73 lpp.

Kopumā finansējums uz 1000 iedzīvotājiem Vidzemes reģionā ir bijis vidēji liels, taču, ņemot vērā aktivitātes, uz kurām, reģionā nav iesniedzēji, autore uzskata, ka tas ir labs rādītājs. Ekonomiski vājākais Latgales reģions ir piesaistījis gan absolūti, gan relatīvi mazāko finansējumu, kas nākotnē varētu nozīmēt, ka šis reģions arī paliks atpalikušāks no pārējiem.

Vidzemes reģionā veiksmīgi izmantota programma Īpaši atbalstāmo teritoriju aktivitātei. Tai ir lielāka nozīme situācijas izlīdzināšanai reģionu iekšienē, bet ne tik liela, lai izlīdzinātu situāciju starp reģioniem.

Kopumā 2.prioritātes aktivitātes ir vērstas uz uzņēmēju atbalstīšanu, bet ne uz labvēlīgas uzņēmējdarbības vides attīstību, kas svarīga tieši teritorijās ārpus Rīgas. Autore uzskata, ka situāciju reģionos varētu uzlabot biznesa atbalstu centru izveide.

Aktivitāšu grupējums pēc tā vai tās izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību, vai arī tām nav izteikta ilgtspējīgas attīstības sekmēšana, liecina, ka 47 % 2.prioritātes finansējuma paredzēts aktivitātēm, kas izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību, bet 53 % - aktivitātēm, kam nav izteikta ilgtspējīgas attīstības sekmēšana.²

3.2.3. 3.prioritāte - Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana

3.prioritātes „Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana” ietvaros plānoti un tiek īstenoti trīs pasākumi:

3.1.pasākums „Nodarbinātības veicināšana”;

3.2.pasākums „Izglītības un tālākizglītības attīstība”;

3.3.pasākums „Sociālās atstumtības mazināšana”.

Kopējais prioritātei plānotais publiskais finansējums bija 174 891 542 EUR (122 913 776 LVL), no tiem 132 745 000 EUR (93 293 186 LVL) ir Eiropas Sociālā fonda finansējums un 42 146 542 EUR (29 620 590 LVL) ir Latvijas publiskais finansējums.

3.1.pasākuma „Nodarbinātības veicināšana” ietvaros plānotas 9 aktivitātes, no tām 4 Labklājības ministrijas Nacionālās programmas, 2 Atklāto projektu konkursi un 3 Grantu shēmas.

3.1.1.aktivitātei GS “Nodarbināto pārkvalifikācijas un kvalifikācijas paaugstināšanas veicināšana” uz 2006.gada 1.janvāri plānotais publiskais finansējums ir 10 miljoni LVL.

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums “Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums” 2006. gada maijs, 73 lpp.

² A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums “Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums” 2006. gada maijs, 74 lpp.

Uz 2006. gada janvāri grantu shēmas konkursā bija iesniegti 39 projektu pieteikumi, apstiprināti 23 projekti, kuru kopējais finansējums ir 284 tūkstoši LVL, kas veidoja tikai 2,8 % no plānotā finansējuma. Taču uz 2007. gada 28. jūniju jau noslēgti 180 projektu līgumi par kopējo summu 2,8 miljoni latu, kas veido 28 % no plānotā. Daļa plānotā finansējuma ar grozījumiem VPD pārcelti uz citām aktivitātēm.

Lielākā daļa projektu - 145 (80 %) ir no Rīgas reģiona, 6 no Vidzemes reģiona. Kas arī ir atbilstoši ekonomiski aktīvajiem uzņēmumiem – 64 % atrodas Rīgas reģionā.¹

Lielākais Vidzemes reģiona projekts realizēts SIA „Aktīvā atpūtas centrs Eži” darbinieku profesionālās kvalifikācijas paaugstināšanai, kopumā par 20 267 LVL, kur ESF finansējums ir 8058 LVL. Pārējie Vidzemes reģiona projekti ir ar uz pusi mazāku finansējumu un mazāki. Šeit no lielajiem reģiona uzņēmumiem pieteikusies bija vien a/s „Valmieras stikla šķiedra”. Visiem projektiem arī paredzēts liels līdzfinansējums, nereti pat lielāks par saņemto ESF atbalstu.

3.1.2.1. aktivitāte NP „Bezdarbnieku pārkvalifikācija un tālākizglītība” vērtējama kā nacionāla mēroga aktivitāte.

3.1.2.2. aktivitātei APK „Darba prakšu vietu nodrošināšana jauniešiem bezdarbniekiem” uz 2006.gada 1.janvāri plānotais publiskā finansējuma apjoms bija 6,987 miljoni LVL. Vienas konkursa kārtas rezultātā apstiprināti un tiek īstenoti 27 projekti un 2005.gada izsludinātajā konkursā saņemti jauni 122 projektu pieteikumi. Šajā aktivitātē svarīgs kritērijs noteikts, lai projekta īstenošana veicina reģiona attīstību.

Pirmajā konkursā tika iesniegti 95 projektu pieteikumi, no tiem 27 apstiprināti. Apstiprināto projektu īpatsvars 28 % vērtējams kā zems. Projektu pieteikumi neatbilda administratīvajiem un kvalitātes vērtēšanas kritērijiem. Visvairāk pieteikumu bija no Vidzemes reģiona 24, bet apstiprināti 8 par summu 583 896 LVL. Apstiprināto projektu kopējais publiskais finansējums ir 2,501 miljoni LVL, tas ir 25,8 % no aktuālā plāna. Vidzemes reģionā ir lielākais finansējums rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem.

No visiem reģiona projektiem autore izceļ divus, kas ir ar ievērojami lielāku finansējumu – ap 170 tūkst. LVL katram. Madonas rajonā „Darba prakses vietas jauniešiem bezdarbniekiem SIA VIDZEME 90” un Vidzemes attīstības aģentūras projekts „Jauniešu darba prakses Vidzemes reģiona attīstībai” Projekta mērķis ir paaugstināt jauniešu bezdarbnieku un jauniešu bezdarbnieku ar īpašām vajadzībām pašapziņu, profesionālo kompetenci, zināšanas un pilnveidot savas iemaņas, apgūstot darba tirgū pieprasītu specialitāti - projektu vadīšanu.

¹ http://www.lursoft.lv/stat/ur_stat_003.html (resurss apskatīts 2007. gada 12. septembrī)

3.1.2.3. aktivitāte NP „Bezdarbnieku un darba meklētāju konkurētspējas paaugstināšana” vērtējama kā nacionāla mēroga aktivitāte.

3.1.3. aktivitāte NP „Apmācības un konsultācijas komercdarbības un pašnodarbinātības uzsācējiem”. Sākotnēji Grantu shēmas apsaimniekotājs bija paredzēta LIAA, bet saskaņā ar izmaiņām –Nacionālā programma Latvijas Hipotēku un Zemes banka. Plānotais publiskais finansējums ir 6,419 miljoni LVL.

3.1.4. aktivitāte „Atbalsts kapacitātes stiprināšanai par darba tirgus un dzimumu līdztiesības politikas ieviešanu atbildīgajās institūcijās, informācijas izplatīšanai un izpratnes paaugstināšanai” ir nacionāla mēroga aktivitāte.

3.1.5.1. aktivitāte NP „Darba tirgus pētījumi” arī ir nacionāla mēroga aktivitāte.

3.1.5.2. aktivitātei APK „Atbalsts darba tirgus pētījumu veikšanai” uz 2006.gada 1.janvāri bija plānoti 978 tūkstoši LVL. Pirmajā konkursa izsludināšanas reizē iesniegti 15 projektu pieteikumi, 5 guva atbalstu. Vidzemes reģionā arī šajā aktivitātē nav projektu. 2006. gadā tika izsludināts jauns konkurss, kurā iesniegti 26 projektu pieteikumi.

3.1.5.3.aktivitātei GS „Pētījumu veikšana par sociāli atstumto grupu iespējām darba tirgū” uz 2006.gada 1.janvāri plānotais publiskais finansējums bija 699 tūkstoši LVL. Apstiprināti projekti, kuru kopējais publiskais finansējums veido 42,1 % no plānotā jeb 294 tūkstošus LVL. Pavisam tika iesniegti 22 projektu pieteikumi, no kuriem 13 ir nacionāla mēroga. Starp 16 apstiprinātajiem projektiem 9 ir nacionāla mēroga. 2 projekti ir iesniegti no Vidzemes reģiona par kopējo summu 25 988 LVL. Attiecīgi 63,5 % finansējuma ir Latvijas mēroga projektiem, Vidzemes reģionam zem 10 %.

Vidzemes reģionā lielākais projekts ir Vidzemes augstskolas realizētais „Kad atveras cietuma vārti: Valmieras cietuma bijušo ieslodzīto iekļaušana sabiedrībā un darba tirgū” Veikts pētījums un sniegtas rekomendācijas par bijušo cietumnieku iekļaušanos sabiedrībā pēc izkļūšanas brīvībā.

Apkopojot informāciju par 3.1.pasākuma teritoriālajām aktivitātēm, autore secina, ka Vidzemes reģionā ir lielākais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem - 1982 LVL. Svarīgu darbu te veikusi Nodarbinātības Valsts Aģentūras Vidzemes reģiona filiāles, jo izdevies piesaistīt arī salīdzinoši lielu finansējumu problēmu risināšanai.

Autore attiecībā uz šīm aktivitātēm uzsver, ka viena persona atbalstu var gūt vairākkārt. Kā arī aktivitātes 3.1.1., 3.1.2.1., 3.1.2.2., 3.1.2.3. un 3.1.3., nesekmē ilgtspējīgu attīstību, jo saistītas ar ieguldījumiem cilvēkresursos tieši. Un kā zināms, cilvēkresursi ir mobili un, sasniedzot augstāku profesionalitātes līmeni, var aizplūst uz vairāk attīstītām teritorijām.

3.2.pasākuma „Izglītības un tālākizglītības attīstība” ietvaros plānotas 14 aktivitātes: 7 Izglītības un zinātnes ministrijas Nacionālās programmas un 7 Atklātie projektu konkursi.

3.2.1.aktivitāte „Izglītības programmu uzlabošana sākotnējā profesionālajā izglītībā ekonomikai svarīgās nozarēs” Profesionālās izglītības attīstības aģentūras (tagad Valsts izglītības attīstības aģentūra) administrētajam Atklātajam projektu konkursam plānotais publiskais finansējums ir 6,65 miljoni LVL, līdz 2006.gada 1.janvārim ir apstiprināti un tiek īstenoti projekti par 3,430 miljoniem LVL jeb par 51,6% no plānotā. Minimālā projekta summa 6800 LVL un maksimālā – 136 000 LVL.

Projektus varēja iesniegt divās kārtās. Pirmais termiņš bija 2004. gada 29. decembris, kad iesniegts 71 projekta pieteikums un 51 parakstīti līgumi. Vidzemes reģionam 10 atbalstīti projekti. Lielākais finansējuma apjoms ir Rīgas un Vidzemes reģionos – 25 %. Vidzemes reģionā lielākais publiskais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem.

Otrais termiņš bija 2006. gada 14. februāris, kad iesniegti 61, bet apstiprināti 31 projekti. Vidzemes reģiona projektiem 384 224 LVL, 288 168 LVL no ESF.¹ Lielāko līdzekļu apjomu ar 2 projektiem piesaistījusi Rankas arodvidusskola divu mācību priekšmetu un prakšu programmu satura uzlabošanai un mācību metodisko materiālu izstrādei.

3.2.2. aktivitāte NP „Mācību kvalitātes uzlabošana dabaszinātņu, matemātikas un tehnoloģiju priekšmetos vidējā izglītībā” vērtējama kā nacionāla mēroga aktivitāte. Pirmajā kārtā pilotprojektā no Vidzemes reģiona iesaistījās 3 skolas. Aktivitātes finansējums no ESF ir 5,3 miljoni latu, valsts līdzfinansējums 1,77 miljoni latu.²

3.2.3.1. aktivitāte NP „Atbalsts doktorantūras programmu īstenošanai un pēcdoktorantūras pētījumiem”.

Latvijā 11 augstskolas 2005./2006.mācību gadā piedāvā akreditētas doktora programmas. Vidzemes Augstskola šādu iespēju nepiedāvā. Šī izglītības un zinātnes ministrijas nacionālā programma tiek vērtēta kā nacionāla mēroga aktivitāte.

3.2.3.2. aktivitātes APK „Studiju programmu īstenošana un studiju procesa kvalitātes uzlabošana dabaszinātņu un tehnoloģiju ietilpīgās nozarēs” pirmais projektu iesniegšanas termiņš bija 2004. gada 01. decembris, tika iesniegti 73, bet līgumi parakstīti ar 33 projektu iesniedzējiem, kur 26 projekti Rīgas augstskolu, 1 no Vidzemes Augstskolas ar 150 000 LVL ESF finansējumu un 50 000 līdzfinansējumu. Vidzemes reģiona projekts paredz Informācijas Tehnoloģiju profesionālā bakalaura programmas sagatavošanu nepilna laika studijām Vidzemes augstskolā. Studenti šajā studiju programmā uzņemti jau 2005. gadā.

¹ http://viaa.gov.lv/index.php?option=com_content&task=view&id=42&Itemid=86 (resurss apskatīts 2006. gada 22. novembrī)

² http://web2.izm.gov.lv/Dokumenti/Es_struktur/ESF/IZM_NP_322_030507.doc (resurss apskatīts 2007. gada 22. novembrī)

Otrais projektu iesniegšanas termiņš bija noteikts 2006. gada 26. janvāris, iesniegti 117 projekti. Šajā termiņā nebija projekti no Vidzemes reģionā, kas skaidrojums ar augstskolu atrašanās vietu, kas piedāvā studiju programmas dabaszinātņu un tehnoloģiju nozarēs.

3.2.4.1.aktivitātei NP „Mūžizglītības stratēģijas izstrāde un ieviešana” plānotais publiskais finansējums ir 665 tūkstoši LVL. Taču 7 projektu (1 Latvijas mēroga un pa vienam katram plānošanas reģionam) kopējā summa ir 717 tūkstoši latu, no tā 537 750 LVL ir ESF finansējums. Visiem reģionālajiem projektiem ir piešķirts vienāds finansējums (arī „Vidzemes reģionālās atbalsta sistēmas veidošana un kapacitātes stiprināšana mūžizglītības stratēģijas ieviešanai”) - 97 400 LVL.

3.2.4.2. aktivitātei APK „Tālākizglītības iespēju paplašināšana ekonomikai svarīgās nozarēs”. plānots 1,862 miljonu LVL publiskais finansējums. Projektu var iesniegt izglītības iestādes, izglītības atbalsta iestādes, valsts un pašvaldības iestādes, nevalstiskās organizācijas, sociālo partneru organizācijas un profesionālās asociācijas.

Līdz noteiktajam termiņam 2005. gada 15. septembrim iesniegti 111 projektu pieteikumi, noslēgti 38 līgumi. Izteikts līderis ir Rīgas reģions - 16 projekti, Vidzemes Augstskolai 3 projekti par kopējo summu 101 728 LVL, no tā 76 296 LVL ESF finansējums. Kopējā noslēgto līgumu summa 1,36 miljoni LVL, no tā ESF finansējums 1,02 miljoni LVL, līdz ar to autore secina, ka šai programmai salīdzinoši mazs līdzfinansējums – 20 %.

3.2.5.aktivitāte APK „Atbalsts akadēmiskā personāla un pedagogu tālākizglītībai” ir sadalīta 3 apakšaktivitātēs:

3.2.5.1. „Pedagogu tālākizglītības metodiskā tīkla un nodrošinājuma izveide”. Nacionāla mēroga projekts uzsākts 2006. gadā un turpināsies līdz 2008. gadam.

3.2.5.2. „Atbalsts akadēmiskā personāla un profesionālās izglītības pedagogu tehnoloģiskai praksei uzņēmumos, skolotāju un akadēmiskā personāla pedagoģisko, profesionālo, tehnoloģisko un informācijas tehnoloģiju kompetenču paaugstināšanai”. Šajā apakšprogrammā uz 2005.gada 1.novembri, kas bija pēdējais projektu iesniegšanas termiņš, iesniegti 174 projekti, taču līgumi noslēgti ar 98 projektu pieteicējiem. 10 projekti no Vidzemes reģiona izglītības iestādēm par kopējo summu 245 465 LVL, no tā ESF finansējums 184 099 LVL. Kopumā Vidzemes reģions piesaistījis 8,6 % no kopējā finansējuma.

Autore kā lielāko līdzekļu apguvēju vēlas izcelt Smiltenes ģimnāziju, kas iesniegusi 2 projektus par kopējo summu 99 984 LVL, kas ir 41 % no reģiona finansējuma.

3.2.5.3.aktivitāte „Latviešu valodas apguve” uzsākta 2006. gadā un plānots realizēt 2008. gada 3. ceturksnī.

3.2.6.1. aktivitātei NP „Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai” bija plānots 532 tūkstoši LVL, taču finansējums piešķirts lielāks - no ESF ir 617 250 LVL un valsts budžeta līdzfinansējums 205 750 LVL. Programma realizēta no 01.03.2005. līdz 31.05.2007. Šīs aktivitātes realizēšanā piesaistīti vairāki speciālisti un pārstāvji no reģioniem, arī no Vidzemes reģiona.

3.2.6.2. aktivitāte APK „Profesijas standartu un kvalifikācijas eksāmenu satura izstrāde” pēc satura ir nacionāla mēroga aktivitāte.

3.2.6.3. aktivitāte APK „Atbalsts mācību prakses īstenošanai profesionālās izglītības un augstākās izglītības studentiem”. Sākotnēji aktivitātei bija plānoti 8,715 miljoni LVL, bet tā kā pieprasījums bija ievērojami mazāks, rīkoti divi projektu konkursi un VPD īstenošanas gaitā plāns samazināts.

Pirmais projektu iesniegšanas termiņš bija 2005. gada 31. janvāris, kad plānotais publiskais finansējums bija 2,909 miljoni LVL.¹ Konkursa ietvaros tika iesniegti 128 projektu pieteikumi, ar 89 jeb 70 % parakstīti līgumi. 17 pieteikumi ir Latvijas mēroga. No Vidzemes reģiona bija mazākais pieteikumu skaits - 5, bet atbalstīts tikai 1 un līdz ar to arī gan absolūti, gan relatīvi mazākais finansējums. Atbalstīto projektu finansējums 719 tūkstoši LVL veidoja 24,7% no aktuālā plāna. Projekts „Valmieras Pārtikas ražotāju vidusskolas audzēkņu kvalifikācijas prakse Vidzemes novada uzņēmumos izglītības programmā “Pārtikas produktu ražošanas tehnoloģija un iekārtas” ” saņem no ESF 5966 LVL, kopējais projekta finansējums ir 7954 LVL un tā ir pavisam niecīga daļa no kopējā aktivitātes finansējuma.

Otrais konkurss noslēdzās 2005. gada 22. maijā. Tika pieteikti 125 projekti, atbalstīti 94, bet līgumi noslēgti ar 91 projektu pieteicēju. No tiem 5 Vidzemes reģionā par kopējo summu 97 357 LVL, kur ESF finansējums ir 73 017 LVL.² Gandrīz trešdaļa līdzekļu, divu projektu ietvaros, Ērgļu arodvidusskolas audzēkņu kvalifikācijas prakšu nodrošināšanai. Lielākais līdzekļu apguvējs arī ar diviem projektiem ir Cēsu 4. arodvidusskola, kur līdzekļi paredzēti viesnīcu servisa un koka ēku celtnieku kvalifikācijas prakšu nodrošināšanai.

3.2.7.1. aktivitāte NP „Atbalsts profesionālās orientācijas un karjeras izglītības ieviešanai izglītības sistēmā”. Nacionāla mēroga aktivitātei „Karjeras izglītības programmu nodrošinājums izglītības sistēmā” kopējais finansējums 1,13 miljoni LVL, no tā ESF līdzekļi 847,5 tūkstoši latu.

3.2.7.2. aktivitātei APK „Profesionālās orientācijas un konsultēšanas pasākumi izglītības iestādēs” pieejamais finansējums ir no 2-10 tūkstoši LVL projektam.

¹ http://viaa.gov.lv/images/stories/files/ESF/Noslegtie%20ligumi/3263_19.10.pdf (resurss apskatīts 2007. gada 22. novembrī)

² http://viaa.gov.lv/images/stories/files/ESF/Noslegtie%20ligumi/publiskosana_3.2.6.3_2k.pdf (resurss apskatīts 2007. gada 22. novembrī)

Pirmajā kārtā tika iesniegti 117 projektu pieteikumi, no tiem atbalstu guva 71. Lielākais pieteikumu skaits bija no Rīgas reģiona – 42, Vidzemes reģionā no 19 pieteikumiem atbalstīti 9 par kopējo summu 54 167 un no tā attiecīgi ESF līdzfinansējums 40 298 LVL.¹ Lielāko finansējumu saņēmusi Vidzemes augstskola, sagatavojot divus projektus „Semināru organizēšana studiju programmas izvēlei” un „Vidusskolēnu informēšana par studiju iespējām reģionos” kopumā par 13 877 LVL, no kuriem ESF līdzekļi 10 405 LVL.

Otrajā kārtā, kas noslēdzās 2005. gada 5. decembrī, iesniegti 134 projekti, atbalstīti 67, bet līgumi noslēgti ar 66. Vidzemes reģionam 10 projekti par kopējo summu 88186 LVL, no tā ESF finansējums 64271 LVL. Lielākais projekts par kopējo summu 10 000 LVL Smiltenes ģimnāzijai „Meklē un atrodi!” ar ESF finansējumu 7500 LVL. Kopumā Vidzemes reģiona projektiem tikai 15 % no aktivitātes finansējuma.

Kopumā 3.2.pasākuma ietvaros teritoriālajās aktivitātēs gandrīz puse publiskā finansējuma piesaistījis Rīgas reģions. Šī dominante skaidrojama ar lielāko valsts augstskolu skaitu. Vidzemes reģionam ir vidēji liels finansējuma apmērs.

Autore uzskata, ka arī šajā pasākuma projektu sadalījumā ievērojama loma ir projektu pieteicēju profesionalitātei un arī aktivitātei. Projektu piesaistes apjoms ir atkarīgs no tā vai pašvaldībās un izglītība iestādēs ir aktīvi projektu sagatavotāji. Pārskatot projektu sarakstus aktivitātēs, redzams, ka viena iestāde (ne tikai lielās augstskolas) iesniedz vairākus pieteikumus vienas vai vairāku aktivitāšu ietvaros. Līdz ar to var secināt, ka zināma nozīme ir pieredzei projektu piesaistē.

Šeit arī jāņem vērā, ka vairākās aktivitātēs iespējama salīdzinoši pavisam nelielu projektu piesaiste un tiem pieteikšanās procesu vajadzētu maksimāli vienkāršot, piemēram, mazākais Vidzemes projekts šajā aktivitātē bija „Profesionālās orientācijas un karjeras iespēju attīstības pasākumi Valmieras Viestura vidusskolā” ar kopējo finansējumu 4000 LVL. Taču visas 3.2.pasākuma aktivitātes vērtējamas kā aktivitātes, kas izteikti sekmē ilgtspējīgu attīstību.

Autore uzskata, ka ar šo prioritāti asāk iezīmes tas, ka viens no būtiskākajiem iemesliem, kas kavē efektīvu aktivitāšu ieviešanu visās prioritātēs, ir ilgstošs projektu izvērtēšanas un izmaiņu veikšanas process, kā rezultātā tiek kavēta projektu ieviešanas uzsākšana un to aktivitāšu ieviešana, kas ir izmaiņu subjekts. Projektu ieviešanas procedūras neatšķiras projektiem ar ievērojamu finansējumu no projektiem, kas ir dažu tūkstošu latu apjomā. Līdz ar to, daļa no jau apstiprinātajiem projektiem pat netiek realizēta.

¹ http://viaa.gov.lv/images/stories/files/ESF/Noslegtie%20ligumi/publiskosanai_3.2.7.2.pdf (resurss apskatīts 2007. gada 22. novembrī)

3.3.pasākuma „Sociālās atstumtības mazināšana” ietvaros plānotas 9 aktivitātes: 1 Labklājības ministrijas Nacionālā programma, 3 Atklātie projektu konkursi un 5 Grantu shēmas.

3.3.1.1. aktivitātei GS „Motivācijas programmas līdzdalībai apmācībās” uz 2006.gada 1.janvāri bija plānoti 1,715 miljoni LVL. Pirmajā izsludinātajā konkursā no 108 pieteikumiem apstiprināti 23 projekti jeb 21 % no pieteiktajiem. Šāds rādītājs vērtējams kā zems. No 23 apstiprinātajiem projektiem 6 ir Latvijas mēroga, 3 Vidzemes reģiona projekti par kopējo summu 83 308 LVL. Apstiprināti projekti par 780 tūkstošiem LVL. Attiecīgi finansējuma sadalījums ir šāds – 35,8 % - Latvijas mēroga projektiem, 10,7 % - Vidzemes reģionam.

Lielākais finansējums Vidzemes reģionā ir 35 702 LVL apmācību ciklam Madonas rajonā ilgstošajiem bezdarbniekiem "Pašapziņas veidošana un integrācija darba tirgū". Projekta īstenotājs ir Madonas Biznesa inovāciju un informācijas centrs.

Uz 2007. gada 1. augustu Vidzemes reģionā apstiprināti vēl 7 projekti par summu 258 845 LVL.

3.3.1.2.aktivitāte NP „Apmācību nodrošināšana sociālās atstumtības riska grupām, iekļaujot informācijas un komunikācijas tehnoloģiju atbalstu invalīdiem” ir apvienota ar NP 3.1.2.1. Abas vērtējamas kā nacionāla mēroga.

3.3.2.aktivitātei APK „Subsidētu darba vietu nodrošināšana” plānotais finansējums uz 2006.gada 1.janvāri bija 3,216 miljoni LVL. Konkursa rezultātā tika saņemti 166 projektu pieteikumi, atbalstīti 25 jeb 15 % no pieteiktajiem. 74 projektu pieteikumi nav izturējuši administratīvo pārbaudi, bet 92 projektu pieteikumi noraidīt kvalitatīvās vērtēšanas rezultātā.

Taču atbalstīto projektu publiskā finansējuma apjoms ir 3,195 miljoni LVL, kas ir 99,3% no plānotā. Vidzemes reģionam šajā aktivitātē mazākais atbalstīto projektu apjoms – četri projekti par kopējo summu 108 232 LVL jeb 3,4 %. Ievērojami lielāks par pārējiem projektiem ir Valkas pilsētas domes īstenotais – 74 830 LVL. Šī projekta darbības laikā pakāpeniski aprīkotas darba vietas ar paredzēto tehnisko nodrošinājumu, tiek sniegta informācija masu saziņas līdzekļos, izveidotas jaunas darbavietas.

3.3.3. aktivitātei „Uzņēmējdarbības un pašnodarbinātības attīstība, iekļaujot informācijas un komunikācijas tehnoloģiju atbalstu invalīdiem” plānotais publiskais finansējums ir 1,072 miljoni LVL.

Pirmajā izsludinātajā konkursā tika iesniegti 49 projektu pieteikumi, no kuriem 17 atbalstīti. No tiem 2 ir Latvijas mēroga projekti. Vidzemes reģionā 2 projekti. Atbalstīto projektu kopējais finansējums 495,5 tūkstoši LVL ir 46,2% no plānotā. Vidzemes reģionā projektu kopējā summa ir 84 012 LVL un lielākais projekts ir Vidzemes attīstības Aģentūras

„Atbalsts Vidzemē ģimenēm ar bērniem komercdarbības un pašnodarbinātības uzsākšanai” par summu 49 413 LVL un ESF atbalstu 39 530 LVL.

3.3.4.aktivitātes GS „Sociālā darba speciālistu apmācības” no 21 pieteiktā projekta atbalstīti 8 projekti. Vidzemes reģionā nav atbalstīts neviens projekts.

3.3.5.1.aktivitāte GS „Profesionālās rehabilitācijas programmu paplašināšana, iekļaujot informācijas un komunikācijas tehnoloģiju atbalstu invalīdiem”. Pirmajā konkursa kārtā tika iesniegti 13 projektu pieteikumu, atbalstīti 4. Vidzemes reģionam šajā aktivitātē nav piešķirts finansējums.

3.3.5.2.aktivitātei GS „Sociālās rehabilitācijas programmu paplašināšana, iekļaujot informācijas un komunikāciju tehnoloģiju atbalstu invalīdiem” uz 2006.gada 1.janvāri plānotais publiskais finansējums ir 3,173 miljoni LVL. Pirmajā konkursa kārtā tika iesniegti 52 projektu pieteikumi un 39 no tiem ir apstiprināti. To kopīgais publiskais finansējums ir 1,368 miljoni LVL jeb 43,1 % no aktuālā plāna. 6 ir Latvijas mēroga projekti un 2 Vidzemes reģionā.

3.3.6.aktivitātei APK „Pedagoģiskās korekcijas programmu attīstība un ieviešana” uz 2006.gada 1.janvāri plānotais finansējums sadalīts divām apakšaktivitātēm: atklātajam projektu konkursam un nacionālai programmai „Ieslodzīto pedagoģiskā korekcija”. Autore tās sīkāk neaplūko, jo Vidzemes reģionā nav apstiprināto projektu.

3.3.7.aktivitātei APK „Jauniešu ar speciālām vajadzībām integrēšana izglītības sistēmā” uz 2006.gada 1.janvāri plānotais publiskais finansējums ir 930 tūkstoši LVL, bet tas ir palielināts. Konkursā atbalstīti 15 projekti, 5 ir Latvijas mēroga un tiem paredzēti 36 % no visa finansējuma. Vidzemes reģionā netiek īstenots neviens projekts.

Kopumā 3.3.pasākumā, līdzīgi kā 3.2.pasākumā, Vidzemes reģiona piesaistīto projektu apjoms atkarīgs no sociālā sfērā strādājošo speciālistu aktivitātes, zināšanām un pieredzes, kā arī no nevalstiskā sektora aktivitātes. Aktivitātes 3.3.1.1., 3.3.1.2. un 3.3.2. vērtējamas kā aktivitātes, kam nav izteikta ilgtspējīgas attīstības sekmēšana, bet pārējās – kā aktivitātes, kas izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību.

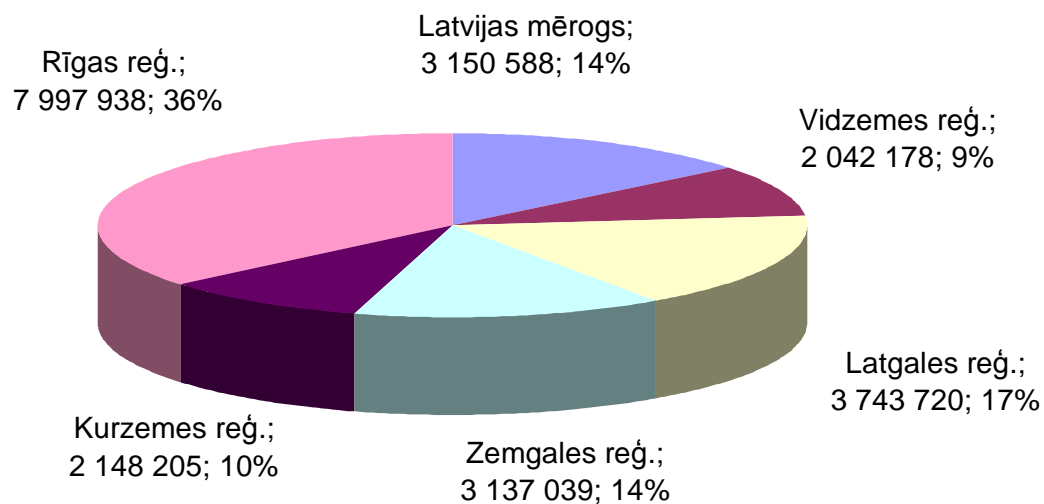
3.prioritātes aktivitāšu īstenošanai uz 2006.gada 1.janvāri plānotais finansējums bija 189194166 LVL, no tā aktivitātēm ar teritoriālu darbības rezultātu plānotais finansējums veido 70 027 341 LVL jeb 58,5 % no kopējā prioritātei.¹ Autore analizē informāciju par teritoriālajām aktivitātēm, kuru kopējais finansējums ir 22 219 669 LVL. Tas ir 31,7 % no plānotajā teritoriālo aktivitāšu finansējuma jeb 18,6 % no kopējā prioritātes plānotā

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums "Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums" 2006. gada maijs, 91. lpp.

finansējuma. Salīdzinājumā ar pārējām trīs prioritātēm šis ir zemākais analizētās informācijas īpatsvars.

Abos turpmākajos attēlos iekļauti dati par līdzekļu sadalījumu par laika periodu uz 2006. gada 01. janvāri, jo visās aktivitātēs vēl nav iespējams iegūt jaunāko informāciju, lai apkopotu datus uz jaunāku datumu. Programmas, kuras uzsāktas 2006. gadā attēlos nav iekļautas.

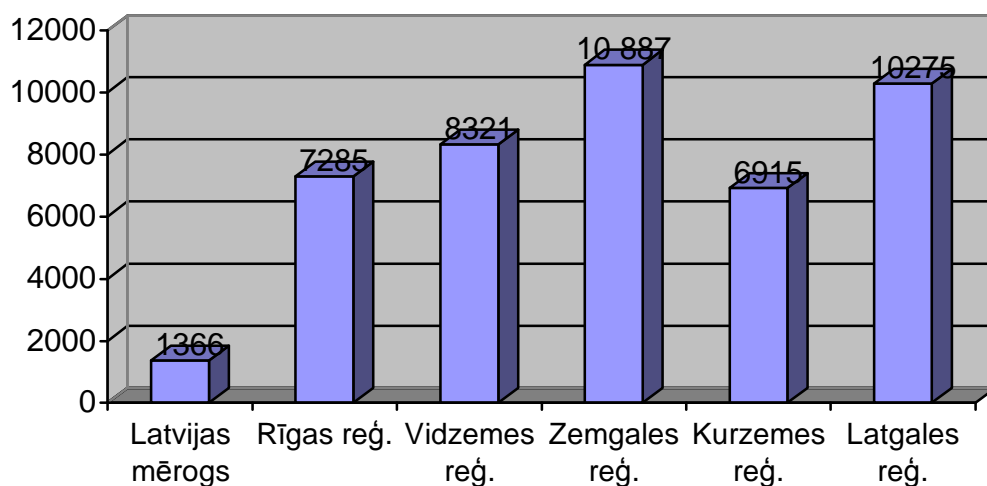
3.5. attēlā redzams 3. prioritātes finansējuma sadalījums pa reģioniem.

3.5. att. Apstiprināto 3. prioritātes– Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana - teritoriālo aktivitāšu finansējuma sadalījums latos un % Latvijā starp reģioniem uz 01.01.2006.¹

Lai parādītu finansējuma sadalījumu uz 1000 iedzīvotājiem reģionā, izveidota 3.6. tabulu.

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums "Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums" 2006. gada maijs, 92 lpp.

3.6. att. Apstiprināto 3. prioritātes– Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana - teritoriālo aktivitāšu finansējuma sadalījums latos uz 1000 iedzīvotājiem Latvijā starp reģioniem uz 01.01.2006.¹

3. prioritātes finansējums uz 1000 iedzīvotājiem parāda, ka Vidzemes reģionam ir vidēji liels finansējums, kas varētu būt skaidrojams ar to, ka 3.3. aktivitātes finansējuma piesaistītāji (sociālās un rehabilitācijas iestādes) labprātāk sadarbojas ar sadraudzības pilsētām (Malme, Guterslo, u.c.) un no šīm pilsētām un iedzīvotājiem arī saņem līdzekļus remontdarbiem, gan attīstībai, gan dažādiem projektiem.

Aktivitāšu grupējums pēc tā, vai tās izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību, liecina, ka 57 % 3.prioritātes finansējuma (uz 2006.gada 1.janvāri) paredzēts aktivitātēm, kas izteikti nodrošina ilgtspējīgu attīstību, bet 43 % - aktivitātēm, kam nav izteikta ilgtspējīgas attīstības sekmēšana.

3.2.4. 4. prioritāte - Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana

4.prioritātes „Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana” ietvaros ir paredzēti 11 pasākumi, kas nosacīti iedalāmi divās lielās grupās:

Pasākumi (4.a apakšprioritāte), kas tiek finansēti no Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF):

- 4.1.pasākums Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos;
- 4.2.pasākums Atbalsts jaunažiem zemniekiem;
- 4.3.pasākums Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana;
- 4.4.pasākums Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana;

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums "Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums" 2006. gada maijs, 92. lpp.

4.5.pasākums Mežsaimniecības attīstība;

4.6.pasākums Vietējo rīcību attīstība (iniciatīvas "LEADER +" veida pasākums);

4.7.pasākums Apmācības;

Pasākumi (4.b apakšprioritāte), kas tiek finansēti no Zivsaimniecības vadības finansēšanas instrumenta (ZVFI):

4.8.pasākums Zvejas intensitātes sabalansēšana;

4.9.pasākums Flotes atjaunošana un zvejas kuģu modernizēšana;

4.10.pasākums Zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un mārketinga, zvejas ostu aprīkojuma un akvakultūras attīstība;

4.11.pasākums Piekrastes zvejas attīstība, sociālekonomiskie pasākumi, atbalsts zvejas pagaidu pārtraukšanai un citas finansiālas kompensācijas, jaunu noieta tirgu apgūšanas veicināšana un atbalsts ražotāju organizācijām.¹

Kopējais prioritātei plānotais publiskais finansējums ir 180 851 128 EUR (127 102 173 LVL), tai skaitā 91 333 000 EUR (64 188 832 LVL) ir ELVGF finansējums, 24 335 000 EUR (17 102 638 LVL) ir ZVFI finansējums un Latvijas publiskais finansējums ir 54 475 725 EUR (38 285 539 LVL). Plānotais publiskais finansējums uz 2006.gada 1.janvāri ir 120 398018 LVL (ELVGF – 96 956 263 LVL, ZVFI – 23 441 755 LVL).²

4.1.pasākums „Investīcijas lauksaimniecības uzņēmumos” tiek ieviests atklātu projektu konkursu veidā. Finansējuma ziņā šis ir viens no apjomīgākajiem pasākumiem prioritātē, kur uz 2006.gada 1.janvāri plānoti 33,352 miljoni LVL.

Šī pasākuma aktivitātes attiecas uz lauku teritorijām. Galvenais projektu vērtēšanas kritērijs ir ekonomiskās dzīvotspējas kritērijs. Vadlīnijās attiecībā uz atbalsta intensitāti pastāv sadalījums pēc tā, cik labvēlīgs ir apvidus, kā arī vai atbalstam piesakās jaunie zemnieki. Taču nav neviens reģionālais kritērijs.

Uz 2006.gada 1.janvāri šī pasākuma ietvaros kopumā iesniegti 778 projektu pieteikumi, no tiem atbalstīti 714 projektu pieteikumi, kas norāda uz augstu atbalstīto projektu īpatsvaru – 92 %. Augstais pieprasījums un atbalstīto projektu īpatsvars skaidrojams ar projektu pieteicēju iepriekš gūto nozīmīgo pieredzi līdzīgu projektu sagatavošanā SAPARD ietvaros, kā arī ne tik stingriem vērtēšanas kritērijiem.

Visvairāk atbalstīto projektu ir no Madonas rajona – kopumā 48 projekti. Savukārt Cēsu rajonā ir lielākais atbalstīto projektu īpatsvars no iesniegtajiem – iesniegts kopumā 21 projekts un visi arī atbalstīti. Vidzemes reģionam arī kopumā ir lielākais atbalstīto projektu

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums "Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums" 2006. gada maijs, 93 lpp.

² A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums "Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums" 2006. gada maijs, 94 lpp.

skaits – 172. Pastāv zināma likumsakarība starp projektu skaitu un zemnieku saimniecību skaitu reģionā (izņēmums ir Latgales reģions). Kopējais atbalstīto projektu izmaksu apjoms ir 60,291 miljoni LVL. No tiem 33,845 miljoni LVL ir publiskais finansējums un 26,45 miljoni LVL ir privātais finansējums. Alūksnes rajonā ir mazākais publiskā finansējuma apjoms – 549,5 tūkstoši LVL. Vidzemes reģionam piešķirts otrais lielākais publiskais finansējums – 7,50 miljoni LVL, bet publiskais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem Vidzemes reģionā ir lielākais – 30 tūkstoši LVL.

Cēsu rajona z/s Kliģeni arī ir lielākais projekts Vidzemē par kopējo summu 266 000 no kuras ELVGF finansējums ir 186 200 LVL, līdzekļi paredzēti siltumnīcas būvniecībai dārzeņu ražošanas paplašināšanai. Šī projekta līdzekļi paredzēti 3. kārtas būvniecībai, bet jau būvējot 2. kārtu tika piesaistīti ERAF līdzekļi.

Autore apkopo projektus un secina, ka kopumā reģionā ir daudzi projekti ar vidēji lielu finansējuma apmēru – ap 60 tūkst. LVL, bet apgūvēji ir ekonomiski aktīvākie rajoni.

4.2.pasākums „Atbalsts jaunajiem zemniekiem” sastāv no vienas aktivitātes, kas tiek ieviesta atklāta projektu konkursa veidā. Šim pasākumam plānotais publiskais finansējums uz 2006.gada 1.janvāri ir 4,782 miljoni LVL. Kopumā iesniegti 326 projekti, no tiem atbalstīti 300 projektu pieteikumi, kas atkal norāda uz augstu atbalstīto projektu īpatsvaru – 92 %.

Visvairāk atbalstīto projektu ir no Madonas rajona – kopumā 32 projekti, finansējuma apjoms ir 52 606 tūkstoši LVL. Tomēr Vidzemes reģionā ir mazs atbalstīto projektu skaits – 48. Rīgas reģionā mazākais (35). Šī pasākuma ietvaros augstākais atbalstīto projektu īpatsvars ir tieši Latgalē – 95 %.

Aktivitātes plānotais finansējums ir apgūts, jo uz 2006.gada 1.janvāri apstiprinātais publiskais finansējums pret plānoto finansējumu veido 100 %. Bija plānots atbalstīt 230 jaunizveidotus uzņēmumus, bet jau uz 2006.gada 1.janvāri pilnībā pabeigti un apmaksāti 290 projekti (apstiprināti 300 par visu plānoto finansējumu).

Šajā pasākumā lielākais finansējuma apmērs 16 625 (ELVGF – 12 468,75 LVL) ir lielai daļai Vidzemes reģiona zemnieku saimniecībām gan dažādu nozaru modernizācijai, gan tehnikas iegādei, gan jaunu z/s izveidei, u.c. Tāpēc autore šeit neizceļ nevienu finansējuma ieguvēju.

4.3.pasākuma „Lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana” divas aktivitātes tiek ieviestas atklātu projektu konkursu veidā. Šim pasākumam plānotais publiskais finansējums ir 19,257 miljoni LVL. Uz 2006.gada 1.janvāri šī pasākuma ietvaros kopumā iesniegti 40 projektu pieteikumi, atbalstīti 33.

Šajā pasākumā atšķirībā no citiem 4.a prioritātes pasākumiem, uz atbalstu var pretendēt arī uzņēmumi no pilsētām. Un līdz ar to visvairāk atbalstīto projektu ir no Rīgas

rajona – kopumā 6 projekti. Un līdz ar to lielie uzņēmumi no pilsētām arī ir lielākie līdzekļu apguvēji. Tā tas ir arī Vidzemes reģionā – a/s Valmieras piens projektam „Siera suliņu pārstrādes attīstība a/s Valmieras piens” piesaistījis 265 121 LVL no ELVGF, bet kopējās projekta izmaksas ir 280 270 LVL, kas ir lielākais projekts reģionā. Arī nākamie lielākie projekti pieder lielajiem uzņēmumiem šajā reģionā.

Kopējais atbalstīto projektu izmaksu apjoms ir 36,219 miljoni LVL. Vidzemes reģionā gan absolūtos, gan relatīvos skaitļos ir vidēji liels finansējums. Uz 2006.gada 1.janvāri apstiprinātais publiskais finansējums pret plānoto finansējumu veido 94 %, līdz ar to autore secina, ka šis pasākums tiks veiksmīgi realizēts.

4.4.pasākums „Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana,, finansējuma ziņā ir otrs apjomīgākais pasākums 4.prioritātē, uz 2006.gada 1.janvāri tā plānotais publiskais finansējums ir 29,143 miljoni LVL. Šī pasākuma 5 aktivitātes tiek ieviests atklātu projektu konkursu veidā, bet viena aktivitāte tā ietvaros ir nacionālā programma, kas vērtējama kā nacionāla mēroga aktivitāte

Uz 2006.gada 1.janvāri šī pasākuma ietvaros kopumā iesniegti 549 projektu pieteikumi, no tiem atbalstīti 385 projektu pieteikumi jeb 70 % no iesniegtajiem. Taču šajā aktivitātē Vidzemes reģionā ir vairāki anulēti līgumi un daļa tieši ar lielākajiem finansējuma saņēmējiem.

Vidzemes reģionam ir lielākais atbalstīto projektu skaits - 107 projekti. Valkas rajonā ir lielākais atbalstīto projektu īpatsvars pret iesniegtajiem – 90 %.

Kopējais atbalstīto projektu (neskaitot nacionālo programmu) izmaksu apjoms ir 48,682 miljoni LVL. No tiem 25,985 miljoni LVL ir publiskais finansējums un 22,697 miljoni LVL ir privātais finansējums. Savukārt projektos ieguldītais privātais finansējums pret publisko finansējumu augstākais ir Alūksnes rajonā (105 LVL privātā finansējuma uz 100 publiskā finansējuma LVL).¹

Vidzemes reģionā ir lielākais publiskā finansējuma apjoms – 6,801 miljons LVL un arī publiskais finansējums uz 1000 iedzīvotājiem Vidzemes reģionā (28 tūkstoši LVL) ir augstākais.

Lielākā projekta summa šajā aktivitātē ir 179 550 LVL, par tādu arī ir noslēgti vairāki līgumi Vidzemes reģionā, un pāris arī anulēti. ELVGF finansējums šiem projektiem ir 125 685 LVL. Līdzekļi piesaistīti SIA AS Tigra viesnīcas rekonstrukcijai un SIA Billes Nams viesu nama rekonstrukcijai.²

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums "Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums" 2006. gada maijs, 98 lpp.

² <http://www.laukinet.lv/lat/zemkopiba/dazadi/index.php?27401&sid=b74504133db14c6f57b26df83f3b9e87> (resurss apskatīts 2007. gada 26. novembrī)

Autore uzskata, ka šie abi lielākie projekti arī norāda uz iemesliem kāpēc vairāki projekti anulēti – straujais būvniecības cenu kāpums un darbaspēka trūkums šajā nozarē, kā arī ilgais laiks no projekta sagatavošanas līdz darbu sākšanai ir projekta izmaksas ievērojami palielinājis un projekta realizēšana nemaz netiek uzsākta.

Uz 2006.gada 1.janvāri apstiprinātais publiskais finansējums pret plānoto veido 97 %. Autore uzskata, ka arī šis pasākums līdz plānošanas perioda beigām tiks apgūts pilnībā.

4.5.pasākuma „Mežsaimniecības attīstība” 7 aktivitātes tiek ieviests atklātu projektu konkursu veidā. Šī pasākuma ietvaros plānotais publiskais finansējums ir 6,572 miljoni LVL.

Uz 2006.gada 1.janvāri šī pasākuma ietvaros kopumā iesniegti 694 projektu pieteikumi. Starp šiem iesniegumiem ir arī 190 jaunie projektu pieteikumi, kuru vērtēšana 2006. gadā turpinājās. No 504 iepriekšējās kārtās iesniegtiem projektiem atbalstīti ir 392 projektu pieteikumi.

Šī pasākuma aktivitātes saistītas ne tikai ar esošo mežu apsaimniekošanu, bet arī ar lauksaimniecībā neizmantoto zemju platību apmežošanu. Iekļauti arī maksājumi par vētras postījumiem. Vidzemes reģionā ir lielākais atbalstīto projektu skaits – 140, no rajoniem Valmieras rajonā ir visvairāk atbalstīto projektu - 44. Tas skaidrojams ar to, ka Vidzemes reģionā ir izteikti augstākais mežainums Latvijā.

Kopējais atbalstīto projektu izmaksu apjoms ir 2,953 miljoni LVL. No tiem 2,118 miljoni LVL ir publiskais finansējums un 835 245 LVL ir privātais finansējums. Vidzemes reģionā ir lielākais kopējais atbalstīto projektu izmaksu apjoms - 849 087 LVL. Arī rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem publiskais finansējums Vidzemes reģionā (2403 LVL) ir augstākais.

Gulbenes virsmežniecības projekts „Uguns novērošanas torņu būve un automašīnu aprīkotu meža ugunsgrēku dzēšanai iegāde” ir trešais lielākais valstī, bet lielākais Vidzemes reģionā ar kopējo finansējumu 60 429 LVL, no tā 45 322 LVL ir ELGF finansējums. Mazākais projekts šajā aktivitātē ir par kopējo summu 147 LVL.

Autore ir ievērojusi, ka šajā aktivitātē ir izteikti liels skaits projektu ar nelielu kopējo finansējumu (vien pāris simts latu), līdz ar to vidējais finansējuma apmērs ir 6514 LVL par projektu. Tas ir zemākais rādītājs no visām aktivitātēm.

4.6.pasākuma „Vietējo rīcību attīstība (iniciatīvas "LEADER +" veida pasākums)” ieviešana tiek plānota kā Nacionālā programmas un ir vērtējams kā nacionāla mēroga pasākums, kas sekmē iniciatīvu tieši lauku teritorijās visā Latvijā. Šī aktivitāte sekmē plaisas starp laukiem un pilsētām samazināšanos.

4.7.pasākuma „Apmācības” ieviešana tiek plānota kā Nacionālās programmas „Atbalsts profesionālajai izglītībai, uzlabojot lauksaimnieku, mežsaimnieku un pārējo lauksaimniecības un mežsaimniecības darbībā un pārveidē iesaistīto personu profesionālās

ieņemamas un kompetenci” īstenošana. Nacionālās programmas ietvaros paredzētie pasākumi tiks realizēti visā Latvijas teritorijā un tā ir vērtējams kā nacionāla mēroga pasākums.

4.a prioritātes teritoriālo aktivitāšu publiskais finansējums Vidzemes reģionā ir otrais zemākais, bet pēc salīdzināmā finansējuma Vidzemes reģionā ir augstākais finansējums. Starpība ir ievērojama rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem – Latgales reģionā ir gandrīz trīs reizes mazāks finansējums kā Vidzemes reģionā. No Vidzemes reģiona ar augstu aktivitāti izceļas Madonas rajons.

Autore uzskata, ka šīs reģionālās aktivitātes veicina tas, ka Lauku Atbalsta dienestam ir teritoriālās struktūrvienības un, ka visos rajonos darbojas Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs.

4.8.pasākums „Zvejas intensitātes sabalansēšana” tiek ieviests atklātu projektu konkursu veidā. Pasākuma ietvaros uz 2006.gada 1.janvāri plānotais publiskais finansējums 10,21 miljons LVL. Sākotnēji bija plānoti 6,52 miljoni LVL, bet plāns palielināts.

Nemot vērā pasākuma specifiku atbalstu, šī pasākuma ietvaros ir saņēmušas tās teritorijas, kas atrodas jūras krastā, no Rīgas un Kurzemes reģioniem. Vidzemes reģionam šajā aktivitātē nav pieteikti projekti.

4.9.pasākums „Flotes atjaunošana un zvejas kuģu modernizēšana” tiek ieviests atklātu projektu konkursu veidā. Šī pasākuma ietvaros sākotnēji plānotais publiskais finansējums ir 6,450 miljoni LVL, bet uz 2006.gada 1.janvāri pārplānojot šis finansējums samazināts līdz 664,7 tūkstošiem LVL.

Arī šim pasākumam ir specifika, ka atbalstu saņem teritorijas, kas atrodas jūras krastā, līdz ar to Vidzemes reģiona uzņēmumi neiesniedza projektu pieteikumus.

4.10.pasākums „Zvejas un akvakultūras produktu apstrādes un mārketinga, zvejas ostu aprīkojuma un akvakultūras attīstība” tiek ieviests 3 atklātu projektu konkursu veidā. Uz 2006.gada 1.janvāri plānotais publiskais finansējums ir 10,099 miljoni LVL. Sākotnēji bija plānots lielāks finansējums - 13,14 miljons LVL.

Uz 2006.gada 1.janvāri šī pasākuma ietvaros kopumā iesniegti 73 projektu pieteikumi, atbalstīti 56 projektu pieteikumi, atbalstīto projektu īpatsvars ir 77 %.

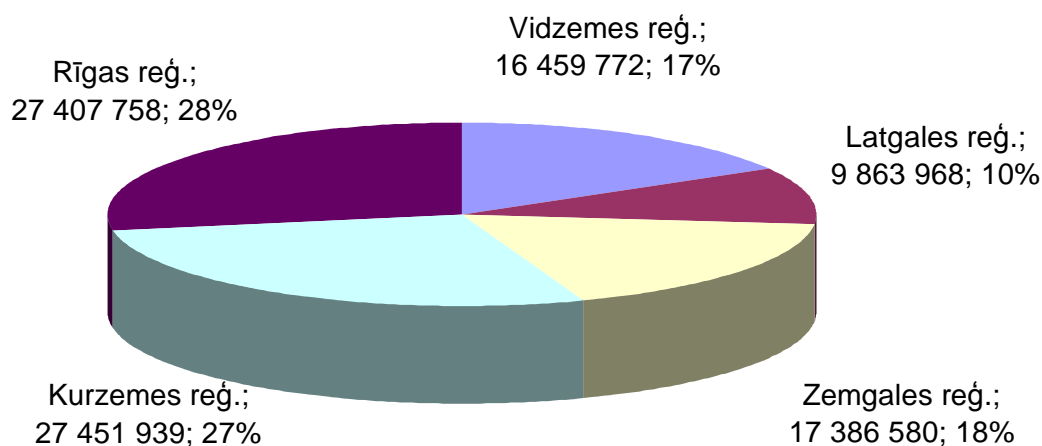
No reģioniem lielākais kopējais atbalstīto projektu izmaksu apjoms ir Kurzemes reģionā, kas arī skaidrojams ar zivsaimniecību atrašanos šajā reģionā.

Uz 2006. gada 1. janvāri Vidzemes reģiona projektu finansējums 457 073 LVL, kas lielākoties piešķirts atsevišķu SIA vai z/s zivju un vēžu dīķu izveidei vai rekonstrukcijai. Lielākais apstiprinātais finansējums ir z/s Sillakas foreļu audzējamo baseinu rekonstrukcijai. Šī projekta kopējā summa 110 831 LVL, no tiem 55 416 LVL no ZVFI.

4.11.pasākums „Piekrastes zvejas attīstība, sociālekonomiskie pasākumi, atbalsts zvejas pagaidu pārtraukšanai un citas finansiālas kompensācijas, jaunu noieta tirgu apgūšanas veicināšana un atbalsts ražotāju organizācijām” tiek ieviests atklātu projektu konkursu veidā. Sākotnēji plānotais publiskais finansējums bija 4,04 miljoni LVL, vēlāk finansējums samazināts un uz 2006.gada 1.janvāri tas bija 2,466 miljoni LVL. No Vidzemes reģiona vispār nav bijuši pieteikti projekti, kas skaidrojams ar to, ka ostas un zivju pārstrādes uzņēmumi neatrodas šajā reģionā.

Apkopojot 4.prioritātes ietvaros plānoto finansējumu aktivitāšu īstenošanai uz 2006.gada 1.janvāri, tas ir 120 398 018 LVL, no tā aktivitātēm ar teritoriālu darbības rezultātu plānotais finansējums veido 113 388 674 LVL jeb 94,2 % no kopējā prioritātei plānotā. Maģistra darbā sniegtā informācija ir par teritoriālajām aktivitātēm, kuru kopējais finansējums ir 98 570 016 LVL. Tas ir 86,9 % no plānotā teritoriālo aktivitāšu finansējuma jeb 81,9 % no kopējā prioritātes plānotā finansējuma.

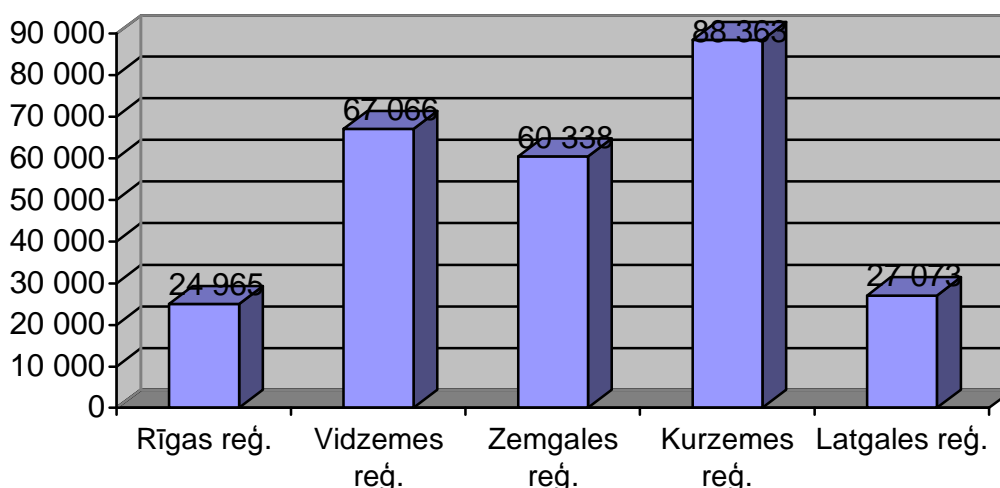
3.7. attēlā redzams 4. prioritātes kopējais finansējuma sadalījums pa reģioniem.

3.7. att. Apstiprināto 4. prioritātes - Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana - teritoriālo aktivitāšu finansējuma sadalījums latos un % Latvijā starp reģioniem uz 01.01.2006.¹

Lai parādītu finansējuma sadalījumu uz 1000 iedzīvotājiem reģionā, izveidots 3.8. attēls.

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums "Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums" 2006. gada maijs, 108 lpp.

3.8. att. Apstiprināto 4. prioritātes – Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana - teritoriālo aktivitāšu finansējuma sadalījums latos uz 1000 iedzīvotājiem Latvijā starp reģioniem uz 01.01.2006.¹

3.8. attēls parāda, ka Vidzemes reģionam uz 1000 iedzīvotājiem ir vidēji liels finansējuma apmērs, kas skaidrojams ar to, ka reģionā nav ostu un ar zivju apstrādi saistīti uzņēmumi. Kopumā šajā aktivitātē ir liels finansējums uz 1000 iedzīvotājiem, ko autore skaidro ar to, ka finansējums apgūts gandrīz pilnā apmērā.

3.2.5. 5. prioritāte- Tehniskā palīdzība

Tehniskās palīdzība jeb 5.prioritātes darbība ir vērsta uz Programmas efektīvas vadības nodrošināšanu un attiecīgi tās mērķis ir atbalstīt Programmas efektīvu un drošu vadību, pārraudzību, kontroli un izvērtējumu. Tehniskās palīdzības ietvaros ir plānoti 6 pasākumi, no tiem 2 tiek finansēti no ERAF, 2 no ESF un 2 no ELVGF. Gandrīz visas tehniskās palīdzības aktivitātes ir vērtējamas kā aktivitātes ar nacionāla mēroga darbības rezultātu.

Autore izceļ divas aktivitātes, kam ir būtiska nozīme teritoriju attīstības sekmēšanā. Tās ir ESF finansētās aktivitātes GS 5.3.1. „Tehniskā palīdzība nevalstisko organizāciju un pašvaldību kapacitātes stiprināšanā Eiropas Sociālā fonda pasākumu ieviešanai”, ko administrē Sabiedrības integrācijas fonds, un 5.4.1. nacionālā programma „Reģionālo ES struktūrfondu informācijas centru izveide un darbība.”

5.3.1. grantu shēmai plānotais finansējums ir 600 tūkstoši LVL. Tās ietvaros ir izsludināts projektu konkurss un uz 2006.gada 1.janvāri ir noslēgusies projektu pieteikumu

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums "Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums" 2006. gada maijs, 108. lpp.

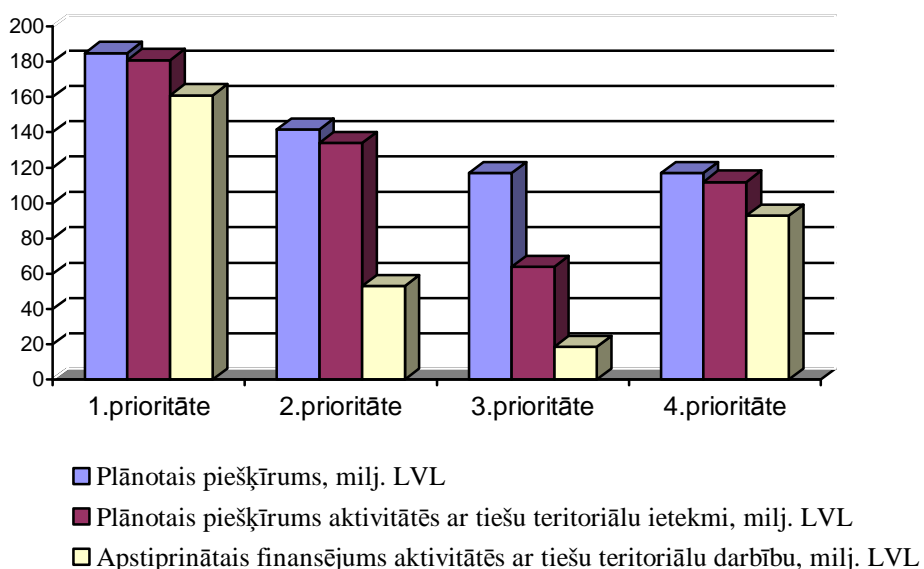
iesniegšana. Pieteikti 139 projekti. Lielākais pieteikto projektu skaits ir no Rīgas reģiona (42), kas ir likumsakarīgi, jo 62 % biedrību, nodibinājumu un fondu ir šajā reģionā. 2006. gadā noslēgti 62 līgumi par kopējo summu 689 544 LVL, no kuriem 5 projekti par kopējo summu 59 420 LVL bija Vidzemes reģionā, kas ir tikai 8,6 % no kopējā finansējuma. 2007. gadā noslēgti vēl 8 līgumi, kur 2 ir Vidzemes reģiona.

ES struktūrfondu projektu piesaisti reģionos ārpus Rīgas sekmēs 5.4.1. nacionālā programma „Reģionālo ES struktūrfondu informācijas centru izveide un darbība.” Tās ietvaros 161 250 LVL finansējums tiek sadalīts starp 5 plānošanas reģionu attīstības aģentūrām informācijas centru izveidei. Sevišķi būtiska šādu centru izveide ir to aktivitāšu īstenošanas sekmēšanai, kuru vadībā iesaistītajām projektu pieteikumu pieņēmēj institūcijām, nav teritoriālās struktūrvienības.

Vidzemes reģionā realizēts „Vidzemes plānošanas reģiona ES struktūrfondu informācijas centra izveide un darbība” projekts ar kopējo budžetu 39 000 LVL laika periodā no 2006. gada 2. marta līdz 31. decembrim, kas neattiecas uz datiem, kas iekļauti tabulās. Projekta mērķis ir nodrošināt publicitāti un informētību par ES struktūrfondu Vidzemes plānošanas reģionā.

3.2.6. ES struktūrfondu kopējais finansējums Vidzemes reģionam

Maģistra darbā attēlos analizēta informācija uz 2006.gada 1.janvāri, kad pieejama informācija par teritoriālo aktivitāšu publiskā finansējuma apjomu 341 679 656 LVL visās aktivitātēs. Šis apstiprinātais finansējums veido 67,5 % no plānoto aktivitāšu finansējuma. Zināmā mērā šo var uzskatīt par struktūrfondu aktivitāšu projektu apstiprināšanas līmeni. 2006.gada laikā, ievērojot visas noteiktās procedūras, vēl jāpaspēj apstiprināt 32,5 % teritoriālo aktivitāšu finansējuma. Taču informācija uz 2007.gada novembri, par to vai tas ir izdevies, ir mazliet pretrunīga. Pilnā apmērā par to cik līdzekļi un kā ir izlietoti varēs analizēt 2 gadus pēc pirmā plānošanas perioda beigšanās, kad visu līgumu termiņi būs beigušies. 3.9. attēlā ir apkopoti plānotie līdzekļi, apstiprinātie un līdzekļi ar teritoriālu ietekmi.

3.9. att. Vienotā programmdokumenta publiskais finansējums Latvijā uz 01.01.2006.¹

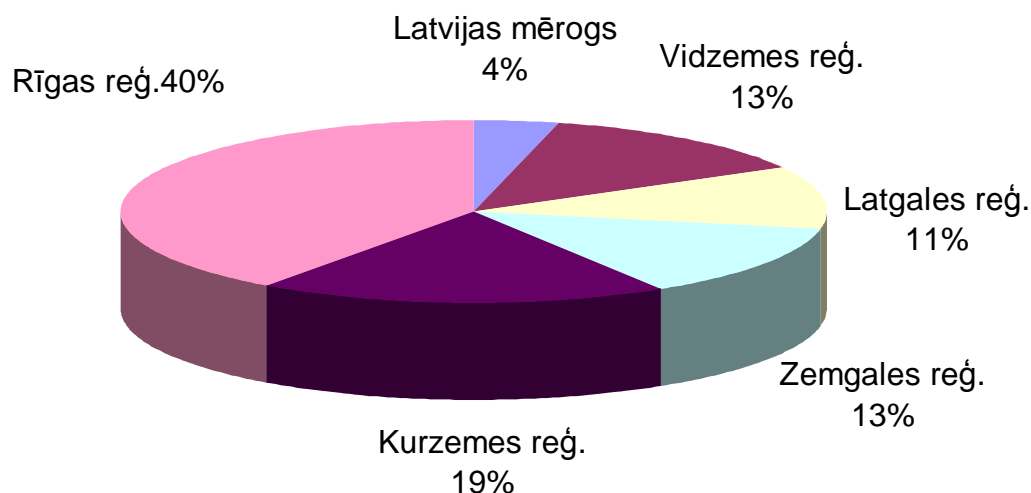
1. prioritātes apstiprināto projektu īpatsvars ir augsts, kas skaidrojams ar to, ka šajā prioritātē salīdzinājumā ar citām prioritātēm starp aktivitātēm lielākoties ir struktūrfondu nacionālās programmas, kuru plānošana ir centralizētāka un apstiprināšanas procedūras laika ziņā īsākas. Arī 4.prioritātē ir salīdzinoši augsts aktivitāšu projektu apstiprināšanas līmenis. Tas skaidrojams ar Lauku Atbalsta dienesta iegūto pieredzi SAPARD līdzekļu administrēšanā pirmsiestāšanās periodā, ar projektu saņēmēju pieredzi pieteikumu sagatavošanā, kā arī zināma nozīme arī tam, ka salīdzinoši nestingri ir vērtēšanas kritēriji. Šīs prioritātes projektu pieteicēju aktivitāti sekmē Lauku Atbalsta dienesta un Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centra struktūrvienību darbība Latvijas reģionos.

2.prioritātē vēl daudz līdzekļu jāapgūst pirmā plānošanas perioda beigās, bet pēc iegūtās informācijas par atsevišķām aktivitātēm, otrreizējie projektu konkursi bijuši veiksmīgi. No reģionālās attīstības viedokļa negatīvi vērtējama situācija, ka kavējas finanšu pieejas pasākumu ieviešana, kas sekmētu jaunu uzņēmumu veidošanos.

3.prioritātei ir mazākais starp prioritātēm finansējuma īpatsvars. Tajā gandrīz puse aktivitāšu vērtējamas kā aktivitātes nacionāla mēroga darbības rezultātu. Šajā prioritātē kā negatīvais moments jāatzīmē salīdzinoši mazajiem projektu apjomiem paredzētā sarežģītā pieteikumu sistēma un ilgais vērtēšanas process.

Nākamajā attēlā redzams publiskā finansējuma sadalījums pa plānošanas reģioniem četrās prioritātēs. 5. prioritāte nav iekļauta, jo uz 2006. gada 1. janvāri finansējumu daļā prioritātes sāka apgūt un šīs prioritātes ieviešanas mehānisms ir nacionāla programma, kur nav izteikts sadalījums pa reģioniem.

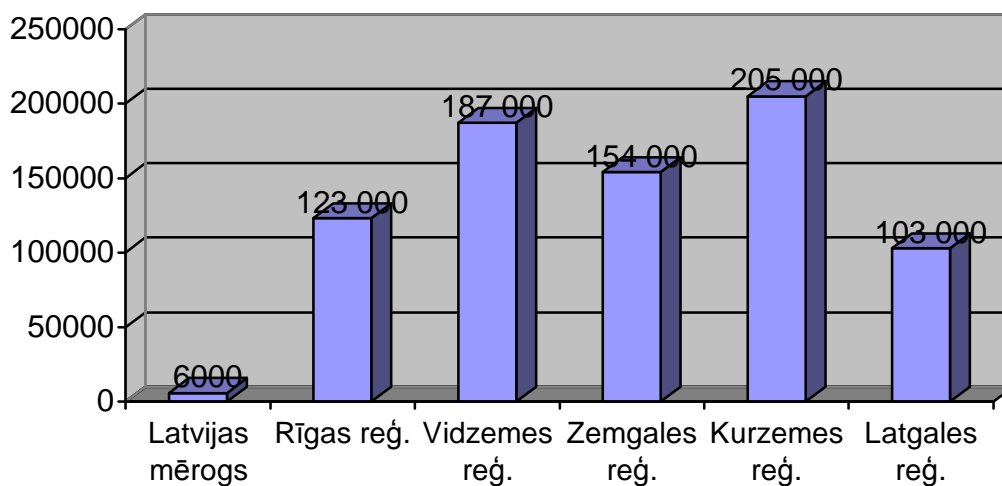
¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums "Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums" 2006. gada maijs, 112. lpp.

3.10. att. Vienotā programmdokumenta teritoriālo aktivitāšu publiskā finansējuma sadalījums % Latvijā starp reģioniem uz 01.01.2006.¹

Autore uzskata, ka finansējuma sadalījums norāda uz tiešu sakarību starp teritorijas attīstības līmeni un piesaistītā finansējuma apjomu – jo augstāks teritorijas sociālekonomiskās attīstības līmenis, jo lielāks piesaistītā finansējuma apjoms. Vidzemes reģionam 13 % jeb 44 418 355 LVL.

Objektīvāks par iepriekšminēto ir salīdzinājums pēc finansējuma apjoma uz 1000 iedzīvotāju skaitu. Vidēji šis finansējums veido 148 400 LVL uz 1000 iedzīvotājiem. Par reģioniem šie dati redzami sekojošā 3.11. attēlā.

3.11. att. Vienotā programmdokumenta teritoriālo aktivitāšu publiskais finansējums latos uz 1000 iedzīvotājiem Latvijā starp reģioniem uz 01.01.2006.²

¹ A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums "Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums" 2006. gada maijs, 111. lpp.

² A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums "Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums" 2006. gada maijs, 112. lpp.

Vidzemes reģions ir otrs lielākais līdzekļu apguvējs uz 1000 iedzīvotājiem un pieņemot, ka lielāks relatīvais finansējums spēj nodrošināt straujāku teritorijas attīstību, var secināt, ka Vienotā programmdokumenta ietvaros paredzētais ES struktūrfondu finansējums sekmē Kurzemes un Vidzemes reģionu attīstības līmeņa paaugstināšanos un tuvināšanos Rīgas reģionam, bet nenodrošina Latgales reģiona straujāku attīstību. Atšķirība starp lielāko un mazāko finansējumu reģionos ir gandrīz 2 reizes un struktūrfondu līdzekļu ietekmē atšķirība starp vājāko stiprāko reģionu palielināsies. Vidēji Latvijā uz 1 iedzīvotāju uz 2006. gada 1. janvāri finansējums bija 130 LVL.

Kā redzams 3.10. un 3.11. attēlos, ES struktūrfondu sadalījums starp dažādām valsts teritorijas daļām un reģioniem nav vienmērīgs. Fondu apguvē neveidojas situācija, ka mazāk attīstīta teritorija saņem lielāku finansējuma apjomu, bet nevar arī apgalvot pretējo, proti, ka visattīstītākais reģions apgūtu proporcionāli lielāko finansējumu.

Secinājumi un priekšlikumi

Pamatojoties uz veiktajiem pētījumiem un analīzi, var izdarīt šādus secinājumus:

1. Latvijā ir izveidota Reģionālā politika, balstoties uz ES pamatnostādņēm un tās mērķis ir panākt, lai visi reģioni spētu sekmīgi attīstīties un tādējādi kopēji veicinātu ekonomisko attīstību ES kontekstā.

2. Reģionālās politikas īstenošanas rezultātā mainās reģionu un visas valsts ekonomiskā, kā arī sociālā struktūra.

3. Katrs reģions rada saviem iedzīvotājiem salīdzinošās priekšrocības salīdzinājumā ar citiem reģioniem, nonākot savos attīstības centienos gan sadarbības, gan konkurences attiecībās.

3. Bez palīdzības no „ārpuses” reģioni nespēj būtiski samazināt reģionālās sociāli ekonomiskās atšķirības. Tāpēc nepieciešams valsts un arī starptautisko institūciju atbalsts sociāli ekonomiskās attīstības ziņā atpalikušām teritorijā

4. Atšķirības starp ES dalībvalstīm un reģioniem traucē gan veiksmīgai ekonomiskai sadarbībai, gan arī sadarbībai kultūras, izglītības, noziedzības apkarošanas un daudzās citās jomās. Tādēļ tika izveidoti ES strukturālie fondi, lai sekmētu mazāk attīstīto apgabalu izaugsmi.

5. Strukturālo pasākumu īstenošanai ES dalībvalstu rīcībā ir četri strukturālie fondi.

6. Strukturālo fondu pieejamību nosaka valsts vai reģiona ekonomiskais stāvoklis.

7. Struktūrfondi kalpo tikai kā atbalsts nacionālo un reģionālo problēmu risināšanā, un dalībvalstīs projektu izvēles un to vadības atbildība paliek nacionālajā vai reģionālajā līmenī ar noteikumu, ka tiek ievēroti zināmi pamatkritēriji, kuri balstās uz reģionu izvīrzišanu atbalsta saņemšanai.

8. ES struktūrfondu līdzekļi tiek piešķirti projektu konkursu, grantu shēmu un struktūrfondu nacionālo programmu veidā. Potenciālajiem līdzekļu saņēmējiem, lai tie varētu iesniegt projektus ES strukturālajiem fondiem, jānodrošina līdzfinansējums.

9. Struktūrfonda nacionālās programmas finansējums projektiem tiek piešķirts atbilstoši nozaru prioritātēm un apstiprinātajai struktūrfonda nacionālajai programmai.

10. Struktūrfondu īstenošanas darbs galvenokārt gulstas uz ieviešanas institūcijām un nozaru ministrijām, kas atbild par praktisku struktūrfondu līdzekļu apguvi.

11. Negatīvu ietekmi uz Vidzemes, kā arī citiem Latvijas reģionu sociālekonomiskās attīstības procesiem atstājusi reformu procesa nepārtrauktība un sabiedrisko sistēmu un sabiedrības locekļu nespēja piemēroties straujajām izmaiņām.

12. Visa Latvijas teritorija ir izvirzīta kā Mērķa 1 teritorija, kas nozīmē, ka IKP ir mazāks kā 75 % no vidējā ES rādītāja. Finansiālais atbalsts šīm teritorijām tiek sniegts no 4 strukturāliem instrumentiem, no kuriem plašākais ir ERAF.

13. Vienotais programmdokuments ir Eiropas Komisijas apstiprināts dokuments par struktūrfondu izmantošanu, kas ietver informāciju par rīcības stratēģiju un mērķiem struktūrfondu izmantošanā. Tajā noteiktas valsts attīstības prioritātes, to ietvaros veicamie pasākumi un aktivitātes, kuru īstenošanā paredzēts ES struktūrfondu līdzfinansējums.

14. Uz finansējumu no ES struktūrfondu pirmajā plānošanas periodā varēja pretendēt laika posmā no 2004. līdz 2006.gadam un izmantot tos līdz 2008.gadam. Laikā no 2004. – 2006. gadam paredzētais finansējums ir 625,5 miljoni EUR, Latvijas līdzfinansējums 230,5 miljoni EUR.

15. 2007.-2013.gada plānotajam struktūrfondu atbalstam jābūt loģiskam turpinājumam investīcijām, kas jau ir veiktas pirmajā plānošanas periodā vai jau notika VSID sagatavošanas laikā, un jābalstās uz 2004.–2006.gada periodā iegūtās pieredzes un sasniegtajiem rezultātiem.

16. 2007. - 2013. gada struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības institucionālais ietvars ietver sevī gan pēctecības elementus, kas ir bijuši veiksmīgi struktūrfondu ieviešanā, gan arī pilnveido 2004. - 2006. gada plānošanas perioda vadības sistēmas būtiskākās nepilnības.

17. Visā valstī kopumā un arī katrā tās reģionā problēmas ir līdzīgas, tomēr Latvijas teritorijas atsevišķu daļu jeb reģionu attīstības līmenis un attīstības iespējas ievērojami atšķiras.

18. Vidzemes reģions teritorijas ziņā ir lielākais plānošanas reģions .

19. Vidzemes plānošanas reģiona centri ir Valmiera un Valka, plānošanas reģionā neietilpst Limbažu rajons un Ogres rajons, kas atrodas Vidzemes reģionā. Bez šīm labi attīstītajām industriālajām teritorijām reģiona straujāka attīstība ir ievērojami ierobežotāka.

20. ES struktūrfondu sadalījums starp dažādām valsts teritorijas daļām un reģioniem nav vienmērīgs. Fondu apgūvē neveidojas situācija, ka mazāk attīstīta teritorija saņem lielāku finansējuma apjomu, bet nevar arī apgalvot pretējo, proti, ka visattīstītākais reģions apgūtu proporcionāli lielāko finansējumu.

21. 2004. – 2006. gada periodā Vienotais programmdokuments ir nepietiekoši saistīts ar Latvijas reģionu ekonomikas attīstības izlīdzināšanas mērķi, jo Vienotā programmdokumenta aktivitāšu, nacionālo programmu, atklāto konkursu vadlīnijās, grantu shēmu aprakstos kopumā ir formāla pieeja teritorijas līdzsvarotai attīstībai kā prioritātei. Tomēr jāatzīmē arī atsevišķi pozitīvi izņēmumi, piemēram, aktivitātes, kurās projekta pieteikumam jāpievieno arī plānošanas reģiona atzinums.

22. ES struktūrfondu līdzfinansētās aktivitātes Vienotā programmdokumenta ietvaros var sagrupēt divās grupās - viena grupa, kur aktivitāšu rezultātiem nacionāls mērogs un otra grupa, kur aktivitāšu tiešie darbības rezultāti izpaužas konkrētā teritorijā

23. Vienotā programmdokumenta pirmā prioritāte „Ilgtspējīgas attīstības veicināšana” Vidzemes plānošanas reģionam izdevies apgūt 21 861 464 LVL jeb 13 % no kopējā, bet uz 1000 iedzīvotājiem bijis lielākais finansējums – 89 076 LVL. Tas skaidrojams ar to, ka Rīgas reģionā dzīvo gandrīz puse Latvijas iedzīvotāju, līdz ar to finansējums uz 1000 iedzīvotājiem ir lielāks reģionos ar mazāku iedzīvotāju skaitu.

24. Otrās prioritātes „Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana” finansējuma sadalījums pa reģioniem parāda, ka neliela daļa šīs prioritātes finansējuma (kas nav nacionāla mēroga) ir projektiem Vidzemes reģionā – 10 %, kas ir 5 627 414 LVL. Rēķinot finansējumu uz 1000 iedzīvotājiem, Vidzemes reģionam ir vidējs rādītājs – 22929 lati.. Vidzemes reģionam ir neliela šīs prioritātes finansējuma daļa, jo prioritāte cieši saistīta ar uzņēmumu skaitu reģionā (16 uz 1000 iedzīvotājiem).

25. Trešās prioritātes „Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana” finansējums Vidzemes reģionam ir 2 042 178 lati jeb 9 % no kopējā finansējuma. Rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem, Vidzemes reģionam ir vidējs rādītājs – 83 21 latu. Vidzemes reģions piesaista mazāk šīs prioritātes līdzekļus, jo pats spēj veiksmīgi attīstīties.

26. Līdzīgi kā iepriekšējās prioritātēs, arī ceturtajā prioritātē „Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana” lielākais absolūtais finansējums ir Rīgas reģiona), bet Vidzemes reģionam 17 %. Rēķinot uz 1000 iedzīvotājiem Vidzemes reģionam ir otrais lielākais finansējums – 67 066 lati. Šeit jāņem vērā apstākļi, ka Vidzemes reģionā nav ostas un ar zivsaimniecību saistīti uzņēmumi.

27. Ja vērtē situāciju Vidzemes reģionā par visām prioritātēm kopā, tad līdzekļu piešķirums ir 13 % jeb 44 418 355 LVL., bet uz 1000 iedzīvotājiem otrais lielākais rādītājs – 187 000 LVL.

28. Vidēji Latvijā uz 1 iedzīvotāju uz 2006. gada 1. janvāri finansējums bija 130 LVL.

29. Viens no būtiskākajiem iemesliem, kas kavē efektīvu aktivitāšu ieviešanu visās prioritātēs, ir ilgstošs projektu izvērtēšanas un izmaiņu veikšanas process, kā rezultātā tiek kavēta projektu ieviešanas uzsākšana un to aktivitāšu ieviešana, kas ir izmaiņu subjekts. Projektu ieviešanas procedūras neatšķiras projektiem ar ievērojamu finansējumu no projektiem, kas ir dažu tūkstošu latu apjomā.

30. Projektu pieteikumu aktivitāte un kvalitāte ir atkarīga no attiecīgās jomas speciālistu kapacitātes un aktivitātes attiecīgajā teritorijā. Tomēr kopumā var saskatīt to, ka teritorijas ar augstāku attīstības līmeni ir aktīvākas.

Darbā veiktā analīze, kā arī izdarītie secinājumi ļauj izvirzīt sekojošus priekšlikumus:

1. Lai 2007. – 2013. gadu plānošanas periodā nodrošinātu Vienotā programmdokumenta sasaisti ar nacionālo reģionālo politiku, nepieciešams precīzi definēt, ar kādiem politikas instrumentiem paredzēts risināt teritorijas līdzsvarotas attīstības problēmas un kā tos var atbalstīt struktūrfondi.

2. Ar reģionālo attīstību saistītas analīzes veikšanai nākotnē nepieciešams veikt uzraudzības informācijas sistēmas tehniskus uzlabojumus, organizēt iesaistīto institūciju diskusijas par reģionālo attīstību, reģionālo politiku un tās aktualitātēm valstī.

3. Lai Vidzemes reģionā sekmīgāk tiktu apgūti ES līdzekļi, potenciālajiem līdzekļu saņēmējiem vajadzētu rūpīgi sekot līdzi, kad un kādas programmas tiek atvērtas un apsvērt iespēju līdzekļu sekmīgākai apguvei piesaistīt jaunus, labi izglītotus un zinošus darbiniekus. Tāpēc veidojot valsts, pašvaldību vai uzņēmumu budžetu, jau laicīgi jāplāno pietiekoši daudz līdzekļu, lai spētu līdzfinansēt projektus, ar kuriem tiek piesaistīti finansu resursi no struktūrfondi.

4. Lai atvieglotu ES līdzekļu apgūšanu Vidzemes reģionā, atbildīgajām, institūcijām vajadzētu paredzēt lielāku elastību projektu ieviešanā, vienkāršākus līguma grozījumu nosacījumus. Kā arī samazināt iesniedzamo dokumentu apjomu, projektu vērtēšanas termiņu. Līdzekļu veiksmīgāku apgūšanu veicinātu, ja uzņēmējiem tiktu dota iespēja neiesniegt informāciju, kura jau ir citu valsts iestāžu rīcībā un kuru var iegūt pati institūcija, kurā projektu iesniedz. Iespēju robežās optimizēt izmaiņu veikšanas procedūru apstiprinātajos projektos, kur iespējams samazinot lēmumu pieņemšanas līmeņus un lēmumu pieņemšanas ilgumu.

5. Vienkāršot projektu pieteikumu formas un papildus pieprasāmo dokumentu sarakstu atkarībā no maksimāli piesaistāmā finansējuma apjoma, t.i., vienkāršāka procedūra projektiem ar zemāku finansējumu. Lai mazinātu pielikumu apjomu, tad formālo informāciju par iesniedzēju var pieprasīt iesniegt noteiktu darba dienu laikā tikai tiem projektiem, kuriem ir piešķirts finansējums un ar kuriem plānots slēgt līgumus.

6. Ieteicams paredzēt plašāku atbalsta intensitātes diferencēšanu pēc teritorijas attīstības līmeņa vai pēc kāda cita ar teritoriju saistīta rādītāja. Jānodrošina un jāveicina sadarbība starp valsts institūcijām un plānošanas reģioniem.

7. Regulāri jāuzrauga aktivitāšu ar zemu plānoto finansējumu apguve, lai operatīvi varētu novērst faktorus, kas kavē aktivitāšu ieviešanu un nodrošinātu ES struktūrfondu finansējuma laicīgu apguvi.

8. Aktivitātēs, kurās vērojama zema projektu iesniedzēju aktivitāte, pirms finansējuma pārdales uz citām programmām, apsvērt iespēju pārskatīt aktivitātes īstenošanas nosacījumus

un mehānismus, lai nodrošinātu ne tikai plānotā finansējuma laicīgu apguvi, bet arī sasniegtu uzstādītos mērķus un plānoto ietekmi.

9. Vēl plānošanas perioda atlikušajā posmā jānodrošina operatīvu situācijas pārskatu par ES struktūrfondu izlietojumu teritoriālā griezumā. To iespējams veikt, ja ES struktūrfondu ieviešanā iesaistītās institūcijas sniedz atskaites Vadošajai iestādei (FM). Jāveicina informācijas apmaiņa ar struktūrfonda finansējuma saņēmējiem par projektu ieviešanas gaitu un rezultātiem, sekojot līdzi situācijai un, ja nepieciešams, ar konsultāciju un darbības grupu iesaisti projektos.

10. Projekta termiņus vajadzētu saskaņot ar reālo dzīvi. Konkursus un pieteikumu izvērtēšanas procesu var organizēt saskaņā ar projektu ieviešanu ietekmējošiem faktoriem, it īpaši infrastruktūras projektiem, kurus kvalitatīvi var realizēt būvniecības sezonā.

11. Līdzekļu apgūvē negatīvas sekas rada apstākļi, ka valstij un pašvaldībām ir ierobežoti budžeta līdzekļi publisko investīciju projektu īstenošanai. Meklējot iespējamus resursus tālākai infrastruktūras un sniegto pakalpojumu attīstībai, sāk attīstīties publiskā un privāta sektora sadarbības modelis – valsts un privātā partnerība, kur pamatā ir šī modeļa spēja apvienot abu sektoru stiprās puses, izmantojot privātā komersanta jaunievedumu spējas pakalpojumu sniegšanā un racionāli lietojot valsts budžeta līdzekļus. Ierobežotā publiskā finansējuma apjoma dēļ ir nepieciešams veicināt esošo līdzekļu efektīvu apsaimniekošanu un izlietojumu, izmantojot privātā sektora priekšrocības. Līdz ar to arī ES struktūrfondu apgūvē jāveicina valsts un privātās partnerības pielietojums.

Literatūras un avotu saraksts

1. LR Likums „Reģionālās attīstības likums” Publicēts "Latvijas Vēstnesis" 53. (2628) 09.04.2002.;
2. MK 10.07.2007. noteikumi Nr. 483. „Eiropas Savienības fondu ieviešanas uzraudzības un izvērtēšanas kārtība”;
3. MK 30.03.2004. noteikumi Nr. 200. „Noteikumi par Eiropas Savienības struktūrfondu vadību”;
4. **A.Bauere, N.Broks, J.Jurģis, G.Piņķe, M.Mālniece, A.Šlara, L.Dimitrijeva, S.Pētersone** „*Reģionu attīstība Latvijā*”, SIA Talsu tipogrāfija, Rīga, 2003., 76. lpp.;
5. **Kalniņa I., Strazda A.**, „*Eiropas Savienības reģionālā politika un strukturālie fondi*”, McĀbols, Rīga, 1999., 31. lpp.;
6. **I.Aigare, A.Bauere, A.Djakova, A.Kužinieks, V.Locāne, A.Pīlēģis, K.Prēdelis, A.Romanovska, R.Spāde, P.Šķiņķis** „*Reģionu attīstība Latvijā*”, SIA Talsu tipogrāfija, Rīga, 2004., 87. lpp.;
7. **I. Vaidere, E.Vanags, I.Vanags, I.Vilka** „*Reģionālā politika un pašvaldību attīstība Eiropas Savienībā un Latvijā*”, SIA Valmieras tipogrāfija Lapa, Rīga, 2006., 295.lpp.;
8. **R. Karnīte** „*Latvijas integrācija ES*”, , BO SIA „Zinātņu akadēmijas Ekonomikas institūts”, Rīga, 2000., 289. lpp.;
9. **Pūķis M., Začesta L.** „*ES Reģionālās attīstības politika un pašvaldības Latvijā*”, McĀbols, Rīga, 2003.,178.lpp.;
10. **Vaidere I.** „*Reģionālā politika Latvijā*”, Jumava, Rīga, 1999., 119. lpp.;
11. **Veidenfelds V., Vesels V.** „*Eiropa no A līdz Z*”, Alberts XII, Rīga, 2000., 411. lpp.;
12. Statistisko datu krājums „Latvijas reģioni skaitļos”, LRCSP, Rīga, 2004., 172. lpp.;
13. Laikraksta Dienas Bizness pielikums „Top 500”, Poligrāfijas grupa „Mūkusala”, Rīga, 2007., 208. lpp
14. Ministru kabinets, Latvijas Nacionālais attīstības plāns, 2002.;
15. Vienotais programmdokuments, apstiprināts 18.12.2003.;
16. Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programma, 2002.;
17. Reģionālās politikas pamatnostādnes, apstiprinātas ar MK rīkojumu 02.04.2004.;
18. **D. Preisa** „Fondus apgūst sekmīgi”, *Dienas Bizness*, 2005. gada 16. jūnijā, 6.lpp.;
19. **V. Dzene** „Investīcijas aug uz kredītu rēķina”, *Dienas Bizness*, 2006.gada 13.aprīlī, 7.lpp.;
20. **M.Fridrihsone** „Noraida projektu sadārdzinājumu kompenšānu”, *Dienas Bizness*, 2007. gada 07. februārī, 8.lpp.;
21. **LETA** „ES varētu atbalstīt AES” *Dienas Bizness*, 2007. gada 22. oktobrī 10. lpp.;
22. **I.Ostrovskā** ”Viedokļi”, Jaunie laiki Latvijā, *Dienas Bizness*, 2006. gada 2. maijā, 3.lpp.;

23. **D. Preisa** „Līdzekļi ceļiem ir par īsu...”, *Dienas Bizness*, 2006. gada 10. februārī, 2.lpp.;
24. **R. Spakovska** „Negrib daļu ES naudas”, *Dienas Bizness*, 2006. gada 16. augustā, 5.lpp.;
25. **R.Spakovska** „Eiropa brāķē 1.36 mljrd. vērtu programmu”, *Dienas Bizness*, 2007. gada 07.augusts 4.-5. lpp.;
26. **R.Spakovska** „Apgūta apmēram puse Eiropas Savienības naudas”, *Dienas Bizness*, 2007. gada 14.novembris 13. lpp.;
27. **R. Šmite** „Aktīvi attīsta infrastruktūru”, *Dienas Bizness*, 2006. gada 04. augustā, 10. lpp.;
28. SIA „PKC” pētījums par ES struktūrfondiem un teritoriju attīstību Latvijā, 2005. gada augusts, 125. lpp.;
29. A/s Cowi, SIA DEA Baltika, SIA PKC ziņojums ”Eiropas Savienības struktūrfondu ietekmes uz reģionālo attīstību Latvijā izvērtējums” 2006. gada maijs, 130.lpp.;
30. Eiropas Savienības oficiālā mājas lapa <http://europa.eu.int> Resurss apskatīts 2007. gada 10.septembrī;
31. LR Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas mājas lapa www.rapl.m.gov.lv Resurss apskatīts 2007. gada 20. oktobrī;
32. LR Finanšu ministrijas mājas lapa www.esfondi.lv Resurss apskatīts 2007. gada 24. oktobrī;
33. LR Ekonomikas ministrijas mājas lapa www.em.gov.lv Resurss apskatīts 2007. gada 21. novembrī;
34. LR Īpašu uzdevumu ministrija www.eps.gov.lv resurss apskatīts 2007. gada 8. novembrī;
35. LR Vides ministrijas mājas lapa www.vidm.gov.lv Resurss apskatīts 2007. gada 8. novembrī;
36. LR Izglītības un zinātnes ministrijas mājas lapa www.izm.gov.lv Resurss apskatīts 2007. gada 22. novembrī;
37. LR lauksaimniecības attīstības departamenta mājas lapa www.lad.gov.lv Resurss apskatīts 2007. gada 21. novembrī;
38. Latvijas Pašvaldību Savienības mājas lapa www.lps.lv Resurss apskatīts 2007. gada 23. oktobrī;
39. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras mājas lapa www.liaa.gov.lv Resurss apskatīts 2007. gada 21. novembrī;
40. Nodarbinātības Valsts Aģentūras mājas lapa www.nva.lv Resurss apskatīts 2007. gada 23. oktobrī;
41. Dienas biznesa mājas lapa ww.db.lv Resurss apskatīts 2007. gada 11. septembrī;
42. Lursoft mājas lapa www.lursoft.lv Resurss apskatīts 2007. gada 12. septembrī;

43. Vidzemes attīstības aģentūras mājas lapa www.vidzemes-regions.lv Resurss apskatīts 2007. gada 23. oktobrī;
44. Valmieras mājas lapa www.valmiera.lv Resurss apskatīts 2007. gada 9. novembrī;
45. Eiropas Investīciju bankas mājas lapa www.eib.org Resurss apskatīts 2007. gada 13. septembrī;
46. Valsts izglītības attīstības aģentūras mājas lapa www.viaa.gov.lv Resurss apskatīts 2007.gada 22. novembrī;
47. Lauku Informācijas centra mājas lapa www.laukinet.lv Resurss apskatīts 2007. gada 26. novembrī;
48. Conference almanac. Readiness of the Candidate Countries for the EU Regional poicy.3-5. NOV 2003. e. Benč V (2003), Bratislava, p.21.;
49. El-Agraa, Ali M. The European Union. History, Institutions, Economics and Policies.,Prentice Hall Europe, 1998 p.396.;
50. Regulation (EC) No 1783/1999 of the council of 12.07.1999. un the Euroean Regional Development Fund.

Maģistra darbs „ES struktūrfondu līdzekļi un to izlietojums Vidzemes reģionā”
izstrādāts LU Ekonomikas un vadības fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Anna Apsīte

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: docents Dr.oec., Andrejs Ponomarjovs

Recenzente: docente Dr.oec., Inga Būmane

Darbs iesniegts Grāmatvedības institūtā _____.12.2007.

Lietvede: Dagmāra Briede

Darbs aizstāvēts valsts pārbaudījuma komisijas sēdē

prot.Nr. vērtējums ()

Komisijas sekretāre: Mg. Inta Millere

Pielikumi

Pielikums Nr. 1

Finanšu plūsma Latvijā 2004.-2008. gados (milj. EUR).

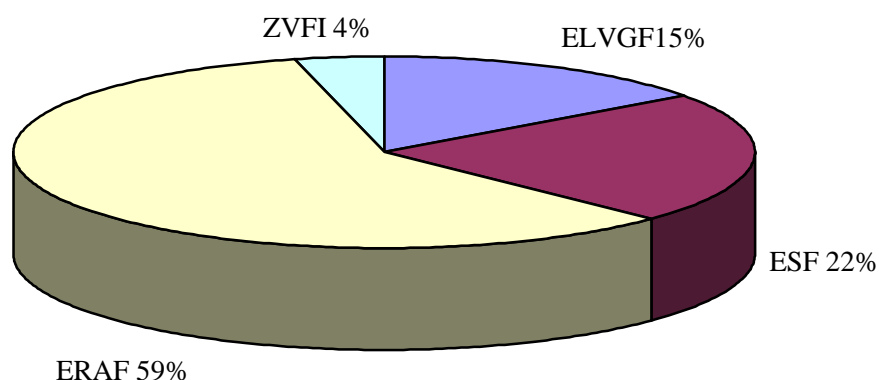
	2004	2005	2006	2007	2008	Kopā
ES finansējums						
2004	45,0	59,0	59,085			161,085
2005		65,0	80,0	81,246		226,246
2006			73,0	80,0	85,237	238,237
Kopā	45,0	122,0	212,085	161,246	85,237	625,568
Latvijas finansējums	16,582	44,953	78,146	89,413	31,406	230,500
Kopā (ES LV)	61,582	166,953	290,231	220,659	116,64	856,068

Pielikums Nr. 2

Finansējuma sadalījums pa struktūrfondiem 2004.-2006. gados

Nr.	Struktūrfonds	ES finansējums LVL	Latvijas līdzfinansējums LVL	Kopā LVL
1.	Eiropas Reģionālās attīstības fonds	259 477 223	84 701 934	344 179 157
2.	Eiropas Sociālais fonds	97 477 509	31 015 358	128 492 867
3.	Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds	65 594 806	33 235 604	98 830 410
4.	Zivsaimniecības vadības finansēšanas instruments	17 102 735	5 518 691 ¹	22 621 426
		439 652 273	154 471 587	594 123 860

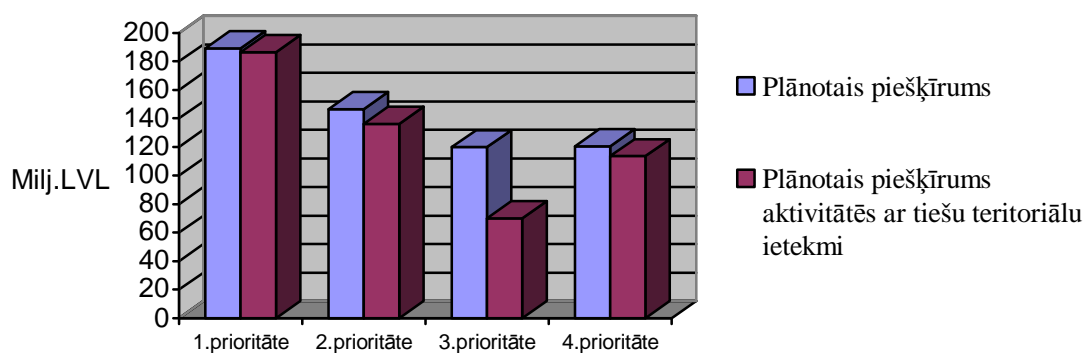
¹ Neskaitot privāto finansējumu 7 525 206 LVL.

att. Finansējuma sadalījums pa struktūrfondiem % Latvijā 2004.-2006. gados.

Plānotais kopējais un teritoriālais piešķirums VPD uz 01.01.2006., LVL

VPD prioritāte	Plānotais piešķirums	Plānotais piešķirums aktivitātēs ar tiešu teritoriālu ietekmi	Teritoriālo aktivitāšu finansējuma īpatsvars starp aktivitātēm, %
1.prioritāte	189 194 166	186 322 991	98,5
2.prioritāte	146 550 567	136 265 826	93,0
3.prioritāte	119 707 004	70 027 341	58,5
4.prioritāte	120 398 018	113 388 674	94,2
Kopā:	575 849 755	506 004 832	87,9

att. Plānotais kopējais un teritoriālais piešķirums VPD uz 01.01.2006., LVL